

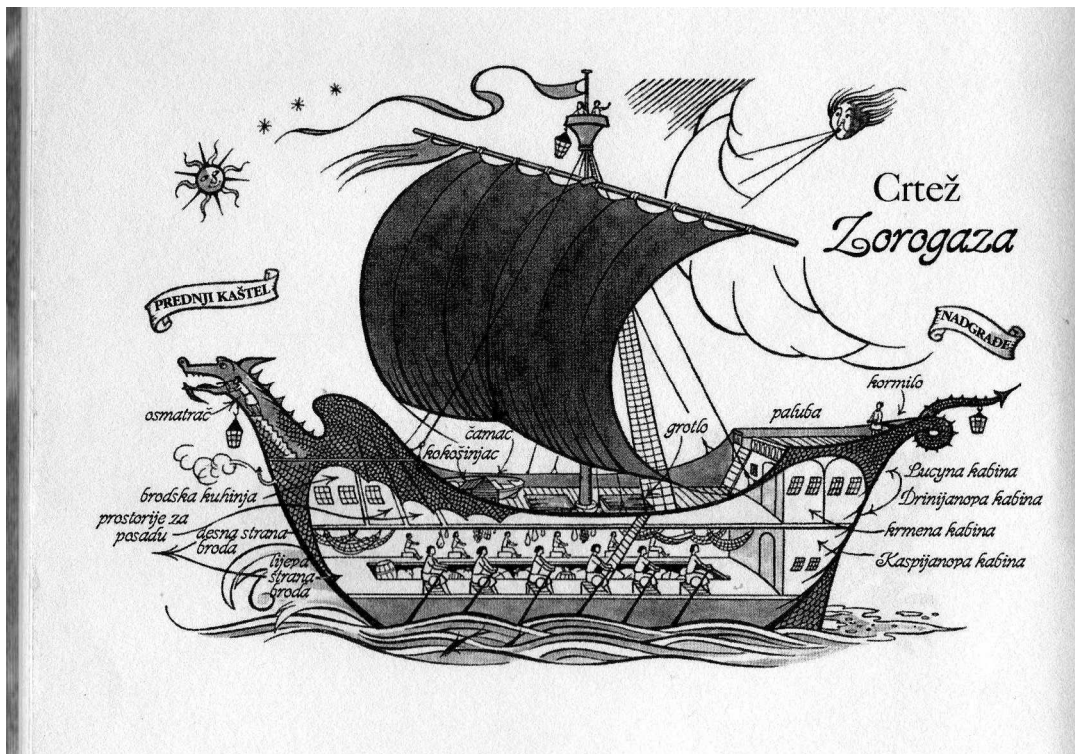
C. S. Lewis

KRONIKE IZ NARNIJE

Plovidba broda *Zorogaza*

GOLDEN MARKETING

Prvo poglavlje

SLIKA U SPAVAONICI

Bio jednom jedan dječak koji se zvao Eustace Clarence Scrubb, a gotovo da je to i zaslužio. Roditelji su ga zvali Eustace Clarence, a učitelji Scrubb. Ne mogu vam reći kako su mu se obraćali prijatelji, jer ih nije imao. On pak svoje roditelje nije zvao 'mama' i 'tata' nego Harold i Alberta. Oni su bili vrlo moderni i napredni ljudi. Bili su vegetarijanci, nepušači, nisu pili nikakav alkohol i nosili su posebnu vrstu donjega rublja. U njihovoj je kući bilo vrlo malo pokućstva, na posteljama vrlo malo pokrivača, a prozori su bili uvijek otvoreni.

Eustace Clarence je volio životinje, pogotovo bube, ako su bile mrtve i pribodene na karton. I knjige je volio ako su bile priručnici i ako su sadržavale prikaze silosa ili debele strane djece kako gimnasticiraju u uzornim školama.

Eustace Clarence nije volio svoje rođake, četvero Peven-sijevih, Petera, Susan, Edmunda i Lucy. No, bilo mu je prilično drago kad je čuo da Edmund i Lucy dolaze u dulji posjet. Jer negdje u dubini duše volio je zapovijedati i tiranizirati; i premda je bio sitan dječak koji u borbi ne bi mogao izići na kraj ni s Lucy, a kamoli s Edmundom, znao je da se ljudima na bezbroj načina može zagorčati život ako se nalazite u svojoj kući, a oni su samo gosti.

Edmund i Lucy nisu nimalo željeli provesti sve to vrijeme sa stricem Haroldom i strinom Albertom. No protiv toga se zaista nije moglo ništa. Otac je toga ljeta dobio posao predavača u Americi, na šesnaest tjedana, a odlučili su da majka ide s njim jer već deset godina nije imala pravoga odmora. Peter je vrlo ozbiljno spremao neki ispit te je namjeravao provesti praznike učeći uz pomoć staroga profesora Kirkea, u čijoj je kući četvero djece nekoć davno, u ratnim godinama, doživjelo čudesne pustolovine. Da je još uvijek živio u toj kući, bio bi ih sve pozvao k sebi. No, od tih starih dana profesor je nekako osiromašio te je sad živio u vrlo maloj kući u kojoj je samo jedna soba bila slobodna za goste. Roditeljima bi bilo preskupo da preostalo troje djece povedu u Ameriku, ali su povelu Susan.

Odrasli su Susan smatrali obiteljskom ljepoticom; u školi nije bila osobito uspješna (premda inače vrlo odrasla za svoje godine), a majka je rekla da će ona "imati mnogo više od puta u Ameriku nego mališani." Edmund i Lucy trudili su se ne zavidjeti Susan na toj sreći, no bilo im je grozno što moraju provesti praznike kod svoje strine. "Meni će biti mnogo gore", govorio je Edmund. "Ti ćeš bar imati svoju sobu, a ja ću morati dijeliti spavaonicu s onim odvratnim tipom Eustaceom."

Priča počinje jednoga popodneva kad su Edmund i Lucy uspjeli ukrasti nekoliko dragocjenih minuta nasamo. I, naravno, razgovarali su o Narniji, o svojoj vlastitoj tajnoj zemlji. Mnogi među nama, pretpostavljam, imaju svoju tajnu zemlju, no za većinu je to samo zemlja u mašti. Edmund i Lucy bili su, što se toga tiče, sretniji od drugih ljudi. Njihova tajna zemlja bila je stvarna. Već su je dvaput bili posjetili; ne u igri ili u snu, nego u stvarnosti. Onamo su, naravno, dospjeli čarolijom, što je jedini način da se stigne u Narniju.

vegetarijanci — ljudi koji ne jedu meso

silos — skladište za velike količine pšenice, kukuruza i si.

A tamo su dobili obećanje, ili nešto vrlo slično obećanju, da će se jednoga dana opet onamo vratiti. Možete zamisliti da su često o tome razgovarali, kad god im se pružila prilika.

Bili su u Lucyinoj sobi, sjedili na rubu njezina kreveta i promatrali sliku na suprotnom zidu. Od svih slika u kući ta im se jedina sviđala. Strini Alberti nije se nimalo sviđala (zato ju je stavila u malu stražnju sobu na katu); no nije se mogla riješiti te slike jer ju je dobila kao vjenčani dar od nekoga koga nije željela uvrijediti.

Slika je prikazivala brod — brod koji plovi ravno prema promatraču. Vrh pramca bijaše mu pozlaćen i oblikovan kao zmajeva glava širom otvorenih usta. Imao je samo jedan jarbol i jedno veliko, četvrtasto jedro koje bijaše guste purpurne boje. Bokovi broda — ono što se od njih moglo vidjeti iza pozlaćenih zmajskih krila — bijahu zeleni. Upravo se uzdigao na vrh veličanstvenog modrog vala, a val se spuštao prema promatraču, namreškan i pun mjehurića. Brod je očito brzo plovio nošen snažnim vjetrom, na-ginjući se malo na lijevu stranu. S te ga je strane obasjavala sunčeva svjetlost, a voda se prelijevala zeleno i ljubičasto. S druge je strane more bilo tamnije plavo zbog sjene broda.

"Pitanje je", rekao je Edmund, "ne postaje li sve to samo još gore ako *gledaš* narnijski brod, a ne možeš biti na njemu."

"Čak je i samo gledanje bolje nego ništa", rekla je Lucy. "A taj brod je toliko narnijski brod."

"Još uvijek igrate svoju staru igru?" upitao je Eustace Clarence koji je prisluškivao ispred vrata, a sad je, cerekajući se, ušao u sobu. Prošle godine, kad je bio u gostima kod Pevensijevih, uspio ih je čuti kako svi četvero pričaju o Narniji i volio ih je zadirkivati zbog toga. Mislio je, naravno, da oni sve to izmišljaju; a kako je bio suviše glup da bi išta sam izmislio, nije odobravao da drugi to čine.

"Tebe ovdje nitko ne treba", rekao je Edmund osorno.

"Pokušavam smisliti malu pjesmicu", rekao je Eustace. "Ovako nekako:

Dvoje se dječice igralo Narnije I postajalo sve jasnije i jasnije — "

"Pa sad, 'Narnije' i 'jasnije' se ne rimuje baš najbolje", rekla je Lucy.

"To je asonanca", rekao je Eustace.

"Nemoj ga pitati što je ta aso-stvar", rekao je Edmund. "Jedva čeka da ga pitaš. Nemoj ništa reći, pa će možda otići."

Većina bi dječaka na ovakav doček ili nestala ili pobjesnila. Eustace nije učinio ni jedno ni drugo.

Motao se i dalje po sobi cereći se uporno, a ubrzo je opet počeo govoriti.

"Sviđa vam se ta slika?" upitao je.

"Samo ga, molim te, nemoj pustiti da počne o umjetnosti i svemu tome", rekao je Edmund brzo, no Lucy, koja je bila vrlo istinoljubiva, već je rekla: "Da, meni se sviđa. Jako mi se sviđa."

"To je jadna slika", rekao je Eustace.

"Nećeš je morati gledati ako iziđeš iz sobe", rekao je Edmund.

"Zašto ti se sviđa?" upita Eustace Lucy.

"Pa, u prvom redu zato", rekla je Lucy, "jer brod izgleda kao da se zaista kreće. A voda izgleda kao da je zbilja mokra. A valovi izgledaju kao da se stvarno podižu i spuštaju."

Naravno, Eustace je znao što bi se moglo uzvratiti na to, no nije rekao ništa. Razlog je bio taj što je upravo u tom trenu pogledao one valove i vidio da doista izgledaju kao da se stvarno dižu i spuštaju. On se ranije samo jednom vozio brodom (a i tada samo do otoka Wight) i bilo mu je jako mučno. Od pogleda na valove na slici opet mu je pozlilo. Malo je pozelenio, ali je odlučio pogledati još jednom. I tada se sve troje djece zagledalo u sliku otvorenih usta.

Teško je povjerovati u ono što su vidjeli kad o tome čitate u knjizi, no onima koji su vidjeli kako se događa bilo je gotovo jednako toliko teško povjerovati u to. Stvari su se na slici kretale. I to nije bilo nimalo nalik filmu; boje bijahu suviše stvarne, jasne i prirodne. Pramc broda spuštao se u val, a na sve strane oko njega prskala je pjena. Onda se uzdigao val iza broda. Prvi put su se pokazale njegova krma i paluba, a zatim su nestale, jer se sljedeći val podigao da bi dočekaio brod, a pramac se opet uzdigao. U istom su trenutku zalepršali listovi neke vježbenice koja je ležala pokraj Edmunda na krevetu; ona se digla i otplovila zrakom prema zidu iza njega, a Lucy je osjetila kako joj je kosa počela lepršati uz lice kao što se događa za vjetrovitih dana. Doista je bio vjetrovit dan, no vjetar je puhao iz slike prema njima.

osorno — grubo, otresito

asonanca — srok ili rima u kojima se ne podudaraju slogovi nego samo samoglasnici

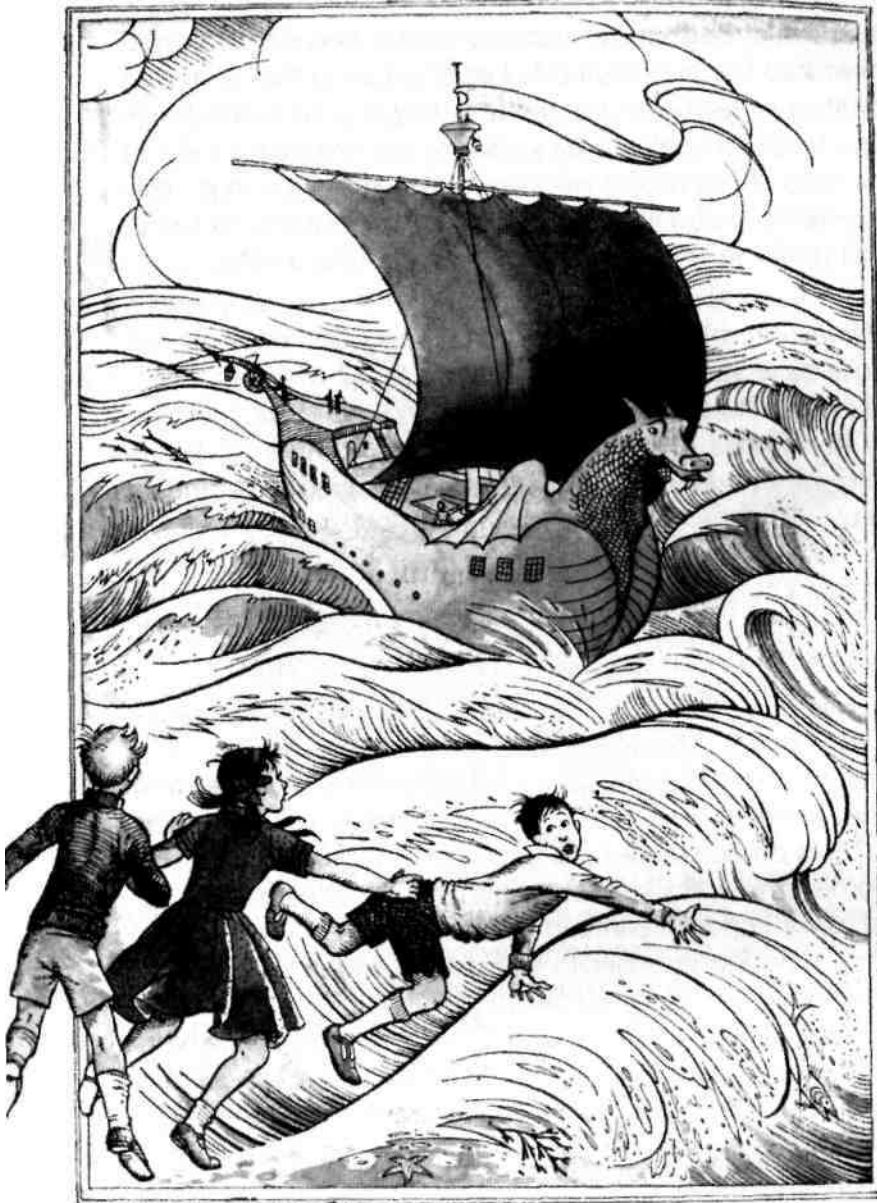
krma — stražnji dio broda pramac — prednji dio broda

Odjednom, s vjetrom dođoše zvukovi — hukanje valova i pljusak vode uz bokove broda, škripa drveta i, glasniji od svega, postojan šum vjetra i vode. No tek je miris, svjež slan miris, zaista uvjerio Lucy da ne sanja.

"Prestanite", začuo se Eustaceov glas, piskutav od straha i ljutnje. "To je neki glupi trik koji vas dvoje izvodite. Prestanite. Reći ću Alberti — Oh!"

Drugo dvoje bilo je u mnogo većoj mjeri naviklo na pustolovine, no upravo u trenu kad je Eustace Clarence rekao: "Oh!" i oni su oboje također rekli: "Oh!" Razlog tomu bio je val, velik, hladan i slan, koji ih je zapljusnuo probivši se kroz okvir, i ostavio ih sasvim mokre i bez daha.

"Razbit ću tu prokletu stvar", viknu Eustace. A onda se nekoliko stvari dogodilo u isti tren. Eustace je jurnuo prema slici. Edmund, koji je znao ponešto o magiji, skočio je za njim upozoravajući ga da pazi i da ne bude glup. Lucy ga je zgrabila s druge strane te su je njih dvojica povukli naprijed. A dotad su se ili njih troje jako smanjili, ili se slika jako povećala. Eustace je skočio ne bi li je pokušao srušiti sa zida i našao se na njezinu okviru; pred njim nije bilo staklo, nego pravo more, a vjetar i valovi udarali su u okvir kao što bi udarali o kakvu stijenu.

Izgubio je glavu i čvrsto se uhvatio za Edmunda i Lucy koji su skočili k njemu. Vikali su i pokušavali se održati na nogama, i baš kad su mislili da su uspostavili ravnotežu zapljusnuo ih je veliki modri val, srušio ih i povukao u more. Eustaceov očajnički krik naglo se prekinuo kad mu je voda ušla u usta. Lucy je zahvaljivala zvijezdama što je uporno trenirala plivanje u proljetnom polugodištu. Istina, išlo bi joj mnogo bolje da je sporije zamahivala, a i voda je bila mnogo hladnija nego što se činilo dok je bila samo naslikana. Ipak, Lucy je zadržala prisebnost i odbacila cipele, kao što bi trebao učiniti svatko tko odjeven padne u duboku vodu. Čak je uspjela držati usta zatvorena, a oči otvorene. Nalazili su se posve blizu broda; vidjela je njegov zeleni bok kako se uzdiže visoko iznad njih i ljude koji su je gledali s palube. A onda, kao što se dalo očekivati, Eustace se panično uhvatio za nju te su oboje počeli tonuti.

Kad su opet izronili, vidjela je bijeli lik kako skače u vodu s boka broda. Edmund se sada nalazio blizu nje. Snažno je mahao nogama, uhvativši za ruke Eustacea koji je tulio. A onda je netko drugi, čije joj je lice bilo nekako poznato, provukao s druge strane ruku ispod nje. S broda su se pak čuli brojni povici, lica su se skupljala iznad palubne ograde, bacali su se konopci. Edmund i stranac vezali su konopac oko Lucy. Ono što je uslijedilo doživjela je kao beskrajno odugovlačenje, jer joj je tijekom toga vremena lice poplavjelo, a zubi počeli cvokotati. Zapravo, sve to nije trajalo jako dugo; čekali su trenutak u kojem bi je mogli podići na palubu, a da ne udari o bok broda. Unatoč svim njihovim nastojanjima imala je modricu na koljenu kad je napokon, cijedeći se i drhtureći, stajala na palubi broda. Nakon nje podigli su Edmunda, a zatim bijednoga Eustacea. Posljednji je stigao stranac — zlatokosi dječak nekoliko godina stariji od Lucy.

"Ka — Ka - Kaspijan!" prodahtala je Lucy čim je došla do dovoljno zraka. Jer, bio je to Kaspijan; Kaspijan, dječak i nar-nijski kralj kojemu su pri prošloj posjeti pomogli da dođe na prijestolje. I Edmund ga je odmah prepoznao. S velikim su se užitkom svi troje rukovali i lupkali jedni druge po leđima.

"Ali tko je taj vaš prijatelj?" upitao je Kaspijan gotovo odmah, okrećući se prema Eustaceu s veselim osmijehom. No Eustace je plakao mnogo jače nego što dječak njegove dobi ima prava plakati ako mu se nije dogodilo ništa gore od malo močenja u vodi i samo je uzvikivao: "Pustite me! Pustite me natrag! Ovo mi se *ne sviđa*."

"Da te pustimo?" rekao je Kaspijan. "Ali kamo?"

Eustace pojuri prema boku broda kao da očekuje da će vidjeti okvir slike kako visi iznad mora, i možda komadić Lucyine spavaonice. No vidio je samo modre valove išarane pjenom i blijedoplavo nebo, a i nebo i valovi prostirali su se, bez pukotine, sve do obzorja. Možda ga doista ne bismo smjeli okrivljavati zbog malodušnosti. Bilo mu je jako mučno.

"Hej! Rynelfe!" doviknuo je Kaspijan nekom mornaru. "Donesi kuhanoga vina za Njihova Veličanstva. Trebat će vam nešto toplo nakon ovog plivanja." Zvao je Edmunda i Lucy Veličanstvima jer su oni, kao i Peter i Susan, bili kraljevi i kraljice Narnije mnogo prije njegova vremena. Nar-nijsko vrijeme protječe drugačije od našega. Ako provedete i stotinu godina u Narniji, vratit ćete se u naš svijet u isti dan i sat u kojemu ste otišli. A onda, ako se nakon tjedan dana provedenih ovdje opet vratite u Narniju, možda otkrijete da je prošlo tisuću narnijskih godina, ili samo jedan dan, ili nimalo vremena uopće. Sve to ne možete znati dok ne stignete onamo. I stoga je, kad su se djeca Pevensijevih

prošli put stigla u Narniju, u svoj drugi posjet, za Narnijce to bilo kao da se kralj Artur vratio u Englesku, kao što neki ljudi još očekuju. A ja kažem — što prije, to bolje.

Rynelf se vratio s kuhanim vinom koje se pušilo iz pehara i četiri srebrne čaše. Bilo je to baš ono što im je trebalo, te su Lucy i Edmund, otpijajući u sitnim gutljajima, osjećali kako im se toplina širi sve do nožnih prstiju. No Eustace se kreveljio, kašljao i pljuvao, pa mu je opet pozlilo. Onda je ponovno zaplakao i pitao imaju li možda Debelos-tabličeve vitaminizirane snažne hrane i mogu li mu je pripremiti s destiliranom vodom. U svakom je slučaju zahtijevao da ga iskrcaju na obalu čim brod pristane.

"Baš ste nam veseloga suputnika doveli, brate", šapnuo je Kaspijan Edmundu kroz smijeh; no prije negoli je dospio još nešto red, Eustace je ponovno počeo.

"Oh! Oh! Jao! Što je sad to? Maknite, maknite taj užas!"

Ovaj put je imao nekog razloga da bude pomalo iznenađen. Iz kabine je na palubu izišlo nešto doista vrlo čudno i polako mu se približavalo. To biste mogli nazvati mišem — a doista je i bilo miš. No taj je miš hodao na stražnjim nogama, viši od pola metra. Na glavi je nosio, ispod jednog i iznad drugog uha, tanak zlatan обруč o koji bijaše zataknuto dugačko purpurno pero. (A kako je miševo krzno bio vrlo tamno, gotovo crno, sve je to zajedno djelovalo smiono i dojmljivo.)

Lijeva mu je šapa počivala na balčaku mača, dugačkog gotovo koliko i njegov rep. Savršeno je održavao ravnotežu svečano koračajući palubom koja se ljuljala, a ponašao se kao da se nalazi na dvoru. Lucy i Edmund odmah su ga prepoznali — Cijuciks, najsrčanija od svih Životinja Koje Govore i Glavni Miš. Stekao je besmrtnu slavu u drugoj bici kod Berune. Lucy zaželi, kao uvijek kad bi ga vidjela, podići Cijuciksa u naručje i pomazi-ti ga. No dobro je znala da će joj to zadovoljstvo biti zauvijek uskraćeno: takvo bi ga ponašanje duboko uvrijedilo. Umjesto toga kleknula je na jedno koljeno kako bi s njim pričala.

Cijuciks ispruži lijevu nogu, povuče unatrag desnu, nakloni se, poljubi joj ruku, opet se uspravi, zakovrča brk i izgovori svojim ostrim, piskutavim glasom:

"Ponizan sluga Vašemu Veličanstvu! I kralju Edmundu također!" (Tu se opet naklonio.) "Ovoj sjajnoj pustolovini nedostajala je samo nazočnost Vaših Veličanstava."

"Fuj, nosite to", tulio je Eustace. "Mrzim miševe. I nikad nisam mogao podnijeti dresirane životinje. Glupe su i proste i — i sentimentalne."

"Nije mi jasno", rekao je Cijuciks Lucy nakon što je dobro promotrio Eustacea, "je li ova izvanredno nepristojna osoba pod zaštitom Vašega Veličanstva. Jer, ako nije — "

U tom su trenutku i Lucy i Edmund kihnuli.

"Kako sam glup što vas zadržavam ovdje u mokroj odjeći", rekao je Kaspijan. "Sidite dolje i presvucite se. Tebi ću, Lucy, naravno, prepustiti svoju kabinu, no bojim se da na brodu nemamo ženske odjeće. Morat ćeš se snaći s nešto mojih stvari. Budi dobar, Cijucikse, i pokaži im put!"

"Kad treba biti na usluzi dami", rekao je Cijuciks "čak i pitanje časti mora uzmaknuti — bar privremeno - " i tu se vrlo oštro zagledao u Eustacea. No Kaspijan ih je lagano gurnuo, a nekoliko trenutaka kasnije Lucy je prošla kroz vrata kabine na krmi. Odmah se zaljubila u nju — tri četvrtasta prozora s pogledom prema modroj, uzburkanoj vodi koja je ostajala za brodom; niske, pojastučene klupe s tri strane stola; sa stropa je visjela zaljuljana srebrna svjetiljka (patu-Ijački rad, odmah ga je prepoznala po izvanrednoj finoći), a na zidu iznad vrata zlatna ploča s likom Lava Aslana. Sve je to vidjela u trenu, jer je Kaspijan odmah zatim otvorio neka vrata s lijeve strane i rekao. "Ovo će biti tvoja soba, Lucy. Samo ću uzeti nešto suho za sebe ...", kopao je po jednome od pretinaca sa stvarima dok je to govorio, "a onda ću te ostaviti da se presvučeš. Ako baciš mokru odjeću pred vrata dat ću da je odnesu u brodsku kuhinju na sušenje."

Lucy se snalazila kao da već tjednima živi u Kaspijanovoj kabini, a kretanje broda nije ju nimalo zabrinjavalo jer je u starim danima kao narnijska kraljica mnogo putovala morem. Kabina bijaše vrlo malena ali svijetla, s oslikanom drvenom oplatom (same ptice, i zvijeri, i purpurni zmajevi, i lišće vinove loze), i vrlo čista. Kaspijanova joj je odjeća bila prevelika, no uspjela se snaći. Njegove cipele, sandale i mornarske čizme bile su beznadno goleme, no nije joj smetalo da hoda bosa po brodskoj palubi. Presvukavši se, pogledala je kroz prozor vodu koja je ostajala za njima i duboko udahnula. Osjećala je sasvim pouzdano da su pred njom krasni dani.

Drugo poglavlje

NA PALUBI ZOROGAZA

"Ah, tu si, Lucy", rekao je Kaspijan. "Samo smo tebe čekali. Ovo je moj kapetan, lord Drinijan." Tamnokosi čovjek kleknuo je na jedno koljeno i poljubio joj ruku. Tu su bili još samo Cijuciks i Edmund.

"Gdje je Eustace?" upita Lucy.

"U krevetu", rekao je Edmund. "Ne vjerujem da za njega možemo išta učiniti. Samo mu je gore ako čovjek pokušava biti ljubazan s njim."

"A u međuvremenu", rekao je Kaspijan, "mi moramo porazgovarati."

"Tako mi svega, to je točno", rekao je Edmund. "A najprije o vremenu. Po našem je vremenu prošlo godinu dana otkad smo te napustili neposredno prije tvoje krunidbe. Koliko je vremena prošlo u Narniji?"

"Točno tri godine", rekao je Kaspijan.

"I sve je u redu?" upita Edmund.

"Ne misliš valjda da bih napustio svoje kraljevstvo i otisnuo se na more da nije sve u redu", odgovori kralj. "Ne može biti bolje. Sad više nema nikakvih sukoba između Telmarinaca, Patuljaka, Životinja Koje Govore, Fauna i ostalih. A prošloga smo ljeta tako sredili one nezgodne divove na granici da nam sad plaćaju danak. A imam i sjajnu osobu koja je ostala vladati kao regent dok sam ja na putu — Patuljka Dobrišu. Sjećate li ga se?"

"Dragi Dobriša", rekla je Lucy, "naravno da ga se sjećamo. Nisi mogao nikoga boljega izabrati."

"Odan kao jazavac, gospo, a srčan kao — kao miš", rekao je Drinijan. Htio je zapravo reći 'kao lav', no primijetio je kako ga Cijuciks gleda.

"A kamo mi sad idemo?" upita Edmund.

"Pa", rekao je Kaspijan, "to je prilično duga priča. Možda se sjećate da se, kad sam bio dijete, moj stric Miraz, samozvani kralj, riješio sedmorice prijatelja mogega oca (da ne bi kasnije stali na moju stranu) tako da ih je poslao u istraživanje nepoznatih Istočnih mora iza Samotnih otoka."

"Da", rekla je Lucy, "i nitko se od njih nikada nije vratio."

"Točno. I onda, na dan moje krunidbe, ja sam se, uz As-lanovo odobrenje, zakleo da ću, kad jednom zavedem mir u Narniji sam ploviti prema istoku godinu i jedan dan ne bih li našao prijatelje svojega oca ili doznao štogod o njihovoj smrti i osvetio ih ako bude moguće. Njihova su imena bila lord Revilijan, lord Bern, lord Argoz, lord Mavra-morn, lord Oktezijan, lord Restimar i — oh, još jedan kojega uvijek zaboravljam."

"Lord Rhoop, gospodine", rekao je Drinijan.

"Rhoop, Rhoop, naravno", rekao je Kaspijan. "Eto, to je moj glavni cilj. No ovaj ovdje Cijuciks nada se nečemu još većemu." Sve su se oči okrenule prema Mišu.

"Moje su nade u skladu s mojom srčanošću", rekao je. "Premda su izgledi da se ostvare možda mali kao moj stas. Možda bismo mogli stići do samoga istočnoga kraja svijeta? A što bismo ondje mogli naći? Ja očekujem da ćemo naći Aslanovu domovinu. Jer veliki Lav uvijek dolazi k nama s istoka i preko mora."

"Zbilja, to je ideja", rekao je Edmund glasom punim strahopoštovanja.

"Ali", rekla je Lucy, "zar misliš da Asian dolazi iz takve neke zemlje — mislim takve u koju je moguće *doploviti!*"

"Ne znam, gospo", rekao je Cijuciks. "Ali znam nešto drugo. Kad sam još bio u kolijevci šumska je žena, Drijada, iznad mene izgovarala ove stihove:

*Gdje se nebo i voda sastaju
Gdje valovi slatki postaju
Tamo ćeš, Cijucikse, sigurno naći
Sve što srce ti traži,
Jer tamo je krajnji istok.*

Ne znam što to znači. No čarolija tih riječi prati me cijeli život."

Nakon kratke stanke Lucy upita: "A gdje smo mi sada, Kaspijane?"

"Kapetan ti to može objasniti bolje od mene", rekao je Kaspijan. Stoga Drinijan izvadi svoju kartu i raširi je po stolu.

danak — porez

regent — privremeni vladar, namjesnik

"Ovo je naš položaj", rekao je spustivši prst na jednu točku. "Ili je bio danas u podne. Imali smo dobar vjetar od Cair Paravela i zaplovili malo sjevernijim kursom prema Gal mi, do koje smo stigli sljedećega dana. Ondje smo ostali u luci tjedan dana jer je vojvoda od Galme priredio veliki turnir za kralja koji je izbacio iz sedla mnoge vitezove..."

"I sam sam nekoliko puta gadno pao, Drinijane. Neke su modrice još uvijek tu", ubaci Kaspijan.

"Izbacio iz sedla mnoge vitezove", ponovi Drinijan uz smiješak. "Mislili smo da bi vojvodi bilo drago kad bi se Kraljevsko Veličanstvo htjelo oženiti njegovom kćerkom, no od toga nije bilo ništa..."

"Razroka je i pjegava", rekao je Kaspijan.

"Oh, jadnica", rekla je Lucy.

"I tako smo isplovili iz Galme", nastavi Drinijan, "i uplovili u bezvjetrinu koja je uglavnom trajala sljedeća dva dana. Zbog toga smo morali veslati, a onda se opet digao vjetar, no u Terebintiju smo stigli tek četvrtog dana nakon što smo isplovili iz Galme. A ondje nam je kralj Terebintije poslao poruku da ne pristajemo jer kod njih vlada neka bolest; zato smo oplovili rt, uplovili u malu rijeku daleko od grada i opskrbili se vodom. Onda smo tri dana morali ležati podalje od obale dok nije zapuhao jugoistočnjak, pa smo zaplovili prema Sedam škoja. Trećega dana stigao nas je gusarski brod (terebinčanski, sudeći po opremi), no kad su vidjeli da smo dobro naoružani, odustali su, nakon kratke razmjene strelica s obje strane..."

"A mi smo trebali krenuti za njima, pristati uz lađu, napasti ih i povještati svakog majčinog sina na njoj", rekao je Cijuciks.

"Pet dana kasnije pred nama je bio Muil, koji je, kao što vam je poznato, najzapadniji od Sedam škoja. Veslali smo kroz tjesnac te o zalazu sunca stigli u Crvenu Luku na škoju Brenn, gdje su nas sjajno pogostili i opskrbili hranom i vodom u izobilju. Napustili smo Crvenu Luku prije šest dana i kretali se nevjerojatno dobrom brzinom, pa se nadam da ćemo preksutra ugledati Samotne otoke. Sve u svemu, dosad smo proveli na moru gotovo trideset dana i otplovili više od četiri stotine morskih milja od Narnije."

"A nakon Samotnih otoka?" reče Lucy. "Nitko ne zna, Vaše Veličanstvo", odvrati Drinijan. "Osim ako nam sami otočani budu znali red." "U naše vrijeme nisu znali", rekao je Edmund.

"Znači", rekao je Cijuciks, "prava pustolovina počinje iza Samotnih otoka."

Kaspijan upita bi li voljeli da im sada, prije večere, pokaže brod. Lucy je osjećala grižnju savjesti, pa je rekla: "Mislim da zbilja moram otići i pogledati kako je Eustace. Morska bolest je grozna stvar, znate. Kad bih imala uz sebe svoj stari lijek, mogla bih ga izliječiti."

"Pa imaš ga", reče Kaspijan. "Sasvim sam zaboravio na to. Kako si ga ostavila kad ste odlazili, mislio sam da se može smatrati jednom od kraljevskih dragocjenosti i uzeo sam ga sa sobom. Ako misliš da ga treba rasipati na sitne nevolje kao što je morska bolest..."

"Bit će dovoljna samo jedna kap", rekla je Lucy.

Kaspijan otvori mornarsku škrinju ispod klupe i izvadi prekrasnu malu dijamantnu bočicu koje se Lucy tako dobro sjećala. "Uzmi što ti pripada, kraljice", rekao je. Onda su napustili kabinu i izašli van na sunce.

U podu palube bijahu dva široka, dugačka grotla, ispred i iza jarbola, oba otvorena, kao što su uvijek bila za lijepoga vremena, da bi propustili zrak i svjetlost u utrobu broda. Kaspijan ih je poveo ljestvama kroz grotlo bliže krmu. Našli su se u prostoru gdje su se sjedne strane na drugu pružale klupe za veslače, a svjetlo je dopiralo kroz otvore za vesla i plesalo po stropu. Naravno, Kaspijanov brod nije bio nikakva grozna galija u kojoj veslaju robovi.

kurs — smjer, pravac

grotlo — otvor u palubi za ukrcavanje i iskrcavanje tereta

galija — brod na vesla

Veslima su se služili samo kad bi ih vjetar iznevjerio ili pak za ulaženje i izlaženje iz luke, a tada su svi (osim Cijuciksa, čije su noge bile prekratke) sjedali uz veslo. S desne i lijeve strane prostor ispod klupa bio je prazan, da bi veslači imali mjesta za noge, no u sredini se nalazila svojevrsna šupljina koja se prostirala duboko dolje, do same kobilice broda, a bila je ispunjena svakovrsnim stvarima — vrećama brašna, bačvama s vodom i pivom, bačvicama s usoljenom svinjetinom, vrčevima s medom, mješinama s vinom, jabukama, orasima, sirevima, dvopekrom, repom, komadima slanine. Sa stropa — to jest, s donje strane palube — visje-le su šunke i vijenci luka, a također i ljudi koji trenutno nisu bili na dužnosti, u svojim mrežama. Kaspijan povede društvo prema krmi, koračajući s klupe na klupu. Ono što su za njega bili koraci, bilo je nešto između koraka i skoka za Lucy, a pravi dugački skokovi za Cijuciksa. Na taj su način stigli do pregrade i vrata u njoj. Kaspijan otvori vrata i povede ih u kabinu koja je ispunjavala krmeni prostor ispod gornjih kabina u nadgrađu. Donja kabina, naravno, nije bila toliko udobna kao gornja. Bila je vrlo niska, a bočne su joj se strane toliko približavale da gotovo i nije imala poda; premda je imala prozore od debelog stakla, oni nisu bili načinjeni tako da se mogu otvoriti jer su se nalazili pod vodom. Sad, kako je brod posrtao na valovima, bijahu naizmjenice zlatni od sunčeva svjetla i mutno zeleni od morske vode.

"Ti i ja morat ćemo se ovdje smjestiti, Edmunde", rekao je Kaspijan. "Ležaj ćemo prepustiti tvome rođaku, a za sebe ćemo objesiti mreže."

"Molim vas, Vaše Veličanstvo...", rekao je Drinijan.

"Ne, ne", rekao je Kaspijan, "to smo već raspravili. Ti i Rhince" (Rhince je bio prvi časnik) "upravljate ovim brodom. Provest ćete mnogo noći ispunjenih brigama i radom dok ćemo mi tu pjevati šaljive pjesmice ili pričati priče; i zato vas dvojica morate dobiti lijevu kabinu gore. Kralj Edmund i ja možemo se sasvim udobno smjestiti ovdje dolje. No, kako se osjeća stranac?"

Eustace se namrštio, vrlo zelen u licu, i upitao ima li kakvih znakova da se oluja smiruje. Kaspijan upita: "Koja oluja?" a Drinijan prasnu u smijeh.

"Oluja, mladiću!" smijao se. "Ljepše vrijeme od ovoga ne može se poželjati."

"Tko je to?" rekao je Eustace razdražljivo. "Neka ide odavde! Njegov mi glas buci u glavi."

"Donijela sam ti nešto od čega ćeš se osjećati bolje, Eustace", rekla je Lucy.

kobilica — uzdužna greda u kosturu brodsoga dna
nadgrađe — gornji, nadograđeni dio iznad palube

"Oh, odlazi i ostavi me na miru", zareži Eustace. Unatoč tomu prihvatio je kapljicu iz njezine bočice i, premda je rekao da je tekućina odvratna (miris koji je preplavio kabinu kad je otvorila bočicu bio je vrlo ugodan), lice mu je, nekoliko trenutaka nakon što ju je progutao, naočigled poprimilo normalnu boju. Zacijelo se i bolje osjećao, jer je, umjesto zapomaganja zbog oluje i buke u glavi, počeo zahtijevati da ga iskrcaju na kopno. Uz to je rekao da će u prvoj luci "podastrijeti tužbu" protiv svih njih britanske konzulu. No kad je Cijuciks upitao što je to tužba i kako je se podastire (Cijuciks je mislio da je to neki nov način ugovaranja dvoboja), Eustace je mogao odgovoriti samo: "Kako je moguće da netko to ne zna?" Na kraju su uspjeli uvjeriti Eustacea da već plove najbrže što je moguće prema najbližemu kopnu koje im je poznato i da im je jednako to liko nemoguće poslati ga natrag u Cambridge — gdje je živio stric Harold — kao i poslati ga na Mjesec. Nakon toga je mrzovoljno pristao odjenuti čistu odjeću što su je za njega donijeli i doći na palubu.

Sada im je Kaspijan pokazao brod, premda su ga, zapravo, uglavnom već vidjeli. Otišli su do prednjeg kaštela i vidjeli osmatrača koji je stajao na maloj dasci umetnutoj u pozlaćeni zmajev vrat i gledao kroz zmajeva otvorena usta. U prednjem kaštelu broda nalazila se brodska kuhinja i prostorije za ljude kao što su noštromo, brodski tesar, kuhar i zapovjednik strijelaca. Ako vam se čini čudnim što se kuhinja nalazila na pramcu i zamišljate kako se dim iz njezina dimnjaka pruža iznad broda, to je zato što zamišljate parobrod, na kojemu uvijek vjetar puše sprijeda. No kad se plovi na jedra, vjetar puše odostraga, a svi mirisi odlaze prema naprijed najdalje što je moguće. Podigli su ih i na koš. U prvi mah im je bilo prilično zastrašujuće ljuljati se na toj visini s koje su i more i paluba izgledali mali i udaljeni. Tu biste shvatili da, ako padnete, nema nikakvog posebnog razloga zbog kojega biste sletjeli na palubu prije negoli u more. Onda su otišli do krme, gdje je Rhince s još jednim čovjekom bio na dužnosti uz rudo kormila, a iza krme uzdizao se pozlaćen zmajev rep i u njemu okolo naokolo mala klupa. Ime broda bijaše *Zorogaz*. Bio je to nevelik brod u usporedbi s nekim od naših, pa čak i u usporedbi sa škunama, brikovima, karakama i galijama kojima je Narnija raspolagala u doba kada su Lucy i Edmund ondje vladali pod Vrhovnim Kraljem Peterom, jer su pomorske vještine gotovo sasvim ugasle pod vlašću Kaspijanovih predaka. Kad je njegov stric, Miraz Samozvanac, poslao sedam lordova na more, oni su morali kupiti galmijski brod i zaposliti galmijske mornare. No sada je Kaspijan ponovno počeo učiti narnijski narod pomorstvu, a *Zorogaz* bijaše najbolji brod što ga je dotad sagradio.

Bijaše toliko malen da je ispred jarbola jedva bilo ikakve slobodne palube između središnjeg grotla u podu i čamca s jedne, a kokošinca (s kokošima koje je Lucy hranila) s druge strane. No *Zorogaz* bijaše vrlo lijepa lađa, prava "dama" kao što kažu pomorci, savršenih linija, čistih boja, a svaki je križ na njoj, svaki konopac i svaki klin bio načinjen s ljubavlju. Eustaceu se, naravno, ništa od svega toga nije sviđalo, te se nije prestajao hvalisati brodovima linijske plovidbe, motornim čamcima, zrakoplovima i podmornicama ("kao da *on* išta zna o njima", gundao je Edmund), no drugo dvoje bilo je oduševljeno *Zorogazom*

konzul — predstavnik neke zemlje u drugoj zemlji
 kaštel — izdvojen, nadograđen zatvoreni dio na pramcu broda
 noštromo — vođa palube
 rudo — drvena poluga uglavljena u upravljački dio vozila (zaprežnih kola, plovila)
 kormilo — naprava pomoću koje se upravlja brodom
 škune, brikovi, karake i galije — različite vrste plovila

. Kad su se vratili na krmu u kabinu na večeru i vidjeli cijelo zapadno nebo obasjano golemim purpurnim zalaskom sunca, osjetili podrhtavanje broda i sol na usnama i pomislili na nepoznate zemlje na istočnom rubu svijeta, Lucy se osjetila gotovo isuviše sretnom da bi mogla govoriti.

Ono što je Eustace mislio najbolje je reći njegovim vlastitim riječima, jer kad su sljedećega dana dobili natrag osušenu svoju odjeću, odmah je izvadio malu crnu bilježnicu i olovku, i počeo voditi dnevnik. Uvijek je sa sobom nosio tu bilježnicu i u nju zapisivao svoje ocjene jer, premda ni za koji predmet nije baš mnogo mario radi njega samoga, do ocjena je mnogo držao. Čak bi prilazio drugim đacima i govorio: "Ja sam dobio toliko. Koliko si ti dobio?" No, kako se nije baš činilo vjerojatnim da će na *Zorogazu* dobiti mnogo ocjena, počeo je voditi dnevnik. Evo njegova prvog zapisa:

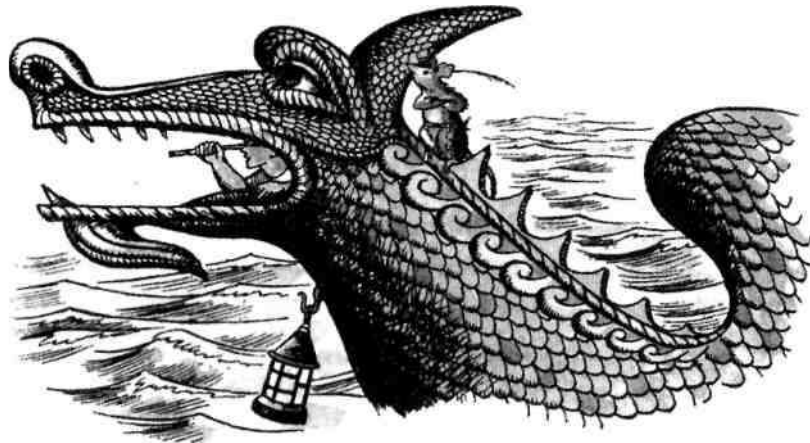
"7. kolovoza. Sada sam već proveo dvadeset četiri sata na ovom groznom brodu, ako sve to nije samo san. Cijelo vrijeme bjesni olujni vjetar (dobro je što mi nije zlo). Golemi valovi neprestano se podižu ispred broda i nebrojeno puta sam vidio kako je zamalo potonuo. Svi ostali prave se da to ne primjećuju, ili zato što se prave važni, ili zato jer je, kako Harold kaže, jedan od najjadnijih običaja običnih ljudi da zatvaraju oči pred činjenicama. Ludilo je isploviti na pučinu u bijednoj maloj stvari poput ove; Nije mnogo veći od kakva čamca za spašavanje. I, naravno, iznutra je uređen sasvim primitivno. Nema pravoga salona, nema radija, nema kupaonica, nema ležaljki na palubi. Jučer su me vukli posvuda po tom plovilu, a svakome bi pozlilo kad bi morao slušati Kaspijana kako se hvali tim smiješnim malim čamcem-igračkom kao da je *Queen Mary*. Pokušao sam mu reci kakvi su pravi brodovi, no on je previše glup. E. i L. me, *naravno*, nisu podržali. Vjerojatno malo dijete kao stoje L. ne shvaća opasnost, a E. se ulaguje Kaspijanu kao i svi ostali ovdje. Nazivaju ga kraljem. Rekao sam da sam republikanac, no on me je morao pitati što to znači! Čini se da ne zna uopće ništa. Ne treba ni reći da su me smjestili u najgoru kabinu na brodu, pravu malu tamnicu, a Lucy je dobila cijelu sobu na palubi, koja izgleda gotovo ugodno u usporedbi sa svima ostalim. K. kaže da je to zato jer je ona djevojčica. Pokušao sam mu objasniti ono što Alberta kaže, kako je takvo ponašanje zapravo ponižavajuće za djevojčice, no bio je previše glup. Ipak, mogao bi uvidjeti da će mi biti zlo ako ostanem i dalje u toj *rupi*. E. kaže da ne smijemo gundati jer K. i sam dijeli kabinu s nama da bi L. imala mjesta. Kao da zbog toga nije još veća gužva i sve mnogo gore. Gotovo sam zaboravio reći da je tu i nekakav mišji stvor koji se prema svima ponaša vrlo drsko. Ostali mogu to podnositi ako im se sviđa, noja ću mu prilično brzo zavrnuti rep ako to pokuša sa mnom. Hrana je također očajna." Do nevolje između Eustacea i Cijuciksa došlo je i ranije nego što se moglo očekivati. Prije ručka sljedećega dana, dok su ostali sjedili oko stola čekajući (kad se nalazite na moru imate sjajan tek), Eustace je dojurio, držeći se za ruku i vičući:

"Ta mala zvijer me zamalo ubila. Zahtijevam da je se drži pod kontrolom. Mogao bih podnijeti tužbu protiv tebe, Kaspijane. Mogao bih ishoditi nalog da ga se uništi."

U istom trenu pojavio se Cijuciks. Izvukao je mač, a brkovi su mu djelovali vrlo ratoborno, no ponašao se uljudno kao uvijek.

"Ispričavam se svima vama", rekao je, "a posebice Njezinu Veličanstvu. Da sam znao da će se skloniti k vama, bio bih pričekao razumnije vrijeme za kaznu."

"Što se događa, za ime svijeta?" upita Edmund.

Queen Mary — jedan od najvećih putničkih brodova na svijetu, sagrađen polovinom 20. stoljeća
republicanac — pripadnik republikanske stranke u politici

A evo što je bilo. Cijuciks, kojemu se uvijek činilo da brod ne ide dovoljno brzo, volio je sjediti na palubnoj ogradi daleko naprijed, uz samu zmajevu glavu, gledati prema istočnom obzorju i tiho pjevuckati pjesmu što ju je Dri-jada spjevala za njega svojim sitnim, cvrkutavim glasom. Koliko god brod ponirao, nikad se nije ni za što držao i savršenom je lakoćom održavao ravnotežu; možda mu je to omogućavao njegov dugački rep koji je između dviju ograda visio sve do palube. Svi na brodu znali su za tu njegovu naviku, a mornarima se i svidala, jer je tako onaj tko je bio na dužnosti na osmatračnici imao s kime razgovarati.

Nikada nisam doznao zašto je zapravo Eustace, kličući se, posrćući i teturajući (još nije stekao mornarski korak), otišao sve do prednjeg kaštela. Možda se nadao da će vidjeti kopno, ili se namjeravao motati po kuhinji i nešto uži-cati. U svakom slučaju, čim je vidio taj dugački rep kako visi — možda bi to svakome bila neka vrst iskušenja — pomislio je kako bi bilo slatko zgrabiti ga, zavitlati Cijuciksom okrenutim naglavce jednom ili dvaput, a onda pobjeći i smijati se. U prvi se mah činilo da plan odlično uspijeva. Miš nije bio mnogo teži od kakve vrlo krupne mačke. Eustace ga je u trenu povukao s ograde, a izgledao je vrlo glupo (bar je Eustace tako mislio) sa svojim raširenim sitnim udovima i otvorenim ustima. No, na Eustaceovu nesreću, Ciju-ciks, koji se mnogo puta borio za život, ni na tren nije izgubio prisebnost. Niti vještinu. Nije baš lako izvući mač kad vas netko drži za rep i vrti po zraku, no on je to učinio. A sljedeće čega je Eustace bio svjestan bijahu dva gadna uboda u ruku, zbog kojih je ispustio rep; nakon toga je Miš opet ustao, kao da je lopta koja je odskočila od palube, i u sljedećem trenu stajao je pred njim, a dugačka, sjajna i oštra stvar nalik ražnju kretala se ovamo-onamo tek koji centimetar udaljena od njegova trbuha. (A to područje narnijski miševi ne smatraju zabranjenom zonom ispod pojasa, jer jedva da mogu dosegnuti više.)

"Prestani!" pištao je Eustace. "Odlazi! Makni to! To je opasno. Prestani, rekao sam ti! Reći ću Kaspijan. Reći ću da te zavežu i stave ti brnjicu."

"Zašto ne izvučeš svoj mač, ti kukavice?!" zapišta Miš. "Izvuci mač i bori se, ili ću te istući mačem pljoštimice tako da ćeš biti crn i plav."

"Nemam mač", rekao je Eustace. "Ja sam pacifist. Ne vjerujem u borbu."

"Pokušavaš mi reći", rekao je Cijuciks strogim tonom, na trenutak povukavši mač, "da mi ne namjeravaš dati zadovoljštinu?"

"Ne znam što time misliš", rekao je Eustace, trljajući ruku. "Ako ne znaš podnijeti šalu, nemam namjere razbijati glavu oko toga."

"Onda ti evo", rekao je Cijuciks, "i još — da se naučiš lijepome ponašanju — i poštovanju koje duguješ vitezu — i Mišu — i Miševu repu — " Uz svaku bi riječ Eustaceu zadao udarac tupom stranom svojega rapira, koji bijaše od tankog i finog čelika, kaljen kod patuljaka, savitljiv i djelotvoran poput brezove šibe. Eustace je, naravno, išao u školu u kojoj nije bilo tjelesnoga kažnjavanja, pa mu je osjećaj bio sasvim nov. Zato je, premda još nije stekao mornarski korak, za manje od minute strčao s onog prednjeg kaštela, pretrčao cijelu dužinu palube i uletio kroz vrata kabine — a slijedio ga je zagrijani Cijuciks. Doista, Eustaceu se činilo da je Mišev rapir vruć kao i žar njegove potjere. Po osjećaju koji ga je vodio, rapir je mogao biti i od usijanog metala.

užicati — dobiti nešto moljakanjem

pacifist — mirotnorac, onaj koji je za mir

rapir — vrsta zavnutog mača s dugim dvostrukim sječivom

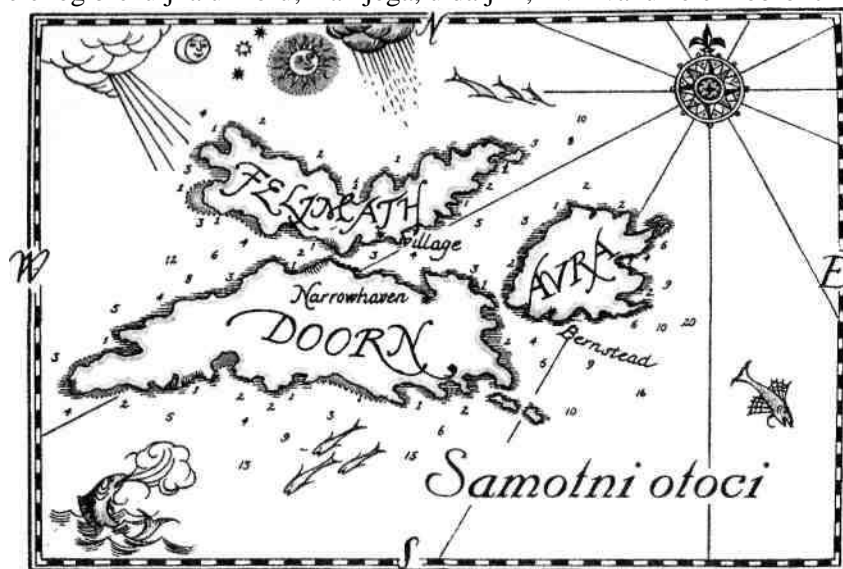
Nije bilo osobito teško dovesti sve to u red, kad je Eustace jednom shvatio da svi ozbiljno uzimaju ideju o dvoboju, te je čuo Kaspijana kako mu nudi mač na posudbu, a Drinijana i Edmunda kako raspravljaju ne bi li mu trebalo na neki način ograničiti pokrete da bi se nadoknadila prednost koju ima jer je toliko veći od Cijuciksa. Zlovoljno se ispričao te otišao s Lucy da mu ispere i previje ruku, a zatim se povukao na svoj ležaj. Oprezno je izabrao položaj na boku.

Treće poglavlje

SAMOTNI OTOCI

"Kopno na vidiku!" viknuo je čovjek s pramca.

Lucy, koja je upravo razgovarala s Rhinceom na krmi, brzo je odtapkala niz ljestve i potrčala naprijed. Pridružio joj se i Edmund, a kad su stigli do prednjeg kaštela, ondje su već bili Kaspijan, Drinijan i Cijuciks. Bilo je prohladno jutro, nebo vrlo blijedo, more vrlo tamno plavo, s malim bijelim perjanicama pjene, a tamo, malo udesno od pramca, vidio se najbliži od Samotnih otoka, Felimath, poput niskog, zelenog brežuljka u moru; iza njega, u daljini, izvirivahu zeleni obronci otoka Doom.

"Isti stari Felimath! Isti stari Doom!" uzviknula je Lucy, pljesnuvši rukama. "Ah, Edmunde, koliko je vremena prošlo otkad smo ih posljednji put vidjeli!"

"Nikada mi nije bilo jasno zašto pripadaju Narniji", rekao je Kaspijan. "Je li ih Vrhovni Kralj Peter osvojio?"

"O ne", rekao je Edmund. "Pripadali su Narniji još prije našega vremena — u doba Bijele Vještice." (Uzgređ budi rečeno, još nisam doznao kako su se ti daleki otoci priključili narnijskoj kruni, ali ako ikada doznam i ako mi se priča učini imalo zanimljivom, možda je zabilježim u nekoj drugoj knjizi.) "Hoćemo li pristati ovdje, gospodine?" upita Drinijan.

"Čini mi se da od pristajanja uz Felimath neće biti mnogo koristi", rekao je Edmund. "Bio je gotovo nenastanjen u naše vrijeme, a izgleda kao da je još uvijek takav. Ljudi su uglavnom živjeli na Doornu i poneki na Avri... To je treći, ne možete ga još vidjeti. Na Felimathu su samo držali ovce."

"Onda ćemo, pretpostavljam, morati oploviti taj rt", rekao je Drinijan, "i pristati uz Doom. A to znači veslanje."

"Žao mi je što se nećemo iskrcati na Felimathu", rekla je Lucy. "Voljela bih ondje ponovno prošetati. Bilo je tako samotno — neka ugodna vrsta osame; i posvuda trava, i djetelina, i ugodan morski zrak."

"I ja bih sad volio malo protegnuti noge", rekao je Kaspijan. "Znate što? Zašto se ne bismo odvezli do obale čamcem i zatim poslali čamac natrag na brod? Mogli bismo prehodati Felimath, a Zorogaz će nas pokupiti na drugoj strani."

Da je Kaspijan bio iskusan kao što je postao kasnije na ovome putovanju, ne bi to bio predložio; no u tom se trenutku prijedlog činio odličnim.

"Oh, hajdemo", rekla je Lucy.

"I ti češ s nama, zar ne?" upita Kaspijan Eustacea, koji je došao na palubu sa zamotanom rukom.

"Sve ću učiniti, samo da se maknem s ovog jadnog broda", rekao je Eustace.

"Jadnog?" upita Drinijan. "Kako to misliš?"

"U civiliziranim zemljama poput one iz koje ja dolazim", rekao je Eustace, "brodovi su toliko veliki da u njima uopće ne osjećaš da si na moru."

"U tom slučaj možeš isto tako ostati na obali", rekao je Kaspijan. "Hoćeš li im reći da spuste čamac, Drinijane?"

Kralj, Miš, dvoje Pevensijevih i Eustace ukrcali su se u čamac i odvezli do obale Felimatha. Kad se čamac okrenuo, a ljudi u njemu zaveslali natrag prema brodu, svi su se članovi naše družine osvrnuli i

pogledali iza sebe. Izenadilo ih je koliko im se malenim učinio *Zorogaz*.

Lucy je, naravno, hodala bosa, jer je još plivajući odbacila cipele, no nije teško hodati bosonog po travnatim brežuljcima. Bilo joj je drago opet osjetiti kopno pod nogama, udisati miris zemlje i trave, premda joj se isprva činilo da se tlo ljulja poput broda, kao što se obično čini ljudima koji su dulje vrijeme proveli na brodu. Bilo je mnogo toplije negoli na moru, a Lucy je osjetila kako je dodir pijeska ugodan njezinim stopalima dok su prelazili preko njega. Negdje je pjevala ševa.

Zaputili su se prema unutrašnjosti otoka i počeli se penjati uz prilično strmo, premda nisko brdo. Kad su stigli do vrha, pogledali su, naravno, natrag, i tamo bijaše *Zorogaz*, blistav poput velikog, sjajnog kukca; polako je, na vesla, gmizao prema sjeverozapadu. Zatim su prešli preko hrpta brijega i više nisu mogli vidjeti brod.

Sada je pred njima bio Doom, a od Felimatha ga je dijelio oko milju širok kanal; iza Doorna, malo ulijevo, ležala je Avra. Mali bijeli grad Tijesna Luka na Doornu lako se mogao vidjeti.

"Hej! Stoje to?" upita Edmund iznenada.

U zelenoj dolini prema kojoj su se spuštali sjedilo je pokraj nekog stabla šestero ili sedmero ljudi gruba izgleda.

"Nemojte im reći tko smo", rekao je Kaspijan.

"A molim Vas, Vaše Veličanstvo, zašto ne?" upita Ciju-ciks, koji je pristao jahati na Lucynu ramenu.

"Upravo mi je palo na pamet", odgovori Kaspijan, "da ovdje vjerojatno nitko već odavna nema nikakvih vijesti iz Narnije. Moguće je da oni više ne priznaju našu vrhovnu vlast. A u tom slučaju bit ćemo sigurniji ako ne objavimo svima da im je došao kralj."

"Imamo svoje mačeve, gospodine", rekao je Cijuciks.

"Da, Cikse, znam da imamo", odvrati Kaspijan. "Ali ako se radi o ponovnom osvajanju tri otoka, radije bih se vratio s malo većom vojskom."

Dotad su već prišli prilično blizu strancima, a jedan od njih, krupan crnokos muškarac, uzviknu:

"Dobro jutro vam želim!"

"I vama dobro jutro", odvrati Kaspijan. "Postoji li još uvijek upravitelj na Samotnim Otocima?"

"Naravno da postoji", reče čovjek. "Upravitelj Gumpas. Njegova Dovoljnost je u Tijesnoj Luci. No, sjednite malo i popijte nešto s nama!"

Kaspijan mu zahvali, premda se ni njemu ni ostalima nije previše sviđao izgled novih poznanika, te svi zajedno sjedoše. No, tek što su podigli čaše do usana, crnokosi je čovjek dao znak svojim drugovima, a njihove su snažne ruke pograbile svih pet putnika brzo poput munje. Došlo je do kratke borbe, no sve su prednosti bile na jednoj strani te su ubrzo svi razoružani, a ruke su im zavezane na leđima — svi osim Cijuciksa koji se otimao čovjeku koji ga je držao i bjesomučno grizao.

"Oprezno s tom životinjom, Klinac", reče vođa. "Nemoj ga ozlijediti. On će postići najveću cijenu od svih, ne bi me čudilo."

"Kukavice! Bijednice!" cičao je Cijuciks. "Daj mi moj mač i oslobodi mi šape ako se usuđuješ."

"Fiju!" zviznu trgovac robljem (jer to je zapravo bio). "To zna govoriti! Nikad nisam takvo što ni vidio ni čuo. Neka sam proklet ako uzmem manje od dvije stotine polumjeseca za njega." Kalormenski polumjesec, koji je najčešća kovanica u ovim krajevima, vrijedi otprilike trećinu funte.

"Takvi ste vi, dakle", rekao je Kaspijan. "Otmičar i trgovac robljem. Nadam se da se ponosite svojim zanimanjem."

"No, no, no", rekao je trgovac robljem. "Nemoj mi sad tu počinjati s neakvim prodikama. Što veselije to podne-seš, to će društvo biti ugodnije, razumiješ? Ja ovo ne radim za zabavu. Moram zaraditi za život, kao i svatko drugi."

"Kamo nas vodite?" upita Lucy, izgovarajući riječi uz izvjesne teškoće.

"Prijeko, u Tijesnu Luku", reče trgovac robljem. "Sutra je sajam."

"Postoji li tamo britanski konzul?"

"Postoji li tamo što?" upita čovjek.

No, mnogo prije nego što se Eustace umorio od pokušaja objašnjavanja, trgovac robljem jednostavno reče: "A, sad mi je dosta toga blebetanja. Onaj Miš je zgodan plijen, no ovaj bi brbljanjem ubio magarca. Idemo, društvo!"

Četvero zarobljenika privezali su uzetom jedno za drugo, ne opako, ali sigurno, i natjerali ih da krenu dolje prema obali, a Cijuciksa su nosili. Prestao je gristi kad su mu razbojnici zaprijetili da će mu zavezati usta, no imao im je mnogo toga za reći pa se Lucy zbilja čudila kako ijedan čovjek može podnijeti da mu se govore riječi kakve je Miš izrekao trgovcu robljem. No trgovac se nije ni najmanje vrijeđao; samo je, svaki put kad bi Cijuciks zastao da dođe do daha, govorio: "Daj još malo", povremeno dodajući: "Ovo je dobro kao predstava" ili: "Bogamu, čovjek bi gotovo pomislio da ta životinja zna što govori!" ili pak: "Je li ga netko od vas izvježbao?" To je pak toliko uzrujalo Cijuciksa da se na kraju gotovo ugušio od svega što je htio reći, te je ostao bez riječi.

Spustivši se do obale nasuprot Doornu, stigli su do malena sela i čamca s nekog broda, a malo podalje na vodi bio je i brod, prljav i otrcan.

"A sada, dječice", rekao je trgovac robljem, "budite mirni i poslušni pa nećete imati razloga za suze. Svi u čamac!"

U tom trenu iz jedne od kuća (gostionice, čini mi se) iziđe bradat muškarac plemenita izgleda i reče: "Što je, Lišče, našao si još robe za prodaju?"

Trgovac robljem, čije je ime, čini se, bilo Lisac, nakloni se vrlo duboko i reče neakvim ulagivačkim glasom: "Da, molim, vaše gospodstvo."

"Koliko tražiš za tog dječaka?" upita drugi, pokazujući prema Kaspijanu.

"Ah", reče Lisac, "znao sam da će vaše gospodstvo izabrati najboljega. Ne bih ni mogao zavarati vaše gospodstvo ni sa čim drugorazrednim. Taj dječak, evo, sviđa se meni samome. Nekako sam ga zavolio, znate. Toliko sam nježna srca da se nikada nisam trebao prihvatiti ovoga posla. Ipak, za kupca poput vašega gospodstva..."

"Reci mi cijenu, mrcino", reče gospodin strogo. "Misliš da želim slušati trućanje tvojega prljavog zanata?"

prodika — pametovanje, strogo i dosadno poučavanje
trućanje — govorenje gluposti, lupetanje

"Tri stotine polumjeseca, gospodine, za vaše časno gospodstvo, ali za bilo koga drugoga..."

"Dat ću ti stotinu pedeset."

"Oh, molim vas, molim vas", upadne Lucy, "nemojte nas razdvajati, što god činili. Vi ne znate..." No zaustavila se, jer je vidjela da Kaspijan čak ni sada ne želi da se sazna tko je on.

"Stotinu pedeset onda", rekao je gospodin. "A što se tebe tiče, djevojčice, mogu ti reći da mi je žao što vas ne mogu sve kupiti. Odveži mojega dječaka, Lišče. I slušaj — pristojno postupaj s ostalima dok su u tvojim rukama ili ćeš loše proći."

"Zbilja!" reče Lisac. "Tko je ikada čuo za ikoga tko se bavi mojim poslom i postupava prema svojoj robi bolje od mene? Tko? Ponašam se prema njima kao prema vlastitoj djeci."

"To je, vjerojatno, prilično točno", reče drugi čovjek mračno.

Stigao je i grozni trenutak; Kaspijana su odvezali, a njegov novi gospodar reče: "Ovim putem, mladiću!" Lucy brižnu u plač, a Edmund je izgledao sasvim zbunjeno. Ali Kaspijan pogleda preko ramena i reče: "Razvedrite se! Siguran sam da će na kraju sve biti dobro. Doviđenja."

"Slušaj, mala", rekao je Lisac. "Sad mi se nemoj tu žalostiti i kvariti svoj izgled za sutrašnji sajam.

Budi dobra curica, pa nećeš imati *razloga* za suze, razumiješ?"

Čancem na vesla odvezli su ih do broda za roblje i zatim odveli dolje, u dugačku, prilično mračnu i ne baš čistu prostoriju, gdje su našli mnoge druge nesretne zarobljenike; jer Lisac se, naravno, bavio gusarenjem, te se upravo vraćao s putovanja među otocima na kojemu je zgrabio stoje mogao. Djeca nisu dolje sreća nikoga koga bi poznavala; zarobljenici bijahu uglavnom Galmijci i Terebinčani. I tako su sjedili na slami i pitali se što se događa s Kaspija-nom. Uz to su pokušavali zaustaviti Eustacea koji je govorio kako su za to što im se događa krivi svi osim njega.

To je vrijeme, međutim, Kaspijan proveo mnogo zanimljivije. Čovjek koji ga je kupio poveo ga je puteljkom između dviju seoskih kuća i dalje, sve do čistine iza sela. Tu se okrenuo i zagledao se u njega.

"Mene se ne trebaš bojati, dječake", rekao je. "Bit ću dobar prema tebi. Kupio sam te zbog tvog lica. Podsjetio si me na nekoga."

"Mogu li upitati na koga, moj gospodaru?" reče Kaspijan.

"Podsjećaš me na mojega vladara, kralja Kaspijana od Narnije."

Tada Kaspijan odluči sve-staviti na kocku.

"Moj gospodaru", reče, "ja *jesam* vaš vladar. Ja sam Kaspijan, narnijski kralj."

"To govoriš prilično olako", reče čovjek. "Kako ću znati da je to istina?"

"Prvo, po mom licu", rekao je Kaspijan. "Drugo, zato što ću ja u jednom od šest pokušaja pogoditi tko ste vi. Vi ste jedan od onih sedam narnijskih lordova što ih je moj stric Miraz posao na more, a ja sam ih krenuo tražiti — Argoz, Bern, Oktezijan, Restimar, Mavramorn ili — ili — zaboravio sam ostala imena. I napokon, ako mi vaše gospodstvo bude voljno dati mač, dokazat ću u dvoboju s bilo kojim čovjekom da sam doista Kaspijan, Kaspijanov sin, zakoniti kralj Narnije, gospodar Cair Paravela i vladar Samotnih otoka."

"Nebesa!" uskliknu čovjek. "To je glas njegova oca, isti način govora! Moj kralju... Vaše Veličanstvo..." I tu, nasred polja, on klekne i poljubi kralju ruku.

"Novac što ga je vaše gospodstvo potrošilo za našu osobu bit će nadoknađen iz naše vlastite riznice", reče Kaspijan.

"Taj još nije u Liščevu novčaniku, gospodine", reče lord Bern, jer to bijaše on. "A nikada neće ni biti, nadam se. Već sam stotinu puta pokušavao nagovoriti Njegovu Do-voljnost, upravitelja, da ukine tu opakou trgovinu ljudima."

"Moj lorde Bern", reče Kaspijan, "morat ćemo razgovarati o stanju ovih otoka. No, prije toga, kakva je vaša osobna priča?"

"Vrlo kratka, gospodine", reče Bern. "Došao sam dovde sa svojih šest suputnika, zaljubio se u djevojku s otoka i shvatio da mi je dosta mora. A nije bilo nikakve svrhe vraćati se u Narniju dok stric Vašega Veličanstva ondje drži vlast. Tako sam se oženio i otada živim ovdje."

"A kakav je upravitelj, taj Gumpas? Priznaje li još uvijek narnijskoga kralja za svojega vrhovnog vladara?"

"Na riječima priznaje. Sve se čini u kraljevo ime. No ne bi ga baš razveselilo kad bi pravi, živi narnijski kralj došao k njemu. Kad bi se Vaše Veličanstvo pred njim pojavilo samo i nenaoružano... pa, on ne bi poricao svoju ovisnost, ali bi se pretvarao da vam ne vjeruje. Život Vaše Milosti bio bi u opasnosti. Koliko sljedbenika ima Vaše Veličanstvo u ovim vodama?"

"Tamo moj brod upravo obilazi rt", reče Kaspijan. "Bilo bi nas tridesetak mačevalaca kad bi došlo do borbe. Hoćemo li dočekati moj brod, napasti Lisca i osloboditi moje prijatelje koje je zarobio?"

"Ne bih vam to savjetovao", reče Bern. "Čim dođe do borbe, iz Tijesne će Luke isploviti dva ili tri broda Lisca upomoć. Vaše Veličanstvo mora djelovati prividom veće moći no što je doista imate i strahom što ga izaziva kraljevo ime. Ne smije doći do otvorene bitke. Gumpas je čovjek pilećeg srca i može ga se zastrašiti."

Nakon još malo razgovora, Kaspijan i Bern odšetaše do obale zapadnije od sela i ondje Kaspijan puhne u svoj rog. (To nije bio veliki čarobni narnijski rog, rog kraljice Susan; taj je ostavio kod kuće svojemu namjesniku Dobriši da se njime posluži ako u zemlji dođe do kakve velike nevolje za kraljeve odsutnosti.) Drinijan, koji je čekao signal, odmah prepozna kraljevski rog, a *Zorogaz* se stade približavati obali. Zatim su opet spustili čamac i za nekoliko su trenutaka Kaspijan i lord Bern stajali na palubi i Drinijanu objašnjavali situaciju. On je, baš kao i Kaspijan, htio odmah otploviti do robovlas-nikova broda i napasti ga, no Bern je ponovio isti prigovor.

"Usmjerite brod ravno ovim kanalom, kapetane", reče Bern, "a onda naokolo prema Avri, gdje su moji posjedi. No, najprije podignite kraljevsku zastavu, izvjesite sve štitove i pošaljite što više ljudi na koš. A kad stignemo na otprilike šest domašaja strelicom odavde i kad vam s lijeve strane pramca bude otvoreno more, počnite davati znakove."

"Znakove? Kome?"

"Pa, svim drugim brodovima koje nemamo, ali bi bilo dobro kad bi Gumpas pomislio da ih imamo."

"Oh, razumijem", reče Drinijan trljajući ruke. "Oni će pročitati naše znakove. Što da kažem? *Neka cijela flota plovi oko južne strane Avre, sastanak kod... 7*"

"Kod Bernova", reče lord Bern. "To će biti vrlo dobro. Taj bi put brodovi prešli — kad bi *bilo* ikakvih brodova — a da ih se iz Tijesne Luke ne bi moglo vidjeti."

Kaspijanu je bilo žao ostalih, koji su čamili u potpalublju Liščeva broda za roblje, no nije mogao ništa protiv osjećaja da je ostatak dana proveo ugodno. Kasno popodne (jer cijeli su put morali proći na vesla), nakon što su okrenuli desni bok broda prema sjeveroistočnom kraju Doorna, onda opet lijevi bok prema rtu Avre, ušli su u Dobru Luku na Avrinoj južnoj obali gdje su se Bernova lijepa zemljišta brežuljkasto spuštala do ruba vode. Bernovi ljudi, od kojih su mnoge vidjeli kako rade na poljima, svi bijahu slobodni ljudi, a na posjedu vladahu sreća i blagostanje. Tu su se svi iskrcali s broda te se kraljevski pogostili u niskoj kući ojačanoj stupovima iz koje se pružao pogled na zaljev. Bern, njegova ljupka žena i vesele kćeri priredili su im ukusnu večeru. No, kad je pao mrak, Bern je čamcem poslao glasnika na Doorn sa zapovjedima za neke pripreme (nije rekao o čemu se točno radi) za sutrašnji dan.

Četvrto poglavlje

ŠTO JE KASPIJAN ONDJE UČINIO

Sljedećega jutra lord Bern rano probudi svoje goste, a poslije doručka zamoli Kaspijana neka naredi da svi njegovi ljudi budu u punoj bojnoj spremi. "A napose", dodao je, "neka sve izgleda onako uredno i uglačano kao u jutro prve bitke u velikom ratu između plemenitih kraljeva koju cijeli svijet promatra." Tako je i učinjeno; a onda su u tri čamca Kaspijan i njegovi ljudi, i Bern s nekolicinom svojih, krenuli prema Tijesnoj Luci. Kraljeva je zastava vijorila na krmi njegova čamca, a uz kralja je bio i njegov trubač.

Doplovivši do pristaništa u Tijesnoj Luci, Kaspijan vidje prilično veliku gomilu koja se ondje okupila kako bi ih dočekala. "Zato sam sinoć slao poruku", rekao je Bern. "Sve su to moji prijatelji i pošteni ljudi." A čim je Kaspijan stupio na obalu, mnoštvo mu stade klicati i izvikivati: "Narnija! Narni-ja! Živio kralj!" U istom trenutku — a i to bijaše djelo Berno-va glasnika — u različitim dijelovima grada počеше zvoniti zvona. Kaspijan reče svojemu zastavniku neka krene naprijed, trubaču neka zatrubi, svi njegovi ljudi izvukoše mačeve, namjestiše na licima izraz radosne strogosti i krenuše ulicom tako da je ulica podrhtavala, a njihovi su oklopi sjali (jer bijaše sunčano jutro) tako da ih je bilo teško gledati. Isprva su klicali samo ljudi koje je upozorio Bernov glasnik, ljudi koji su znali što se događa i željeli da se to dogodi. No onda su im se pridružila sva djeca, jer su im se sviđale povorke, a vidjeli su ih vrlo malo. Zatim su im se pridružili i svi dječaci školske dobi, jer su i oni voljeli povorke, a činilo im se da je tim manje vjerojatno da će biti još nastave toga jutra, čim bude više buke i meteža. A onda su sve stare žene izvирile kroz vrata i prozore i stale brbljati i klicati, jer je dolazio kralj, a što je upravitelj u usporedbi s kraljem? Sve su se mlade žene pridružile, iz istoga razloga,

ali i zato što su Kaspijan, Drinijan i ostali bili toliko zgodni. A onda su svi mladi muškarci došli vidjeti što to gledaju mlade žene, tako da je u trenutku kada je Kaspijan stigao do vrata zamka gotovo cijeli grad klicao; a Gumpas je, sjedeći u zamku, petljajući i brljajući s računima, obrascima, pravilima i uredbama, čuo svu tu buku.

Na vratima zamka Kaspijanov trubač zatrubi i vikne:

"Otvorite narnijskome kralju koji je došao u posjet svojemu vjernom i voljenom slugi, upravitelju Samotnih otoka!"

U tim se danima sve na otocima činilo na neuredan i nemaran način. I tako su se sad otvorila samo mala pomoćna vrata, a kroz njih je izišao raščupan čovjek s prljavim starim šešišom na glavi umjesto kacige, i zahrđalim starim kopljem u ruci. Žmirkao je prema sjajnim likovima pred sobom. "Ne mo'š k voljnosti", promrmljao je (a to je bio njegov način da kaže: "Ne možete k Njegovoj Dovoljnosti.").

"Nema razgovora bez dogovora osim od devet do deset svake druge subote u mjesecu."

"Skidaj kapu pred Narnijom, ti psu", zagrmi lord Bern i zviznu ga rukom u željeznoj rukavici tako da mu je šešir odletio s glave.

"Ha? Šta to sad znači?" započe vratar, no nitko se više nije osvrtao na njega. Dvojica Kaspijanovih ljudi prođu kroz vratašca i nakon malo borbe s prečkama i zasunom (jer je sve bilo hrđavo) širom otvoriše oba krila glavnih vrata. Tada kralj i njegova pratnja uđu u dvorište. Tu je besposličio izvjestan broj upraviteljevih stražara, a još ih je nekolicina (ti su uglavnom otirali usta) doteturala kroz različita vrata. Premda im je oružje bilo u sramotnom stanju, ipak su to bili momci koji bi se mogli boriti da ih je netko poveo ili da su znali što se događa; to je, dakle, bio opasan trenutak. Kaspijan im nije dao vremena za razmišljanje.

"Tko vam je zapovjednik?" upitao je.

"Ja sam, manje-više, ako znate što mislim", reče mlitav, kicoški odjeven mladić bez ikakva oružja.

"Naša je želja", reče Kaspijan, "da naš kraljevski posjet našem kraljevstvu Samotnih otoka donese, koliko je moguće, radost, a ne strah našim vjernim podanicima. Da nije tako, imao bih ponešto reći o stanju opreme i oružja vaših ljudi. No, ovako vam opraštam. Zapovjedite da se otvori bačva vina da nam vaši ljudi mogu nazdraviti. No sutra u podne želim ih ponovno vidjeti ovdje u ovome dvorištu, i želim da izgledaju kao vojnici, a ne kao protuhe. Pobrinite se za to, ili ćete izazvati naše krajnje nezadovoljstvo!"

Zapovjednik je bez riječi zurio u njega, no Bern uzvikne: "Triput hura za kralja!" A vojnici, koji su razumjeli ono o bačvi vina, ako i nisu razumjeli ništa drugo, spremno su mu se pridružili. Kaspijan tada naredi većini svojih vlastitih ljudi da ostanu u dvorištu. On se pak, s Bernom, Drinijom i još četvoricom, uputio u svečanu dvoranu.

Iza stola u dnu dvorane sjedila je Njegova Dovoljnost, upravitelj Samotnih otoka, okružen različitim pomoćnicima. Gumpas bijaše čovjek žučljiva izgleda; kosa mu nekoć bijaše crvena, a sada je uglavnom bila sijeda. Kad su stranci ušli, na tren je podigao pogled, zatim ga opet spustio na svoje papire, govoreći automatski: "Nema razgovora bez dogovora osim od devet do deset ujutro svake druge subote u mjesecu."

Kaspijan kimne Bernu i stane u stranu. Bern i Drinijan istupiše naprijed; svaki je zgrabio jedan kraj stola. Podigoše ga i zavitlaše njime prema bočnom zidu dvorane pred kojim se prevrnuo, a s njega se srušio cijeli slap pisama, spisa, tintarnica, pera, pečatnog voska i dokumenata. Zatim, bez grubosti, no čvrsto, kao da su im ruke čelične hvataljke, oni podigoše Gumpasa s njegova stolca i odložiše nekoliko metara dalje, nasuprot stolcu. Kaspijan je pak odmah sjeo i položio svoj isukani mač preko koljena. "Gospodine", reče, zagledavši se čvrsto u Gumpasa, "niste nam baš priredili doček kakav bismo očekivali. Ja sam narnijski kralj."

"Nema ništa o tome u dopisima", reče upravitelj. "Ništa u službenim bilješkama. Nije nam prijavljeno ništa slično. Sve mimo pravila. Rado ću razmotriti svaku molbu..."

"A mi smo ovamo došli da bismo razmotrili kako Vaša Dovoljnost obavlja svoj posao", nastavi Kaspijan. "Dvije su točke u vezi s kojima bih osobito volio dobiti objašnjenje. Prvo, nisam našao nijedan podatak o tome da je u otprilike stotinu i pedeset posljednjih godina ijednom plaćen danak što ga ovi otoci duguju narnijskoj kruni."

"To bi se pitanje moglo postaviti Vijeću sljedeći mjesec", reče Gumpas. "Ako netko potakne osnivanje istražnog odbora koji bi izvijestio o financijskoj povijesti otoka na prvoj sjednici sljedeće godine, pa, onda bi se moglo..."

"Zato sam našao, vrlo jasno zapisano u našim zakonima", nastavi Kaspijan, "da, ukoliko se danak ne plaća, ukupni iznos mora biti nadoknađen iz osobne imovine upravitelja Samotnih otoka."

Sad je Gumpas počeo stvarno slušati. "Oh, to uopće ne dolazi u obzir", rekao je. "To je ekonomska nemogućnost — eh — Vaše se Veličanstvo zacijelo šali."

U sebi se pitao postoji li kakav način da se riješi ovih nepoželjnih posjetitelja. Da je znao da Kaspijan ima samo jedan brod i samo posadu jednoga broda uza se, bio bi u tom trenu našao udvorne riječi i nadao bi se da će ih te noći opkoliti i ubiti. Ali dan ranije vidio je ratni brod kako plovi tjesnacem, a vidio ga je i kako daje znakove, kao što je pretpostavljao, drugim brodovima. Tada još nije znao da taj brod pripada kralju, jer nije bilo dovoljno vjetra da bi zastava zavijorila tako da se vidi zlatni lav na njoj, stoga je čekao što će se dalje događati. Sada je vjerovao da Kaspijan ima cijelu flotu u Bernovu. Gumpasu nikada ne bi palo na pamet da bi se netko usudio ud u Tijesnu Luku s namjerom da zauzme otoke, a da uza se nema ni pedeset ljudi; to sasvim sigurno nije bio pothvat u kakvom bi mogao zamisliti samoga sebe.

"Drugo", reče Kaspijan, "želim znati zašto ste dopustili da se ovdje razvije grozna i neprirodna trgovina robljem koja je u suprotnosti sa starim običajima i zakonima na svim našim posjedima."

"Nužno je, neizbježno", reče Njegova Dovoljnost. "To je bitan dio gospodarskog razvoja ovih otoka, uvjeravam vas. Naše trenutno blagostanje ovisi o tome."

"Za što vama trebaju robovi?"

"Za izvoz, Vaše Veličanstvo. Prodajemo ih, uglavnom Kalormencima; a imamo i druga tržišta. Mi smo veliko trgovinsko središte."

"Drugim riječima", reče Kaspijan, "ne trebaju vam. Recite čemu vam oni služe osim da na njima

zarađuju ljudi kao što je Lisac?"

"Vaše Veličanstvo u svojim nježnim godinama", reče Gumpas, uz nešto što je trebalo biti očinski osmijeh, "teško može razumjeti ekonomski problem o kojemu se tu radi. Ja imam statistiku, imam tablice, imam...."

"Koliko god moje godine bile nježne", reče Kaspijan, "vjerujem da iznutra razumijem trgovinu robljem jednako dobro kao Vaša Dovoljnost. I ne vidim da donosi otocima ni meso, ni kruh, ni pivo, ni vino, ni drvo, ni kupus, ni knjige, ni glazbala, ni konje, ni oklope, niti išta što bi bilo vri jedno imati. No, donosila trgovina robljem takvo što ili ne, ona smjesta mora prestati!"

"Ali to bi značilo usmjeriti sat unatrag", dahnuo je upravitelj. "Zar ne znate ništa o napretku, o razvoju?"

"Vidio sam ih u jajetu", reče Kaspijan. "A takvo jaje mi u Narniji zovemo 'mućak'. Trgovina robljem mora prestati."

"Ja ne mogu preuzeti odgovornost ni za kakvu takvu mjeru", rekao je Gumpas.

"Vrlo dobro", odgovori Kaspijan, "onda vas oslobađamo vaše službe. Lorde Bern, dođite ovamo!"

I prije nego što je Gumpas pravo shvatio što se događa, Bern je već klečao, ruke su mu bile među kraljevim rukama, a on se zaklinjao kako će vladati Samotnim otocima u skladu sa starim običajima, pravima, navikama i zakonima Narnije. A Kaspijan reče: "Mislim da nam je bilo dosta upravitelja", i proglaši Berna vojvodom, vojvodom od Samotnih otoka.

"A što se vas tiče, gospodine", rekao je Gumpasu, "opraštam vam neplaćeni danak. No sutra, prije negoli otkuca podne, vi i svi vaši morate napustiti zamak koji je sad vojvodina rezidencija."

"Čekajte malo, sve je to lijepo", reče jedan od Gumpasovih ministara, "ali kako bi bilo da se vi, gospodo, prestanete igrati i da se malo prihvatimo posla. Pitanje koje se pred nas postavlja zapravo je..."

"Pitanje je", reče vojvoda, "hoćete li vi i ostatak rulje otići odavde bez batina ili s batinama. Možete birati što vam se više sviđa."

Kad je sve to ugodno sređeno, Kaspijan zapovjedi da mu dovedu konje, kojih je u zamku bilo nekoliko, premda vrlo loše timarenih, pa su on, Bern, Drinijan i nekolicina drugih odjahati u grad i uputili se na tržnicu robljem. Bila je to dugačka niska građevina u blizini luke, a prizor koji su zatekli ušavši unutra bio je sličan prizoru s bilo kakve dražbe; to jest, okupila se velika gomila, a Lisac je, stojeći na podiju, vikao promuklim glasom:

"A sada, gospodo, broj dvadeset tri. Odličan terebin-ćanski seljak, pogodan za rudnike ili galije. Nema još dvadeset pet godina. Zubi pristojni. Solidan, mišićav momak. Skini mu košulju, Taks, neka gospoda vide. Evo vam mišića koliko hoćete! Gledajte kakva prsa! Deset polumjeseca od gospodina u kutu. Sigurno se šalite, gospodine. Petnaest! Osamnaest! Ponuđeno osamnaest za broj dvadeset tri! Nudi li netko više? Dvadeset jedan. Hvala vam, gospodine. Ponuđeno dvadeset jedan..."

No Lisac se zaustavi i zine ugledavši likove u pancirnim košuljama koji su zveckajući prilazili podiju.

"Na koljena, svi do jednoga, pred narnijskim kraljem", rekao je vojvoda. Svi su čuli konje kako ispred tržnice zveckaju opremom i topću, a mnogi su već čuli glasine o iskrcavanju i događajima u zamku. Većina je poslušala. One koji nisu njihovi susjedi povukoše na koljena. Neki su zak-licali.

"Jučer si proigrao svoj život, Lišče, stavivši ruke na našu kraljevsku osobu", rekao je Kaspijan. "No, opraštam tvojemu neznanju. Trgovina robljem zabranjena je u svim našim posjedima prije četvrt sata. Proglašavam sve robove na ovoj tržnici slobodnima!"

On podiže ruku da bi zaustavio klicanje robova, pa nastavi. "Gdje su moji prijatelji?"

"Ona draga mala djevojčica i zgodan gospođice?" reče Lisac s ulagivačkim osmijehom. "Pa, njih su odmah zgrabili..."

"Ovdje smo, ovdje smo, Kaspijane", povikaše Lucy i Edmund uglas. "Na službu, gospodine", oglasi se Cijuciks iz drugog kuta. Svi su već bili prodani, no ljudi koji su ih kupili ostali su na tržnici da bi kupili još neke robove, te ih stoga još nisu bili odveli. Gomila se razmaknu da bi propustila ono troje, te se oni i Kaspijan počеше silno rukovati i pozdravljati.

Dvojica kalormenskih trgovaca odmah pristupiše. Kalormenci imaju tamna lica i duge brade. Nose široke halje i narančaste turbane; oni su mudar, bogat, udvoran, okrutan i star narod. Vrlo se pristojno nakloniše Kaspianu i pozdraviše ga biranim riječima. Govorili su o vodoskocima blagostanja koji natapaju vrtove opreza i vrline — i sličnim stvarima — no ono što su zapravo htjeli, bio je, dakako, novac koji su platili za njegove prijatelje.

"To je jedino pravedno, gospodo", rekao je Kaspijan. "Svatko tko je danas kupio roba mora dobiti svoj novac natrag. Lišče, iznesi svoju zaradu, do posljednjeg minima." (Minim je četrdeseti dio polumjeseca...)

"Zar Vaše dobro Veličanstvo namjerava od mene načiniti prosjaka?" zakuka Lisac.

"Cijeli si život živio na račun tuđih slomljenih srdaca", reče Kaspijan, "a čak i ako postaneš prosjak, još uvijek je bolje biti prosjak nego rob. No, gdje je moj drugi prijatelj?"

"Oh fa/I" reče Lisac. "Njega slobodno možeš uzeti. Bit će mi drago da sam ga se riješio. Nikada u cijelome životu nisam vidio takvu robu na tržnici. Na koncu sam ga nudio za pet polumjeseca, no nitko ga nije htio. Nudio sam ga i besplatno uz druge robove i opet ga nitko nije htio. Ni dodirnuti. Ni pogledati. Taks, dovedi Mrzovoljka!"

Dovedoše Eustacea, koji je doista izgledao mrzovoljno; jer, premda nitko ne bi želio da ga prodaju kao roba, možda je još gore biti rob na prodaju kojega nitko ne želi kupiti. On pride Kaspianu i reče: "Sve mi je jasno. Kao i obično. Ti si se zabavljao dok smo mi bili zarobljeni. Pretpostavljam da se nisi uspio ni raspitati za britanskog konzula. Naravno da nisi."

Te noći prirediše veliku gozbu u zamku u Tijesnoj Luci, a onda je Cijuciks rekao: "Sutra počinju prave pustolovine!" naklonio se svakome ponaosob i otišao u postelju. No, zapravo to nije moglo biti sutra niti išta slično. Jer, sada su namjeravali ostaviti za sobom sva poznata kopna i mora te su se morali dobro pripremiti. *Zorogaz* isprazniše i uz pomoć osam konja dovukoše preko balvana na obalu; zatim ga, djelić po djelić, pregledaše najvještiji majstori brodari. Onda ga opet porinuše te ukrcaše hrane i vode koliko je mogao nositi — to jest, za dvadeset osam dana. A to će im, kao stoje Edmund razočarano primijetio, omogućiti samo dva tjedna plovidbe na istok, prije nego što budu prinuđeni napustiti svoju potragu.

Dok se sve to radilo, Kaspijan je koristio svaku mogućnost da se kod najstarijih pomorskih kapetana koje je mogao naći u Tijesnoj Luci raspita je li do njih doprlo ikakvo znanje ili makar glasine o onome što se nalazi dalje na istoku.

Vrč za vrčem nalijeveo je pivom iz zamka i stavljao pred ljude s kratkim prosijedim bradama i bistrim plavim očima, lica ogrubjelih na vjetru, a zauzvrat je čuo mnoge nevjerojatne priče.

turban — istočnjačko (orijentalno) pokrivalo za glavu od lake tkanine

No, oni koji su se činili najviše sklonima istini nisu znali ni za kakve zemlje dalje od Samotnih otoka, a mnogi su mislili da će onaj tko otplovi predaleko na istok stići do uzburkanoga mora bez kopna koje neprestano kruži uz rub svijeta. "A to je, pretpostavljam, mjesto gdje su prijatelji Vašega Veličanstva potonuli." Ostali su znali samo čudne priče o otocima na kojima žive ljudi bez glava, plutajućim škojima, vodenim pijavicama i vatri koja gori duž vode. Samo jedan je, na Cijuciksovu radost, rekao: "A iza toga, Aslanova zemlja. No to je iza ruba svijeta i onamo ne možete." No, kad su ga dalje ispitivali, mogao je reći samo da je to čuo od svojega oca.

Bern im je mogao reći jedino da je vidio kako njegovih šest suputnika odlaze prema istoku, a kasnije se nikada ništa o njima nije čulo. To je ispričao Kaspianu dok su stajali na najvišoj točki na Avri i gledali prema istočnome oceanu. "Često sam ovamo dolazio ujutro", rekao je vojvoda, "i gledao kako se sunce podiže iz mora. Ponekad mi se činilo kao da je samo nekoliko milja daleko. I pitao sam se o svojim prijateljima i razmišljao o tome što je doista tamo, iza tog obzorja. Ništa, najvjerojatnije, no ipak me je uvijek pomalo sram što sam ostao ovdje. No želio bih da ni vi ne idete. Mogli bismo trebati vašu pomoć ovdje. Ukidanje trgovine robljem moglo bi značiti početak novoga svijeta; a ja predviđam rat s Kalormenom. Moj kralju, razmislite još jednom!"

"Položio sam zakletvu, moj gospodine vojvodo", reče Kaspian. "Uostalom, što bih *mogao* reći Cijuciksu?"

Peto poglavlje

OLUJA I POSLIJE OLUJE

Gotovo tri tjedna nakon dolaska, *Zorogaz* su isteglili iz Tijesne Luke. Izgovorene su vrlo svečane oproštajne riječi, a veliko se mnoštvo okupilo da bi ispratilo brod. Bilo je klicanja i suza dok je Kaspijan držao posljednji govor otočanima i opraštao se od vojvode i njegove obitelji. No, kad se brod, čije je purpurno jedro još uvijek mlitavo visjelo, stao udaljavati od obale, a zvuk trube Kaspijanova trubača s krme postajao sve mutniji iznad vode, svi su se utišali. Zatim brod uđe u vjetar. Jedra se napuhnuse, tegljač se odvoji i krenu natrag na vesla, a prvi se pravi val uzdignu ispred *Zorogazova* pramca; bio je opet živi brod. Oni koji nisu bili na dužnosti spustiše se u potpalublje; Drinijan preuze prvu stražu na krmi, a brod krenu pramcem prema istoku oko južnoga rta Avre. Sljedećih nekoliko dana bilo je krasno. Lucy je sebe smatrala najsretnijom djevojčicom na svijetu, budeći se svakoga jutra okružena odsjajima suncem obasjane vode koji su plesali po stropu njezine kabine, a zatim promatrajući sve lijepe nove stvari što ih je dobila na Samotnim otocima — mornarske čizme, i sandale, i ogrtače, i kožne ha-ljetke, i šalove. Onda bi izišla na palubu i s prednjeg kaštela pogledala more koje je svakoga jutra bilo sve svjetlije te se nadisala morskoga zraka koji je svakoga da na postajao sve topliji. Nakon toga bio je na redu doručak koji je jela s takvim tekom kakav čovjek osjeća jedino na moru.

Provodila je dosta vremena sjedeći na maloj klupi na krmi, igrajući s Cijuciksom šah. Bilo je zabavno gledati ga kako objema šapama podiže figure, koje su bile prevelike za njega, i podiže se na prste kad god bi htio odigrati neki potez u srednjem dijelu ploče. Bio je dobar igrač, i kad ne bi smetnuo s uma što radi, obično je pobjeđivao. No, povremeno bi pobijedila i Lucy, jer bi Miš učinio nešto sasvim besmisleno - recimo, krenuo u napad lovcem unatoč opasnosti koja prijete od kraljice i kule u isti mah. To mu se događalo jer bi na trenutak zaboravio da je to partija šaha te je mislio na pravu bitku i tjerao lovca da čini ono što bi on sam učinio na njegovu mjestu. Jer njegov je um bio pun vratolomnih zadaća, napada koji donose slavu ili smrt, i posljednjih obrana.

No to ugodno vrijeme nije potrajalo. Stigla je večer u kojoj je Lucy, besposleno gledajući s krme široku brazdu ili vir što su ga ostavljali za sobom, ugledala veliku nakupinu oblaka koji su se okupljali na zapadu i gomilali zapanjujućom brzinom. Onda se u oblacima pojavi pukotina, a kroz nju prokuljaše žute boje sunčeva zalaska. Činilo se da valovi iza broda poprimaju neobične oblike, a more je bilo smeđesivo ili žučkasto poput prljavog platna. Zahladilo je. Činilo se da brod plovi nemirno, kao da osjeća opasnost iza sebe. U jednom bi trenu jedro bilo ravno i mlitavo, u drugom silno napeto. Dok je Lucy primjećivala sve to, i čudila se zastrašujućoj promjeni koja se osjećala, čak i u zvuku vjetra, Drinijan viknu: "Svi mornari na palubu!" U sljedećem trenu svi su već mahnito radili. Zatvarali su grotla na palubi, gasili vatru u kuhinji, neki su se penjali u snasti da bi ubrali jedra. Prije negoli su stigli dovršiti, po njima udari oluja. Lucy se činilo da se upravo pred njihovim pramcem otvara golema dolina u moru i da jure u nju, dublje no što bi vjerovala da je moguće. Golemo sivo brdo vode, mnogo više od njihova jarbola, jurilo je prema njima; izgledalo je kao sigurna propast, no bačeni su na vrh tog brda. Onda se činilo da se brod vrti.

tegljač — brod koji vuče (tegli) druge brodove
snast — dio broda potreban za jedrenje

Vodeni slap slio se po palubi; krma i prednji kaštel bijahu nalik na dva otoka između kojih bjesni more. Gore u snastima mornari su ležali duž križa očajnički pokušavajući uspostaviti kontrolu nad jedrima.

Komad rastrganog konopca stajao je vodoravno na vjetru, ravan i tvrd kao žarač.

"Brzo dolje, gospo!" viknu Drinijan. A Lucy, znajući da su putnici — i putnice — samo smetnja posadi, pokušala je poslušati. Nije bilo lako. *Zorogaz* se strahovito nagnuo na desni bok i paluba je stajala koso poput krova kuće. Morala se s mukom uspeti okolo do vrha *Ijestava*, držeći se za ogradu, zatim stajati dok dvojica koji su se upravo penjali *Ijestvama* nisu izišli van, i onda se spustiti dolje najbolje što je znala. Dobro je bilo što se čvrsto držala jer, kad je bila pri dnu *Ijestava*, novi je val preplavio palubu i zapljusnuo je do ramena. Bila je već prilično mokra od kiše i morske pjene, no ova je voda bila hladnija. Zatim pojuri prema vratima kabine, uđe unutra i na trenutak uspije izbrisati zastrašujuć prizor brzine kojom su jurili u mrak; no, naravno, nije mogla ne misliti na groznu mješavinu škripe, stenjanja, škljocanja, zveketa, hućanja i tutnjave, koja je u kabini zvučala još opasnije negoli na krmi.

Nastavilo se cijeloga sljedećeg dana i dan nakon toga. Nastavljalo se toliko dugo da su se jedva mogli sjetiti vremena prije nego što je počelo. I uvijek su morala biti trojica za kormilom, i morali su se truditi iz sve snage da bi održali nekakav kurs. I uvijek je netko morao biti uz crpku. Ni za koga nije bilo gotovo nikakvog odmora, ništa se nije moglo skuhati, ništa se nije moglo osušiti, jednoga su čovjeka izgubili, i ni na trenutak nisu vidjeli sunce.

Kad je svemu tomu došao kraj, Eustace je zapisao u svoj dnevnik:

"3. rujna. Nakon mnogo dana napokon mogu pisati. Vihor nas je nosio trinaest dana i noći. Znam zato jer sam pažljivo brojao, no svi ostali kažu da je bilo samo dvanaest. Baš je *ugodno* krenuti na opasnu plovidbu s ljudima koji ne znaju dobro ni brojiti! Bilo mi je grozno; gore-dolje na golemim valovima, sat za satom, obično mokat do kože. Nije bilo čak ni *pokušaja* da nam tkogod da pristojan obrok. Ne treba ni spominjati da tu nema radija, čak ni raketa, pa se nikoga ne može pozvati u pomoć. Sve to dokazuje ono što im neprestano govorim, da je ludost krenuti na put u jednoj maloj bačvi poput ove. Bilo bi dovoljno loše čak i kad bih bio u društvu pristojnih ljudi umjesto čudovišta u ljudskom liku. Kaspijan i Edmund prema meni se ponašaju jednostavno odvratno. One noći kad smo izgubili jarbol (sad imamo samo batrljak jarbola), nisam se *uopće* osjećao dobro, no oni su me natjerali da dođem na palubu i radim kao rob.

Lucy je dolijevala ulje na vatru govoreći kako Cijuciks silno želi doći, ali je premalen. Čudim se da ne vidi kako ta mala zvijer sve radi samo zato da bi se *pravila važna*. Čak i u svojoj dobi, Lucy bi mogla imati toliko razuma. Danas prokleta paluba konačno stoji vodoravno, sunce je izišlo, pa smo svi naklapali o tome što ćemo dalje. Imamo hrane, uglavnom prilično odvratne, za šesnaest dana. (Kokoši su odnijeli valovi. Čak i da nisu, zbog oluje bi prestale nositi jaja.) Prava nevolja je voda. Izgleda da su dvije bačve pukle i sada su prazne. (Opet narnijska sposobnost.) S malim obrocima i s četvrt litre vode dnevno svakome, imamo dovoljno za dvanaest dana. (Ima još mnogo ruma i vina, no čak i *oni* shvaćaju da bismo od toga bili samo žedniji.)

dolijevati ulje na vatru — potpirivati sukob

Naravno, razumno bi bilo smjesta se okrenuti na zapad i pokušati se vratiti do Samotnih otoka, kad bismo to mogli. No, do ovoga nam je mjesta trebalo osamnaest dana luđačke plovidbe na olujnom vjetru. Čak da i zapuše istočnjak, put natrag mogao bi potrajati mnogo duže. A u ovom trenu nema ni traga istočnjaku; zapravo, nema uopće nikakvog vjetra. Što se tiče veslanja, to bi predugo trajalo, a Kaspijan tvrdi da ljudi ne bi mogli veslati uz četvrt litre vode dnevno. Prilično sam siguran da je to pogrešno. Pokušao sam objasniti da znojenje zapravo hladi ljude, pa bi im trebalo manje vode kad bi radili. Na to nije. ništa rekao, kao što je uvijek njegov običaj kad ne može smisliti odgovor. Ostali su svi glasali za to da idemo *dalje* u nadi da ćemo naići na kopno. Mislio sam da mi dužnost nalaže da im ukazem na to kako mi uopće ne znamo *ima* li kopna pred nama, i pokušam im objasniti opasnosti *razmišljanja prema vlastitim željama*. Umjesto da smisle bolji plan imali su obraza upitati me što ja predlažem. Pa sam im samo hladno i mirno objasnio da sam ja otet i uključen u ovo *idiotsko* putovanje bez vlastite suglasnosti, pa da se teško može od *mene* očekivati da izvlačim *njih* iz njihova škripca.

4. *rujna*. Još uvijek mirno. Vrlo mali obroci za večeru, a ja sam dobio manje od svih. Kaspijan se vrlo vješto poslužuje, a misli da ga ne vidim! Lucy je iz nekog razloga pokušala to nadoknaditi nudeći mi dio svoje porcije, no onaj umišljeni Edmund, koji se u sve petlja, nije joj dopustio. Prilično vrelo sunce. Cijelu sam večer strašno žedan.

5. *rujna*. Još uvijek bez vjetra i vrlo vruće. Osjećam se loše cijeli dan i sigurno imam temperaturu. Oni, naravno, nisu toliko pametni da bi na brodu imali toplomjer.

6. *rujna*. Užasan dan. Probudio sam se usred noći *znajući* da imam groznicu i da *moram* popiti malo vode. Svaki bi liječnik tako rekao. Nebo zna da sam posljednja osoba koja bi se pokušala domoći neke nepravedne prednosti, no nikad nisam ni *sanjao* da bi se štednja vode mogla odnositi i na bolesne ljude. Zapravo, bio bih probudio ostale i zatražio da mi donesu vode, no pomislio sam kako bi bilo sebično buditi ih. Stoga sam ustao, uzeo svoju šalicu i na prstima se išuljao iz crne rupe u kojoj spavamo, pazeći dobro da ne uznemirim Kaspijana i Edmunda jer su njih dvojica loše spavali otkad su počele vrućine i oskudica vode. Uvijek se trudim biti obziran prema drugima, bez obzira na to jesu li oni ljubazni prema meni ili nisu. Sretno sam stigao u veliku prostoriju, ako se to može smatrati prostorijom, gdje se nalaze klupe za veslače i prtljaga. Spremnik s vodom je na tom kraju. Sve je išlo krasno, no prije nego što sam napunio šalicu uhvatio me, tko drugi nego onaj *mali uhoda* Ciks.

Pokušao sam mu objasniti da sam krenuo na palubu da bih udahnuo malo zraka (ono s vodom nije imalo nikakve veze s njim), a on me upitao zašto nosim šalicu. Podigao je toliku buku da je probudio cijeli brod. Sramotno su se ponijeli prema meni. Pitao sam, kao što mislim da bi svatko pitao, zašto se Cijuciks usred noći šulja oko spremnika s vodom. Rekao je da je premalen da bi bio od ikakve koristi na palubi pa zato stražari svake noći kod vode kako bi jedan mornar više mogao spavati. I sad se pokazala njihova pokvarena nepravednost: *njemu* su svi vjerovali. Kakva bezobraština!

Morao sam se ispričati ili bi me opasna mala zvijer napala mačem. A onda se Kaspijan pokazao u svojem pravom svjetlu kao grubi tiranin i glasno je rekao, tako da svi mogu čuti, kako će svatko tko bude uhvaćen u "krađi" vode "dobiti dva tuceta". Nisam znao što to znači dok mi Edmund nije objasnio. To se pojavljuje u knjigama kakve čitaju ti Pevensijevi.

Nakon te kukavičke prijetnje Kaspijan je promijenio pjesmu i počeo se ponašati pokroviteljski. Rekao je da me žali, i da se svi osjećaju grozničavo kao ja, i da se moramo potruditi izdržati itd. itd. Odurni nadmeni uobraženko. Danas sam cijeli dan ostao u krevetu.

promijeniti pjesmu — početi se drugačije ponašati

7. *rujna*. Danas je malo puhao vjetar, ali još uvijek sa zapada. Pomaknuli smo se nekoliko milja na istok pomoću jedra podignutog na ono što Drinijan naziva jarbolom za nuždu — a to znači kosnik s pramca koji su podigli uspravno i privezali uz ostatak pravog jarbola. Još sam uvijek užasno žedan.

8. *rujna*. Još uvijek plovimo na istok. Sad ostajem cijeli dan na svojem ležaju i ne viđam nikoga osim Lucy, sve dok ona dva čudovišta ne dođu spavati. Lucy mi daje malo svoje vode. Kaže da djevojčicama ne treba toliko vode kao dječacima. Često sam mislio da je tako, ali to bi trebalo biti općepoznato na moru.

9. *rujna*. Kopno na vidiku; vrlo visoko brdo daleko na jugoistoku.

10. *rujna*. Brdo je veće i jasnije, ali još uvijek udaljeno. Danas galebovi, prvi put nakon ne znam koliko dana.

11. *rujna*. Uхватili smo nekoliko riba i pojeli ih za večeru. Bacili sidro oko sedam navečer u tri hvata duboku vodu u zaljevu ovog brdovitog otoka. Onaj idiot Kaspijan nije nas htio pustiti na obalu jer je padao mrak, a on se boji urođenika i divljih zvijeri. Večeras dodatne porcije vode."

Ono što ih je čekalo na tom otoku ticat će se Eustacea više negoli ikoga drugoga, no ne može se ispričati njegovim riječima, jer je nakon 11. rujna na dulje vrijeme zaboravio voditi dnevnik.

Kad je svanulo jutro, s niskim sivim nebom, no vrlo vruće, putnici otkriše da se nalaze u zaljevu okruženom takvim stijenama i liticama da ih je podsjetio na norveške fjordove. Ispred njih, u dnu zaljeva, bilo je malo ravnoga tla gusto obrasloga stablima koja su izgledala poput cedrova, a između njih brza se rijeka ulijevala u more. Dalje se uzdizala oštra strmina koja je završavala zupčastom kosom iza koje se nazirala tek nejasna tama planina koje su se uzdizale u tamne oblake tako da im nije bilo moguće vidjeti vrhunce. Bliže litice s obje strane zaljeva bijahu prošarane ovdje-ondje bijelim linijama za koje su svi znali da su slapovi, premda s te daljine nisu mogli vidjeti protjecanje vode niti čuti njezin šum. Zapravo, cijelo je mjesto bilo vrlo tiho, a voda zaljeva glatka poput stakla. Odražavala je svaku pojedinost litica. Prizor bi bio zgodan na kakvoj slici, no u stvarnosti je djelovao negostoljubivo. Nije to bio kraj koji bi posjetioce dočekao dobrodošlicom.

kosnik — drvena uzdužna greda položena na pramac broda

hvat — stara mjera za dužinu, oko 6 stopa ili 1,9 m

fjord — dubok i uzak morski zaljev stjenovitih strmih i visokih obala cedar — zimzeleno stablo

Cijela posada broda odvezla se na obalu u dva čamca pa su svi s užitkom pili i okupali se u rijeci. Uz to su se najeli i odmorili prije negoli je Kaspijan četvoricu mornara poslao natrag da čuvaju brod i prije negoli je započeo rad-

ni dan. Bilo je mnogo posla. Bačve je trebalo dovući na obalu, oštećene popraviti ako je moguće, i sve napuniti. Trebalo je srušiti neko stablo — bor, ako ga uspiju naći — i obraditi ga za novi jarbol; jedra je trebalo popraviti, organizirati lov na divljač kakve ima na otoku; oprati i pokrpa-ti odjeću; i popraviti nebrojena mala oštećenja na brodu. Jer u *Zorogazu* je — kao što su jasnije vidjeli gledajući ga iz daljine — bilo teško prepoznati onaj sjajni brod koji je napustio Tijesnu Luku. Izgledao je poput osakaćenog, izbli-jedjelog broda-skladišta, a slučajni promatrač bi ga lako mogao smatrati i olupinom. Njegovi časnici i posada nisu bili ništa bolji — mršavi, blijedi, očiju crvenih od nedostatka sna, odjeveni u prnje.

Eustace je ležao pod stablom, slušao kako se raspravlja o svim tim planovima, a srce mu je tonulo. Zar neće biti nikakvoga odmora? Činilo se da će njihov prvi dan na kopnu za kojim su toliko čeznuli biti ispunjen teškim radom kao i bilo koji dan na moru. No onda mu pade na pamet sjajna zamisao. Nitko ga nije gledao — svi su brbljali o svom brodu kao da zbilja vole tu vražju stvar. Zašto se ne bi jednostavno odšuljao? Prošetati će po otoku, naći svježje, zračno mjesto gore u brdima, lijepo odspavati i pridružiti se ostalima tek kad završe s poslom za taj dan. Osjećao je da bi mu to dobro činilo. No jako će paziti da mu zaljev i brod uvijek budu na vidiku, tako da se zna vratiti. Ne bi volio ostati sam u ovom kraju.

Odmah je počeo provoditi svoj plan u djelo. Tiho je ustao sa svojega mjesta i odšetao pokraj stabala, pazeći da se kreće polako i naizgled besciljno, tako da svatko tko ga pogleda pomisli da je samo htio protegnuti noge. Iznenadio se kako je brzo žamor razgovora iza njega zamro i kako je šuma postala

tiha, topla i tamno zelena. Ubrzo osjeti da bi se mogao odvažiti na brži i odlučniji korak.

To ga je brzo izvelo iz šume. Tlo se počelo strmo uzdizati pred njim. Trava bijaše vrlo suha i skliska, no služeći se i rukama i nogama mogao se po njoj penjati, pa je postojano napredovao, premda je ostajao bez daha i često brisao čelo. Po tome se vidjelo, uzgred budi rečeno, da mu je njegov novi život već učinio nekog dobra, premda on toga nije bio svjestan; stari Eustace, Haroldov i Albertin Eustace, odustao bi od tog uspona nakon otprilike deset minuta.

Polako, odmorivši se nekoliko puta, stigao je do hrpta brijega. Očekivao je da će odatle imati pogled na središte otoka, no oblaci su se spustili niže i bliže i more magle kotrljalo se prema njemu. Sjeo je i pogledao unatrag. Sada se nalazio toliko visoko da je zaljev ispod njega izgledao malen, a mogao je vidjeti milje i milje morske površine. Onda ga je magla iz planina okružila sa svih strana - gusta, ali ne hladna — te je legao, okretao se na jednu pa na drugu stranu ne bi li našao najudobniji položaj u kojem će uživati.

No nije uživao, bar ne zadugo. Počeo se, valjda prvi put u životu, osjećati usamljenim. U početku se taj osjećaj pojačavao postupno, a onda se počeo uznemirivati zbog vremena. Nije se čuo ni najtiši zvuk. Odjednom mu je palo na pamet da tu možda leži već satima. Možda su ostali otišli! Možda su ga namjerno pustili da odluta, jednostavno zato da bi ga ostavili! U panici skoči i počeo se spuštati. U prvi mah pokušao je to učiniti suviše brzo, poskliznuo se na strmoj tratini i odsklizao se nekoliko metara. Onda pomisli da ga je to odvelo previše ulijevo — a kad se uspinjao na toj je strani vidio ponor. Zato se opet uzverao, što bliže mjestu s kojega mu se činilo da je krenuo, i počeo se opet spuštati, malo više udesno. Nakon toga činilo se da mu ide bolje. Išao je vrlo oprezno jer nije mogao vidjeti više od pola metra ispred sebe, a još uvijek ga je sa svih strana okruživala savršena tišina. Vrlo je neugodno kad morate oprezno hodati, a glas u vama cijelo vrijeme govori: "Požuri, požuri, požuri!" Jer strašna je misao da su ga ostavili svakog trena postajala sve moćnija. Da je imalo razumio Kaspijana i Pevensijeve, znao bi, naravno, da nikad ne bi učinili ništa slično. No, bio je uvjerio samoga sebe da su svi oni čudovišta u ljudskom liku.

"Napokon!" rekao je Eustace kliznuvši niz odron slobodnog kamenja (to nazivaju *grubom*) i našavši se u podnožju. "A sada, gdje su ona stabla? Ispred mene nešto tamno. Pa, zbilja mi se čini da se magla povlači."

Dobro mu se činilo. Svjetla je svakim trenom bilo sve više i morao je treptati. Magla se digla. Nalazio se u posve nepoznatoj dolini, a mora nije bilo nigdje na vidiku.

Šesto poglavlje

EUSTACEOVE PUSTOLOVINE

Upravo u tom trenutku ostali su prali ruke i lica u rijeci i općenito se spremali za večeru i odmor. Trojica najboljih strijelaca bili su otišli gore u brda sjeverno od zaljeva i vratili se s parom divljih koza koje su se sad pekale nad vatrom. Kaspijan je naredio da se s broda donese bačvica vina, jakog vina iz Rubne Zemlje koje se mora miješati s vodom, pa ga je bilo dovoljno za sve. Poslovi su se dobro odvijali, bio je to veseo obrok. Tek nakon druge porcije koz-letine Edmund je upitao: "Gdje li je onaj dosadnjaković Eustace?"

Za to vrijeme Eustace se ogledavao po nepoznatoj dolini. Bila je toliko uska i duboka, a litice što su je okruživale toliko strme, da je podsjećala na veliku jamu ili rov. Tlo bijaše travnato, premda posuto kamenjem, a tu i tamo Eustace je primijetio spaljene crne mrlje, poput onih što ih je moguće vidjeti uz nasipe željezničke pruge za suhoga ljeta. Petnaestak metara od njega bijaše jezerce bistre, mirne vode. U dolini u početku nije bilo baš ničega drugoga - ni životinje, ni ptice, ni kukca. Sunce se spuštalo, a tamni zupci i rogovi planina nadnosili su se nad rub doline.

Eustace je, naravno, shvatio da se u magli spustio na pogrešnu stranu planinskog hrpta te se odmah okrenuo da bi vidio kako će se vratiti. No, zadrhtao je od tog pog-leđa> Očito je imao ludu sreću što je pronašao jedini mogući put dolje — dugačak, zelen trak zemlje, užasno strm i uzak, s ponorima na obje strane. I to je bio jedini put natrag. No hoće li se moći tuda popeti, sad kad je vidio kako to zbilja izgleda? U glavi mu se zavrtjelo od same pomisli na taj uspon.

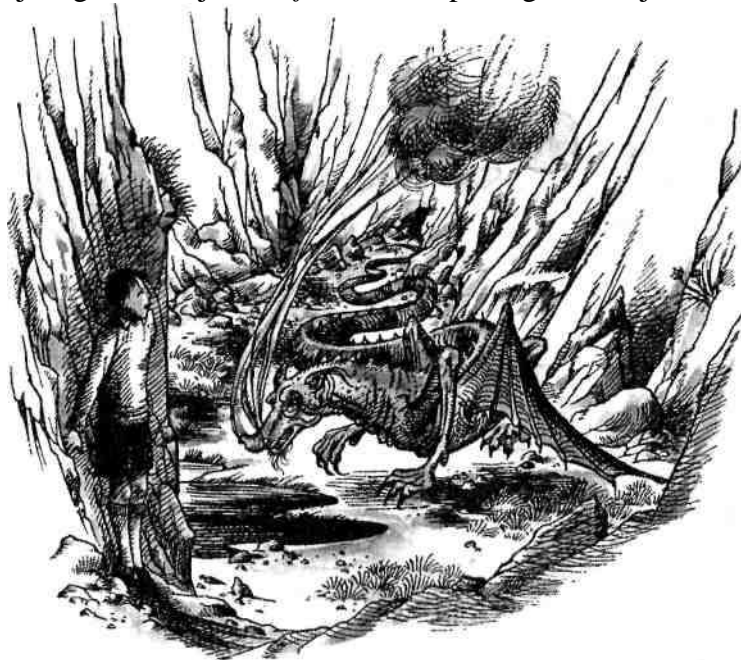
Opet se okrenuo, pomislivši kako mu je u svakom slučaju bolje da se najprije napije vode iz jezera. No čim se okrenuo, a prije negoli je zakoračio naprijed u dolinu, čuo je iza sebe šum. Bio je to tih šum, no u onoj se silnoj tišini činio glasnim. Na trenutak se ukočio na mjestu gdje je stajao. Onda okrene glavu i pogleda.

U podnožju litice, malo ulijevo od njega, nalazila se niska tamna rupa — možda ulaz u kakvu spilju. A iz te su se rupe uzdizala dva tanka tračka dima. Slobodno kamenje baš ispod tamnog otvora micalo se (to je bio šum što ga je čuo) baš kao da nešto puze u mraku iza njega.

Nešto je doista puzalo. Još gore, nešto je izlazilo. Edmund i Lucy odmah bi to bili prepoznali, kao i vi, no Eustace nije pročitao nijednu pravu knjigu. Ono stoje izlazilo iz spilje bilo je nešto što on nikada nije ni zamišljao — izdužena njuška olovne boje, tamno crvene oči, izduljeno

gipko tijelo bez krzna i bez perja koje se vuče po zemlji, noge s koljenima koja se, kao kod pauka, uzdižu više od leđa, okrutne kandže, krila nalik šišmiševima, koja su stvarala onaj šušćkavi zvuk po kamenu, beskrajn rep. A ona dva tračka dima dolazila su iz njegovih nosnica. Eustace nije izgovorio riječ *zmaj*. Ne bi mu pomoglo ni da je to učinio.

No možda bi, da je znao nešto o zmajevima, bio pomalo iznenađen ponašanjem ovoga zmaja. Taj nije sjeo i za-lepetao krilima, niti je pustio plamen iz usta. Dim koji se dizao iz njegovih nosnica bio je poput dima vatre koja neće više dugo trajati. Činilo se da nije ni primijetio Eustacea.

Kretao se vrlo sporo prema jezercu — sporo i s mnogo zastoja. Čak je i Eustace, u svojem strahu, osjetio da je to neko staro, tužno biće. Razmišljao je bi li se usudio jurnuti prema onome usponu. No zmaj bi mogao pogledati oko sebe ako čuje kakvu buku. Mogao bi se pokazati malo življim. Možda se samo pretvara. U svakom slučaju, čemu pokušavati penjući se pobjeći biću koje može letjeti? Zmaj stiže do jezercu i spusti svoju strašnu ljuskavu bradu do šljunka da bi se napio; no prije negoli je počeo piti, oteo mu se silan kreštav ili hripav krik, a nakon nekoliko trzaja i grčeva on se prevrnu na bok, te je ostao ležati sasvim miran, s jednom šapom u zraku. Malo tamne krvi poteklo je iz njegovih širom otvorenih usta. Dim iz njegovih nosnica na trenutak je pocrnio, a zatim se raspršio. I nije se ponovno pojavio

Eustace se dugo nije usuđivao pomaknuti. Možda je to neki trik te zvijeri, način na koji uspijeva namamiti putnike u propast. No nitko ne može čekati vječito. Zakoračio je prema zmaju, odvažio se na još dva koraka, pa opet stao. Zmaj je i dalje nepomično ležao; Eustace primijeti da se i crvena vatra u njegovim očima ugasila. Napokon mu je prišao. Sad je bio sasvim siguran da je zmaj mrtav. Dodirnuo ga je drhteći; ništa se nije dogodilo.

Osjećaj olakšanja bijaše toliko velik da se Eustace zamalo glasno nasmijao. Počeo se osjećati kao da se borio sa zmajem i ubio ga umjesto što ga je samo vidio kako umire. Prekoračio ga je i prišao jezercu da bi se napio, jer je vrućina postajala nepodnošljiva. Nije se iznenadio kad je začuo grmljavinu. Gotovo odmah zatim sunce je nestalo, a prije negoli se napio već su padale krupne kapi kiše.

Klima tog otoka bijaše vrlo neugodna. Za manje od minute Eustace je bio mokar do kože i napola zaslijepljen kišom kakva se nikad ne viđa u Europi. Nije vrijedilo pokušavati penjati se iz doline dok to traje. Otrčao je prema jedinom zaklonu na vidiku — zmajevoj spilji. Tu je legao i pokušao doći do daha.

Većina nas znala bi što može očekivati u zmajevu leglu, no, kao što sam već rekao, Eustace je čitao samo pogrešne knjige. One su govorile mnogo toga o uvozu i izvozu, vladama i kanalima, no zmajeve nisu spominjale. Zato je bio toliko zbunjen površinom na kojoj je ležao. Neki dijelovi bijahu suviše bodljikavi da bi bili kamenje i suviše tvrdi da bi bili trnje, a činilo se da tu ima mnogo okruglih, plosnatih stvari; sve je to zveckalo kad bi se pomaknuo. Uz otvor spilje bilo je dovoljno svjetla te je

mogao ispitati o čemu se tu radi. I naravno, otkrio je ono što mu je svatko od nas mogao odmah reći — da je to blago. Bilo je ondje kruna (to su bile one bodljikave stvari), kovanica, prstenja, narukvica, zlatnih poluga, pehara, pladnjeva i dragulja.

Eustace (za razliku od većine drugih dječaka) nikada nije mnogo razmišljao o blagu, no odmah je shvatio od kakve bi mu koristi ono moglo biti if ovome novom svijetu u koji je tako glupo uskočio kroz sliku u Lucyinoj spavaonici kod kuće. "Ovdje nemaju nikakvih poreza", rekao je. "I ne moraš dati blago vlastima. S nešto tih stvari mogao bih se sasvim dobro provesti ovdje — možda u Kalormenu. Čini se da je ta zemlja manje dvolična od ostalih. Pitam se koliko bih mogao ponijeti? Recimo ona narukvica — to kamenje u njoj vjerojatno su dijamanti — stavit ću je na ruku. Prevelika, ali bit će dobro ako je podignem iznad lakta. Zatim napunim džepove dijamantima — to je lakše nego zlato. Pitam se samo kad će ta paklena kiša prestati?" Pronašao je manje neudoban dio hrpe, gdje su se nalazile uglavnom kovanice, i spremio se na čekanje. No gadan strah, kad jednom prođe, a naročito gadan strah koji je uslijedio nakon hodanja po šumi, izaziva silan umor. Eustace je zaspao.

U vrijeme kad je on pao u duboki san, ostali su završili s večerom i već su se ozbiljno zabrinuli za njega. Vikali su: "Eustace! Eustace! He-ej!" sve dok nisu promukli, a Kaspi-jan je puhao u svoj rog. "Nije nigdje u blizini, inače bi nas čuo", rekla je Lucy, a lice joj je bilo bijelo.

"Do bijesa s njim", rekao je Edmund. "Zašto li se samo tako odšuljao?"

"Ali moramo nešto učiniti", rekla je Lucy. "Mogao se izgubiti, ili pasti u neku rupu, mogli su ga čak zarobiti urođenici."

"Ili ubiti divlje zvijeri", rekao je Drinijan.

"Ako je tako, bar smo ga se riješili, ako mene pitate", promrmljao je Rhince.

"Majstore Rhince", rekao je Cijuciks, "nikada niste izrekli riječi koje bi vam tako malo dolikovale. Taj stvor nije moj prijatelj, no kraljičin je rođak, a dok je član naše družine pitanje je naše časti da ga nađemo ili da ga osvetimo ako je mrtav."

"Naravno da ga moramo naći (ako *možemo*)", rekao je Kaspijan. "To je baš neugodno u cijeloj priči. Jer znači potragu i beskrajnu gnjavažu. Kako glupo!"

U međuvremenu je Eustace spavao, i spavao, i spavao. Ono što ga je probudilo bila je bol u ruci. Mjesec je sjao na otvoru spilje, a činilo se da je ležaj od blaga postao mnogo udobniji; zapravo, jedva ga je i osjećao. U prvi je mah bio zbunjen bolom u ruci, no ubrzo je shvatio da mu je to ona narukvica koju je nagurao iznad lakta, postala čudno tijesna. Valjda mu je ruka natekla dok je spavao (bila je to lijeva ruka).

Pomaknuo je desnu ruku da bi opipao lijevu, no zaustavio se prije nego što ju je pomaknuo i centimetar, a potom je zagrizao usnicu od užasa. Jer upravo ispred njega, malo udesno, gdje je mjesečina jasno obasjavala pod spilje, vidio je kako se miče neki grozan oblik. Poznavao je taj oblik; bila je to zmajska kandža. Pomaknula se kad je pomaknuo ruku i zaustavila se kad je zaustavio ruku. "Oh, kako sam bio glup", pomisli Eustace. "Naravno, zvijer je imala družicu i oha sad leži pokraj mene."

Nekoliko minuta nije se usuđivao pomaknuti nijedan mišić. Vidio je kako mu se pred očima podižu dva tanka stupa dima, crna naspram mjesečini; baš kao što se dim uzdizao iz nosao onoga drugoga zmaja prije negoli je umro. To je bilo toliko zastrašujuće da je zadržao dah. Dva stupa dima iščeznuše. Kad više nije mogao zadržavati dah, krišom ga je ispustio; odmah su se dva mlaza dima pojavila ponovno. No čak ni tada još nije naslutio istinu.

Ubrzo je odlučio da će se vrlo oprezno okrenuti na lijevu stranu i pokušati ispuzati iz spilje. Možda onaj stvor spava. U svakom slučaju, to mu je bila jedina mogućnost. No naravno, prije negoli se okrenuo ulijevo pogledao je ulijevo. Oh, kakav užas! I s te ga je strane dočekala zmajska kandža. Nitko neće zamjeriti Eustaceu što je u tom trenu zaplakao. Izenadio se veličini vlastitih suza kad ih je vidio kako kaplju na blago ispred njega. Činile su mu se i neobično vrućima; iz njih se uzdizala para. No nije vrijedilo plakati. Mora pokušati ispuzati van između dva zmaja. Počeo je pružati desnu ruku. Zmajska prednja noga i kandža s njegove desne strane izvele su točno isti pokret. Onda pomisli da bi mogao pokušati lijevom. Zmajska se noga na toj strani također pokrenula.

Dva zmaja, svaki s jedne strane, oponašaju sve što on čini! Živci mu popustiše i on jednostavno nagnu u bijeg.

dijamant — najtvrdi i najskupocjeniji dragulj

Njegov je bijeg iz spilje izazvao takav štropot i lomljavu, zveket zlata i kotrljanje kamenja, da je mislio kako ga oba zmaja slijede. Nije se usuđivao osvrnuti. Pojurio je prema jezeru. Iskrivljeno obličje mrtvoga zmaja koji je ležao na mjesečini bilo bi dovoljno da uplaši bilo koga, no on ga je sad jedva primijetio. Namjeravao je skočiti u vodu.

No upravo kad je stigao do ruba jezera dogodile su se dvije stvari. Prvo mu je poput munje sinulo da trči na sve četiri noge; zašto, za ime svijeta, to čini? Drugo, kad se nagnuo nad vodu, na trenutak je pomislio da još jedan zmaj zuri u njega iz jezera. No u trenu je shvatio istinu. Zmajsko lice u vodi bilo je njegov vlastiti odraz. Nije bilo dvojbe. Pokretalo se kako se on kretao; otvaralo i zatvaralo usta kad je on otvarao i zatvarao svoja.

Pretvorio se u zmaja dok je spavao. Spavajući na zma-jevu ležaju, s pohlepnim, zmajskim mislima u srcu, i sam je postao zmaj.

To je sve objasnilo. Nisu bila nikakva dva zmaja pokraj njega u spilji. Kandže s lijeve i desne strane bile su njegova vlastita lijeva i desna kandža. Dva stupa dima dopirala su iz njegovih vlastitih nosnica. A što se tiče boli u lijevoj ruci (ili onome što je bila njegova lijeva ruka), sada je, zaškiljivši lijevim okom, mogao vidjeti što se dogodilo. Narukvica koja je vrlo dobro pristajala nadlaktici dječaka bila je premalena za debelu, zdepastu prednju nogu zmaja. Utonula je duboko u njegovu ljuskavu kožu, a s jedne i druge strane nastala je oteklina. Svojim zmajskim zubima strugao je po tom mjestu, no nije ju mogao skinuti.

Unatoč boli, njegov prvi osjećaj bilo je olakšanje. Više se nije imao čega bojati. On sa/n bio je strašan i nitko na svijetu osim kakva viteza (pa čak ni svaki vitez) ne bi ga se usudio napasti. Sada bi mogao svladati čak i Kaspijana i Edmunda...

No u trenu u kojemu je to pomislio, on shvati da ih ne želi svladati. Želio je prijatelje. Želio se vratiti među ljude i razgovarati, i smijati se, i dijeliti stvari. Shvatio je da je sad čudovište, odsječeno od cijele ljudske vrste. Obuzela ga je zastrašujuća usamljenost. Počeo je uviđati da drugi uopće nisu bili zli. Počeo se pitati je li sam bio baš toliko krasna osoba kao što mu se uvijek činilo. Čeznuo je za njihovim glasovima. Bio bi zahvalan na ljubaznoj riječi čak i od Ciju-ciksa.

Razmišljajući tako jadni je zmaj, koji je nekoć bio Eustace, kriknuo i zaplakao. Moćan zmaj koji plače i plače pod mjesečinom u pustoš dolini — taj prizor i taj zvuk teško je zamisliti.

Napokon odlučio da će pokušati pronaći put natrag do obale. Sad mu je bilo jasno da Kaspijan nikada ne bi otplovio i ostavio ga. A pouzdano je osjećao da će nekako uspjeti pokazati ljudima tko je.

Dobro se napio, a onda (znam da to zvuči grozno, ali nije, ako bolje razmislite) je pojeo gotovo cijeloga mrtvoga zmaja. Već je bio skoro gotov kad je shvatio što radi;

jer, vidite, njegov je um bio Eustaceov, no njegov ukus i probava bili su zmajski. A zmaj ništa ne svijetu ne voli jesti toliko kao svježega zmaja. Zato ćete rijetko naći više od jednoga zmaja u istoj zemlji.

Onda se okrenuo prema usponu koji je vodio iz doline. Počeo se penjati skokom, a čim je skočio shvatio je da leti. Bio je sasvim zaboravio na krila i jako su ga iznenadila — prvo ugodno iznenađenje nakon dugog vremena. Uzdigao se visoko u zrak i vidio nebrojene planinske vrhunce kako se prostiru ispod njega na mjesecini. Vidio je zaljev kao srebrnu ploču, usidren brod i logorske vatre kako svjetlucaju u šumi blizu obale. Iz velike visine kliznuo je prema njima bez zaustavljanja.

Lucy je vrlo duboko spavala jer je, u nadi da će dočekati dobre vijesti o Eustaceu, bila budna sve dok se nisu vratili oni koji su ga otišli tražiti. Kaspijan je vodio potragu, a tragači su se vratili kasno, umorni. Vijesti koje su donijeli bijahu uznemirujuće. Nisu našli ni traga Eustaceu, no vidjeli su mrtvoga zmaja u dolini. Pokušali su iz toga izvući najpovoljnije zaključke, te su uvjerali sve ostale da vjerojatno nema više nijednoga zmaja u okolici, a onaj koji je bio mrtav toga popodneva oko tri (tada su ga vidjeli) teško da je mogao ubijati ljude koji sat prije toga.

"Osim ako je pojeo onoga momčića i od toga umro; taj bi otrovao svakoga", rekao je Rhince. No to je izgovorio ispod glasa i nitko ga nije čuo.

Ali, kasnije te noći netko je vrlo nježno probudio Lucy; probudivši se vidjela je da su se svi stisnuli tijesno jedni uz druge i da razgovaraju šapatom.

"Što se događa?" upita Lucy.

"Sad svi moramo pokazati čvrstinu", govorio je Kaspijan. "Zmaj je upravo preletio iznad krošanja i spustio se na plažu. Da, bojim se da se nalazi između nas i broda. A strelice nisu ni od kakve koristi protiv zmajeva. Ne boje se ni vatre, nimalo."

"S dopuštanjem Vašega Veličanstva..." započe Cijuciks.

"Ne, Cijucikse", reče kralj vrlo odlučno, "nećeš se pokušati boriti u dvoboju s njim. I ako mi ne obećaš da ćeš me poslušati, dat ću da te svezu. Moramo samo dobro stražariti, a čim svane dan otići ćemo do plaže i boriti se s njim. Ja ću voditi. Kralj Edmund bit će mi s desna, a lord Drinijan s lijeva. Ništa drugo nećemo dogovarati. Za nekoliko sati svanut će dan. Neka za jedan sat bude poslužen nekakav obrok i ono što je ostalo od vina. I neka se sve čini tiho."

"Možda će zmaj otići", rekla je Lucy.

"Bit će gore ako ode", rekao je Edmund, "jer tada nećemo znati gdje je. Kad je osa u sobi, drago mi je

ako je mogu vidjeti."

Ostatak noći bio je grozan, a kad je stiglo jelo mnogi su otkrili da imaju vrlo slab tek, premda su znali su da bi trebali jesti. Činilo se da prolaze beskrajni sati prije negoli se tama razrijedila, ptice tu i tamo počele cvrkutati, svijet postao hladniji i vlažniji nego stoje bio cijele noći, a Kaspi-jan rekao: "Sad krenimo, prijatelji!"

Ustali su, svi s isukanim mačevima, i poredali se u čvrstu skupinu s Lucy — i Cijuciksom na njezinu ramenu — u sredini. Bilo je to bolje od čekanja, a svatko je osjećao da su mu svi draži negoli inače. Trenutak kasnije stupali su. Postalo je već svjetlije kad su stigli do ruba šume. A ondje je na pijesku, poput velikog guštera, ili kakvog gipkog krokodila, ili pak zmije s nogama, golem, strašan i grbav, ležao zmaj.

No, kad ih je primijetio, umjesto da ustane i počne rigati vatru i dim, zmaj se povukao — gotovo bi se moglo reći da se odgegao — u plitku vodu zaljeva.

"Zašto tako odmahuje glavom?" reče Edmund.

"Sad pak klima glavom", reče Kaspijan.

"I nešto mu teče iz oka", reče Drinijan.

"Oh, zar ne vidite", reče Lucy. "On plače. To su suze."

"Ja se ne bih u to pouzdao, gospo", rekao je Drinijan.

"To i krokodili čine, da biste zaboravili na oprez."

"Odmahnuo je glavom kad si to rekao", primijeti Edmund. "Baš kao da želi reći *ne*. Gledajte, sad opet maše!"

"Misliš da razumije što govorimo?" upita Lucy.

Zmaj stane snažno klimati glavom.

Cijuciks skliznu s Lucyna ramena i stane ispred svih.

"Zmaju", začuo se njegov piskutavi glas. "Možeš li razumjeti naš govor?"

Zmaj potvrdno klimnu.

"Možeš li govoriti?"

Zmaj odmahnu glavom

"Onda", reče Cijuciks, "nema smisla pitati te kakvim si poslom ovdje. No ako se želiš zakleti na prijateljstvo s nama, podigni lijevu prednju nogu iznad glave."

Zmaj poslušao, ali nespretno, jer mu je noga natekla od zlatne narukvice i boljela ga je.

"Oh, gledajte", reče Lucy, "nešto nije u redu s njegovom nogom. Jadnik — vjerojatno je zato plakao. Možda je došao k nama da ga izliječimo, kao u priči o Androklu i lavu.

"Čuvaj se, Lucy", rekao je Kaspijan. "To je vrlo bistar zmaj, no možda je lažac."

Lucy je, međutim, već otrčala naprijed, a slijedio ju je Cijuciks, koliko god su ga njegove kratke noge nosile; za njima su, naravno, pošli i dječaci i Drinijan.

"Pokaži mi svoju jadnu šapu", rekla je Lucy. "Možda ću je moći izliječiti."

Zmaj-koji-bijaše-Eustace rado je ispružio bolnu nogu, sjećajući se kako ga je Lucyin lijek izliječio od morske bolesti prije nego što je postao zmaj. No razočarao se. Čarobna tekućina ublažila je oteklinu i malo smirila bol, no nije mogla rastopiti zlato.

Sada su se svi okupili oko zmaja i promatrali liječenje, kad Kaspijan odjednom uzviknu:

"Gledajte!" Zurio je u narukvicu.

KAKO JE PUSTOLOVINA ZAVRŠILA

"Što da gledamo?" reče Edmund.

"Pogledajte znak na tom zlatu", reče Kaspijan.

"Maleni čekić, a iznad njega dijamant nalik na zvijezdu", reče Drinijan. "Pa, to sam već vidio."

"Vidio!" reče Kaspijan. "Pa naravno da jesi. To je znak velike narnijske obitelji. Ovo je narukvica lorda Oktezija-na."

"Nitkove!" reče Cijuciks zmaju, "zar si požderao narnij-skoga lorda?" No zmaj snažno odmahne glavom.

"Ili je možda", rekla je Lucy, "to sam lord Oktezijan, pretvoren u zmaja — nekom čarolijom, znate?"

"Ne mora biti nijedno ni drugo", rekao je Edmund. "Svi zmajevi skupljaju zlato. No mislim da možemo biti prilično sigurni da Oktezijan nije otišao dalje od ovoga otoka."

"Jesi li ti lord Oktezijan?" reče Lucy zmaju, a zatim, kad je on tužno odmahnuo glavom, dodala: "Jesi li netko začaran — ljudsko biće, mislim?"

Zmaj snažno klimne.

A onda netko reče — ljudi su se kasnije prepirali je li to prva izgovorila Lucy ili je to bio Edmund: "Ti nisi... nisi li ti možda Eustace?"

A Eustace klimne svojom strašnom zmajskom glavom i udari repom po moru, a svi uzmaknuše (neki mornari s uzvicima koje radije neću zapisivati) ne bi li izbjegli goleme vrele suze koje su mu tekle iz očiju.

Lucy se jako trudila da ga utješi, čak je skupila hrabrost i poljubila njegovo ljuskavo lice, a gotovo su svi rekli: "Kakva loša sreća!" Neki su uvjerali Eustacea da će ostati uz njega, a mnogi su rekli da sigurno postoji neki način da ga se odčara, te da će za dan ili dva biti kao prije. I svi su, naravno, silno željeli čuti njegovu priču, no on nije mogao govoriti. U danima koji su uslijedili nekoliko im je puta na pijesku pokušavao napisati što mu se dogodilo. No nikako mu nije uspijevalo. U prvom redu Eustace (koji nikada nije čitao prave knjige) nije znao glatko ispričati priču. Osim toga, mišići i živci u zmajskim kandžama kojima se morao služiti nisu nikada naučili pisati, a nisu bili ni stvoreni za pisanje. Zbog toga nikada nije uspio stići ni blizu kraju, a već bi se podigla plima i izbrisala sva slova osim onih koja je već sam ugazio ili slučajno zbrisao repom. Sve što su drugi vidjeli izgledalo je nekako ovako (točkice su na mjestima koja je zamrljao):

**BOI SAM ZASPA... U MAJ MZAJ MISLIM ZMAJ SPILJI JER BIO MRTAV I PDALA JE KIŠ...
PROBUDIO SE I NE... SKINUTI NARUK OH KVRAGU...**

Međutim, svima je bilo jasno da je Eustace postavši zmaj promijenio ćud na bolje. Trudio se pomoći. Letio je iznad cijeloga otoka i otkrio da je sav brdovit te da na njemu žive samo divlje koze i krda divljih svinja. Nekoliko tih svinja donio je za brodske zalihe. Bio je vrlo obziran ubojica, jer bi usmrtio životinju jednim udarcem repa, tako da nije znala (a možda još uvijek ne zna) da je ubijena. Nekoliko ih je i sam pojeo, naravno, ali uvijek sam, jer sad kad je bio zmaj volio je sirovu hranu, no nije mogao podnijeti da ga drugi gledaju za vrijeme njegovih neurednih obroka.

A jednoga je dana, leteći sporo i umorno, ali slavonski, donio do logora golemi bor što ga je u nekoj udaljenoj dolini iščupao iz korijena, a mogao se pretvoriti u sjajan jarbol. Kad bi pak navečer postalo prohladno, kao što se ponekad događalo nakon teške kiše, bio je utjeha svima, jer bi sjeli uz njega i naslonili se leđima na njegove tople bokove, te bi se dobro zgrijali i osušili, a jedan nalet njegova vrelog daha zapalio bi i najneposlušnija drva. Ponekad bi uzletio s nekoliko putnika na leđima, pa su mogli promatrati kako ispod njih promiču zeleni obronci, stjenoviti vrhunci i tjesne, provalijama slične doline; daleko, preko mora, na istoku, vidjeli su na plavom obzorju trak tamnijeg plavetnila koje bi moglo biti kopno.

Eustace nije pao u očaj samo zahvaljujući užitku (za njega sasvim novom) što ga stvara osjećaj da vas drugi vole, i još više, da vi volite druge. Inače mu je bilo grozno biti zmaj. Zadržao bi kad god bi spazio vlastiti odraz leteći iznad kakvog planinskog jezera. Mrzio je velika krila slična šišmiševima, zupčasti hrbat leđa i opake svinute kandže.

Gotovo se bojao biti sam sa sobom, no sramio se biti s drugima. Navečer, kad se nisu njime služili kao termoforom, odšuljao bi se podalje od logora te bi, smotavši se poput zmije, ležao između šume i vode. U takvim je zgodama, na njegovo veliko iznenađenje, njegov najuporniji tješitelj bio Cijuciks. Plemeniti Miš tiho bi se udaljio od veseloga društva uz logorsku vatru i sjeo pokraj zmajevе glave, okrenuvši se prema vjetru da ne bude na putu njegovom vrelom dahu. I tu bi objašnjavao Eustaceu da je to što mu se dogodilo očit primjer okretanja kola sreće, i da bi mu on sad, kad bi bili u njegovoj kući u Narniji (zapravo to nije bila kuća, nego rupa, u koju ne bi stala ni zmajeva glava, a kamoli tijelo), mogao pokazati više od stotinu primjera velikih careva, kraljeva, vojvoda, vitezova, pjesnika, ljubavnika, astronoma, filozofa i čarobnjaka koji su iz blagostanja dospjeli u silne nevolje, no mnogi su se kasnije opet oporavili i živjeli sretno i veselo. To se možda, u onom trenu, nije činilo baš osobito utješnim, ali bilo je ljubazno mišljeno, i Eustace to nikada nije zaboravio.

No, iznad svih je, naravno, poput kakva oblaka visio problem: što učiniti sa zmajem kad budu spremni za plovidbu. Pokušavali su ne govoriti o tome kad je bio u blizini, no ponekad bi i protiv svoje volje načuo rečenice kao: "Hoće li stati na jednu stranu broda? A morat ćemo sve zalihe dolje poslagati na drugu da bismo održali ravnotežu!" ili: "Možda bismo ga mogli tegliti?" ili: "Bi li bio sposoban letjeti za nama?" i (najčešće): "Ali kako ćemo ga hraniti?" A jadni je Eustace sve jasnije shvaćao da im je od prvoga dana na brodu bio pravi teret i nevolja, te da im je sada samo još veći teret. To mu se usijecalo u dušu, baš kao što mu se narukvica usijecala u prednju šapu. Znao je da sve čini još gorim ako je pokušava rastrgati svojim velikim zubima, no ponekad, naročito za vrućih noći, nije se mogao suzdržati.

Nekih šest dana nakon što su pristali uz Zmajski otok, Edmund se jednoga jutra slučajno vrlo rano probudio. Tek je počinjalo svitati, tako da ste mogli razabrati debla onih stabala koja se nalaze između vas i mora, ali ne i onih na drugoj strani. Probudivši se, pomisli da je čuo kako nešto šuška te se osloni na lakat i pogleda oko sebe: u sljedećem trenu učini mu se da je vidio taman lik kako promiče uz morski rub šume. Prvo što mu je palo na pamet bilo je: 'Jesmo li zbilja sasvim sigurni da na ovome otoku nema urođenika?' Onda pomisli da je to Kaspijan — bio je otprilike odgovarajuće veličine — no znao je da Kaspijan spava pokraj njega i mogao je vidjeti da je još tu. Edmund provjeri je li mu mač na mjestu, zatim ustane i krene u istraživanje.

Tiho se spustio do ruba šume, a tamni je lik još bio tamo. Sad mu je bilo jasno da je premalen za Kaspijana, a prevelik za Lucy. Nije pobjegao. Edmund izvuče mač i upravo je htio izazvati stranca, kad taj stranac reče tihim glasom: "Jesi li to ti, Edmund?"

termofor — posuda od gume koja se puni toplom vodom i služi za zagrijavanje ljudskog tijela

"Da. Tko si ti?" upita.

"Ne prepoznaješ me?" reče onaj drugi. "To sam ja — Eustace."

"Tako mi svega", reče Edmund, "zbilja jesi. Dragi moj mladiću..."

"Psst", reče Eustace i zanjiše se kao da će pasti.

"Pazi!" reče Edmund pridržavajući ga. "Što ti je? Jesi li bolestan?"

Eustace je dugo ostao bez riječi, toliko da je Edmund već pomislio da gubi svijest; no napokon reče:

"Bilo je grozno. Ne možeš zamisliti... ali sada je sve u redu. Možemo li otići nekamo i razgovarati?"

Sad se ne bih htio vidjeti s ostalima; ne još."

"Da, naravno, gdje god hoćeš", rekao je Edmund. "Možemo otići do onih stijena tamo i sjesti. Zbilja, zbilja mi je drago da te opet vidim — ovaj — u normalnom obliku. Sigurno ti je bilo prilično gadno." Otišli su do stijena i sjeli gledajući prema zaljevu dok je nebo postajalo sve svjetlije, a zvijezde gasnule, sve osim jedne vrlo sjajne nisko dolje uz obzor.

"Neću ti reći kako sam postao... postao zmaj dok ne budem mogao ispričati i ostalima i odjednom svršiti s tim", rekao je Eustace. "Uzgred, nisam ni znao da sam zmaj dok nisam čuo vas kako koristite tu riječ kad sam se onoga jutra tu pojavio. Htio bih ti reći kako sam prestao to biti."

"Samo naprijed", rekao je Edmund.

"Pa, sinoć sam se osjećao jadnije nego ikad. I ruka me boljela od one odurne narukvice..."

"Je li to sada u redu?"

Eustace se nasmije — bijaše to smijeh kakav Edmund još nikada od njega nije čuo — i lako skine narukvicu s ruke. "Evo je", rekao je, "i, što se mene tiče, može je dobiti svatko kome se sviđa. Dakle, kao što sam rekao, ležao sam budan i pitao se što će biti sa mnom. A onda... ali, slušaj, sve je to možda bio san. Ja ne znam."

"Nastavi", reče Edmund s velikim strpljenjem.

"Dakle, u svakom slučaju podigao sam pogled i ugledao posljednje što bih očekivao: velikog lava kako mi se polako približava. Čudno je što sinoć nije bilo mjeseca, a lav je bio obasjan mjesečinom. I dolazio je bliže i bliže. Užasno sam ga se bojao. Možda misliš da sam, kao zmaj, mogao lako svladati svakog lava. No nije to bila ta vrsta straha. Nisam se bojao da će me pojesti; jednostavno sam se bojao *njega* — ako možeš razumjeti. Dakle, došao je do mene i zagledao mi se ravno u oči. Zatvorio sam oči. No od toga nije bilo nikakve koristi jer mi je rekao da ga slijedim."

"Želiš reći da je govorio?"

"Ne znam. Sad kad to spominješ, čini mi se da nije. No, ipak mi je rekao. A ja sam znao da moram učiniti ono što mi kaže, pa sam ustao i krenuo za njim. Vodio me daleko u planine. I kud god smo išli, stalno je sjala ta mjesečina iznad lava i oko njega. I tako smo napokon stigli do vrha brda koje nikad ranije nisam vidio, a na vrhu tog brda bio je vrt — stabla, i voće, i sve. A u sredini se nalazio izvor. Znao sam da je izvor jer sam mogao vidjeti vodu punu mjehurića kako se uzdiže s dna; no bilo je to mnogo veće nego što izvori obično jesu — kao vrlo velika okrugla kada s bijelim mramornim stubama koje vode unutra. Voda je bila vrlo bistra, pa sam pomislio da bi me, kad bih mogao u nju ući i okupati se, manje boljela noga. No lav mi je rekao da se najprije moram svući. Vidiš, ni sad ne znam je li te riječi izrekao glasno ili nije.

Baš sam htio reći da se ne mogu svući jer nemam na sebi nikakve odjeće, kad mi je palo na pamet da su zmajevi nekako srodni zmijama, a zmije mogu odbaciti svoju kožu.

Oh, naravno, pomislio sam, to je lav mislio. Zato sam se počeo grepsti, a krljušti su počele padati svud oko mene. Onda sam zagrebao malo dublje i sad nisu više samo otpadale ljuške ovdje i ondje, nego se cijela koža počela krasno ljuštiti, kao što se događa nakon bolesti, ili kao da sam banana. Za minutu ili dvije jednostavno sam iskoračio iz nje. Mogao sam je vidjeti kako ondje leži pokraj mene; izgledala je prilično odvratno. Ali osjećaj je bio krasan. I tako sam krenuo na kupanje u izvor.

No baš kad sam htio zakoračiti u vodu, pogledao sam dolje i vidio da su mi noge posvuda tvrde, i grube, i naborane, i ljuskave, baš kao što su bile prije. Oh, to je u redu, rekao sam, to samo znači da imam drugu manju odjeću ispod one prve, i da iz nje također moram izići. Pa sam se opet grebao i trgao, pa se i ta donja koža lijepo ogulila, iskoračio sam iz nje i ostavio je da leži pokraj one prve i krenuo na kupanje u izvoru.

Onda, onda se dogodilo opet isto. Nebesa, mislio sam, koliko ću koža morati skinuti? Jer čeznuo sam za tim da onu nogu uronim u vodu. Zato sam se treći put počeo grepsti; skinuo sam i treću kožu, baš kao prve dvije, i iz nje iskoračio. No čim sam se pogledao u vodi, bilo mi je jasno da od toga nema

nikakve koristi.

Onda je lav rekao — no ne znam je li govorio: "Morat ćeš pustiti mene da te razodjenem." Bojao sam se njegovih pandži, mogu ti reći, no tada sam već bio gotovo očajan. Zato sam jednostavno legao na leđa i pustio ga da to učini.

Prvi zarez što ga je učinio bio je toliko dubok da sam pomislio kako mi je zarezao ravno u srce. A kad je počeo skidati kožu, boljelo je više no išta što sam ikada osjetio.

Jedino što je sve to učinilo podnošljivim bilo je zadovoljstvo što ga osjećaš kad se nešto guli. Znaš — ako si ikada gulio krastu s neke rane. Boli gadno, ali ipak te veseli kad je skineš."

"Znam točno što misliš", rekao je Edmund.

"Dakle, zgulio je tu gadnu kožu s mene — baš kao što sam i sam učinio ona tri puta, osim što tada nije boljelo — i sad je ležala ondje na travi; samo mnogo deblja, tamnija i kvrgavija od ostalih. A tu sam bio i ja, gladak i mekan poput oguljene šibe i manji nego što sam bio prije. Onda me je zgrabio — to mi se baš nije sviđalo jer sam bio vrlo osjetljiv sad kad nisam više imao tu kožu — i bacio me u vodu. Užasno me zapekla, no samo na trenutak. Odmah zatim postalo mi je savršeno ugodno, a čim sam počeo plivati i pljuscati, shvatio sam da je bol iz ruke nestala. A onda sam vidio i zašto. Ponovno sam se pretvorio u dječaka. Mislit ćeš da jednostavno lažem ako ti kažem što sam mislio o vlastitim rukama. Znam da nisu mišićave i prilično su mlitave u usporedbi s Kaspijanovima, no bilo mi je zbilja drago da ih vidim.

Malo kasnije lav me izvukao van i odjenuo me..."

"Odjenuo te. Šapama?"

"Pa, toga se ne sjećam točno. No nekako je to učinio: odjenuo me u novu odjeću — istu koju sad imam na sebi, zapravo. A onda sam se odjednom opet našao ovdje. Zbog toga mislim da je to valjda bio san."

"Ne. Nije bio san", reče Edmund. "Zašto?"

"Pa, tu je odjeća, kao prvo. Osim toga, ti si — hm, razzmajen."

"Pa što je to onda bilo, što misliš?" upita Eustace.

"Mislim da si vidio Aslana", reče Edmund.

"Asian!" reče Eustace. "To sam ime čuo nekoliko puta otkad smo stigli na *Zorogaz*. I osjećao sam... ne znam što... mrzio sam ga. No tada sam sve mrzio. A kad smo već kod toga, htio bih se ispričati. Bojim se da sam bio prilično neugodan."

"U redu je", rekao je Edmund. "Među nama rečeno, nisi bio toliko loš kao ja kad sam se prvi put našao u Nar-niji. Ti si bio samo glup, no ja sam bio izdajnik."

"Dobro, onda mi nemoj o tome pričati", rekao je Eustace. "Ali tko je Asian? Ti ga poznaješ?"

"Pa — on poznaje mene", rekao je Edmund. "On je Veliki Lav, sin Cara-Iza-Mora, koji je spasio mene i spasio Nar-niju. Mi smo ga svi vidjeli. Lucy ga vidi najčešće. A mi sad možda plovimo prema Aslanovoj Zemlji."

Obojica su neko vrijeme šutjeli. Nestala je posljednja sjajna zvijezda i premda zbog planina s desne strane nisu mogli vidjeti kako sunce izlazi, znali su da se to događa jer su nebo iznad njih i zaljev pred njima poprimili boju ruža. U šumi iza njih zakriješti neka ptica iz obitelji papiga. Zatim su čuli kretanje između stabala i napokon zvuk Kaspijanova roga. Logor se probudio.

Nastalo je veliko veselje kad su se Edmund i Eustace u svojem normalnom liku pridružili doručku uz logorsku vatru. I sada su, naravno, svi čuli početak njegove priče. Pitali su se je li onaj drugi zmaj ubio lorda Oktezijana prije nekoliko godina, ili je pak sam Oktezijan postao zmaj. Dragulji kojima je Eustace u spilji napunio džepove nestali su zajedno s odjećom što ju je onda nosio; nitko, a Eustace najmanje od svih, nije osjećao želju da se vrati u tu dolinu radi blaga.

Nekoliko dana kasnije *Zorogaz* je, s novim jarbolom, uređen i dobro opremljen, bio spreman za plovidbu. Prije nego što su se ukrcali, Kaspijan je odredio da se u glatku stijenu ispred zaljeva urezu sljedeće riječi:

ZMAJSKI OTOK
OTKRIO GA JE KASPIJAN X.
KRALJ NARNIJE, ITD.
U ČETVRTOJ GODINI SVOJE VLADAVINE.
OVDJE JE, KAKO SE PRETPOSTAVLJA,
LORD OKTEZIJAN
NAŠAO SMRT

Bilo bi lijepo, pa i donekle točno kad bismo rekli da je "od toga vremena Eustace bio drugačiji dječak". No, sasvim precizno rečeno, samo je počeo bivati drugačiji. Bilo je recidiva. Bilo je još dana kad je znao biti vrlo naporan. No to uglavnom nećemo spominjati. Bio je na putu izlječenja. Narukvica lorda Oktezijana imala je neobičnu sudbinu. Eustace ju nije želio zadržati te ju je dao Kaspijanu, a Kaspijan ju je darovao Lucy. No ni ona ju nije željela. "Dobro onda, neka je uhvati tko može", rekao je Kaspijan i bacio je uvis. To se događalo dok su svi stajali i promatrali natpis. Narukvica poleti, bljesnuvši na suncu, i zakvači se, kao kolut što ga je netko vješto bacio, o malu izbočinu na stijeni. Nitko se nije mogao popeti s donje strane da bi je dohvatio odozdo, a nitko se nije mogao ni spustiti do nje s vrha stijene da bi je dohvatio odozgo. I ondje, koliko mi je poznato, još uvijek visi i možda će višjeti do kraja svijeta.

recidiv — povratak neke bolesti ili teškoga stanja

DVAPUT IZMAKLI ZA DLAKU

Svi su bili veseli kad se *Zorogaz* počeo udaljavati od Zmajskog otoka. Čim su izišli iz zaljeva imali su povoljan vjetar te su rano sljedećega jutra stigli do nepoznate zemlje koju je nekolicina njih vidjela leteći nad brdima dok je Eustace još bio zmaj. Bijaše to dug zelen otok na kojemu su živjeli samo zečevi i nekoliko koza, no po ruševinama nekih kamenih koliba i crnim mjestima gdje su nekoć gorjele vatre zaključili su da je još nedavno na tom otoku bilo ljudi. Bilo je tu i nekih kostiju i slomljenoga oružja.

"Tu su gusari bili na djelu", rekao je Kaspijan.

"Ili zmaj", rekao je Edmund.

Jedino što su još našli tu, na pijesku, bio je mali kožnati čamac ili čun. Bijaše načinjen od krzna prevučenog preko okvira od vrbova šiblja. Bijaše to malen čamac, jedva nešto dulji od metra, a veslo koje je još uvijek ležalo u njemu bilo je odgovarajuće veličine. Zaključili su da je bio načinjen za neko dijete ili su pak stanovnici te zemlje bili patuljci. Ci-juciks ga je odlučio zadržati, jer je bio baš prave veličine za njega; i tako su ga odnijeli na brod. Tu su zemlju nazvali Spaljenim otokom i prije podneva otplovili dalje.

Nekih pet dana plovili su tjerani vjetrom s juga-jugoistoka, daleko od ikakva kopna; nisu vidjeli ni ribe ni galeba. Onda je jedan dan padala teška kiša sve do popodneva. Eustace je izgubio dvije partije šaha od Cijuciksa i počinjao je opet nalikovati starom, neugodnom Eustaceu, a Edmund je rekao da bi više volio da su otišli sa Susan u Ameriku. Onda je Lucy pogledala kroz prozor na krmi i rekla:

"Hej! Čini se da prestaje. A što je *ono*?"

Na to su svi odjurili na krmu i otkrili da je kiša zbilja prestala i da Drinijan, koji je bio na straži, također uporno zuri u nešto iza broda. Bolje rečeno, u nekoliko stvari. Izgledale su kao glatke zaobljene stijene; cijela linija takvih stijena s razmacima od desetak metara.

"No, to ne mogu biti stijene", govorio je Drinijan. "Jer ih prije pet minuta tu nije bilo."

"A jedna je upravo nestala", rekla je Lucy.

"Da, a druga se upravo pojavljuje", rekao je Edmund.

"I to bliže", rekao je Eustace.

"Dobijesa!" povikao je Kaspijan. "Cijela se ta stvar pomiče prema nama."

"I to mnogo brže nego što mi možemo ploviti, gospodine", rekao je Drinijan. "Stid će nas za tren."

Svi su zadržali dah, jer uopće nije zgodno kad vas nešto nepoznato slijedi, ni na kopnu ni na moru. No pokazalo se da je to nešto mnogo gore no što je itko pretpostavljao. Odjednom, na udaljenosti ne većoj od kakva igrališta za kri-ket, s njihove lijeve strane, iz mora se uzdigla zastrašujuća glava. Bila je sva zelena i skrletna, s purpurnim mrljama — osim na mjestima gdje su se za nju držale školjke — a oblikom je podsjećala na konjsku, premda bez ušiju. Imala je goleme oči, oči stvorene za gledanje kroz mračne dubine oceana, i razjapljena usta ispunjena dvostrukim redom oštarih ribolikih zubi. Izronila je na nečemu što su najprije smatrali dugačkim vratom, no kako se sve više i više toga pojavljivalo, svi su shvatili da to nije vrat nego tijelo, te da napokon vjde ono što su mnogi ljudi ludo željeli vidjeti — veliku morską zmiju. Dalje na moru mogli su vidjeti prste-nove njezina gigantskog repa kako se u razmacima uzdižu na površini. A glava joj se sad uzdizala više od jarbola.

Svi su zgrabili oružje, no ništa se nije moglo učiniti, čudovište im je bilo izvan domašaja. "Gađajte! Gađajte!" vikao je zapovjednik strijelaca i nekolicina ga je poslušala, no strelice su se odbile od kože morske zmije kao da je obložena željeznim pločama. Onda su jednu strašnu minutu svi bili tiho, zurili u njezine oči i usta i pitali se gdje li će udariti.

No nije udarila. Ispružila je glavu preko broda u razini s jedrenim križem. I sad joj je glava bila odmah uz koš. Čudovište se i dalje istezalo i istezalo dok mu se glava nije našla iznad ograde na desnom boku broda. Onda se počela spuštati — ne na palubu punu ljudi, već u vodu, tako da se cijeli brod našao pod lukom zmijskoga tijela. Gotovo u istom trenu taj se luk počeo smanjivati; doista, s desne je strane morską zmija sad gotovo dodirivala *Zorogazov* bok.

Eustace (koji se zbilja bio jako trudio dobro se ponašati, sve dok ga kiša i šah nisu ozlovoljili) sada je prvi put u životu učinio nešto hrabro. Imao je mač koji mu je Kaspijan bio posudio. Čim se zmijsko tijelo našlo dovoljno blizu desnoga boka, skočio je na ogradu i počeo mlatiti po njemu svom snagom. Istina, nije ništa postigao, osim što je slomio Kaspijanov drugi najbolji mač, no bio je to lijep pokušaj za početnika.

Drugi bi mu se bili pridružili da u tom trenutku Cijuciks nije uzviknuo: "Nemojte se boriti! Gurajte!" Bilo je toliko neuobičajeno da Miš nekome savjetuje neka se ne bori da su se, čak i u tom strašnom trenu, sve oči okrenule k njemu. A kad je skočio na ogradu, ispred zmije, svojim se sitnim krznenim tijelom suprotstavio golemim, ljuskavim, sluzavim leđima, i počeo gurati svom snagom, velik broj ljudi shvatio je što mu je na umu, te su pojurili na obje strane broda da bi učinili isto. A kada se, trenutak kasnije, glava morske zmije ponovno pojavila, ovaj put s lijeve strane i okrenuvši im leđa, svi su shvatili.

Zvijer se svezala u čvor oko *Zorogaza* i počela je taj čvor stezati. Kada ga sasvim stegne — tap! — morem će plutati triješće umjesto broda, a njih će moći pokupiti iz vode jednog po jednog. Jedina im je mogućnost spasa bila da guraju čvor unatrag tako da sklizne preko krme; ili (drugačije rečeno) da izguraju brod iz čvora.

Cijuciks sam, naravno, nije imao više izgleda na uspjeh nego da je pokušavao podići katedralu, no gotovo se ubio pokušavajući prije nego što su ga ostali maknuli u stranu. Ubrzo je cijela posada broda, osim Lucy i Miša (koji je gubio svijest) stajala u dva dugačka reda uz dvije palubne ograde. Svatko je bio oslonjen prsima o leđa čovjeka ispred sebe, tako da se težina cijeloga reda prenosi na prvoga, i svi su gurali iz sve snage. U nekoliko groznih trenutaka (činilo se da traju satima) činilo se da se ništa ne događa. Zglobovi su pucketali, znoj se cijedio, čulo se stenjanje i bučno disanje. Onda su osjetili da se brod miče. Vidjeli su da je čvor zmiji-na tijela dalje od jarbola nego što je bio. No vidjeli su i da je manji. Prava je opasnost bila na dohvat ruke. Hoće li ga uspjati prevući preko krme ili je već previše tijesan? Da. Bit će upravo dovoljno širok. Dodirivao je ogradu na krmi. Desetak i više mornara skoči na krmu. Sad je bilo mnogo bolje. Tijelo morske zmije bilo je sada toliko nisko da su se mogli porudati poprijeko po krmi i gurati jedan pokraj dugoga. Nada se rasplamsala dok se svi nisu sjetili da *Zorogazova* krma ima visok izrezbaren završetak u obliku zmajskoga repa. Bit će potpuno nemoguće prevući zvijer preko toga.

"Sjekiru!" viknu Kaspijan promuklo. "I dalje gurajte!" Lucy, koja je znala gdje se što nalazi, čula ga jer je stajala na glavnoj palubi i zurila u krmu. Za nekoliko trenutaka spustila se u potpalublje, zgrabila sjekiru i već je trčala uz ljestve na krmu. No baš kad je stigla do vrha, začula se silna buka kao da se ruši stablo, a brod se zaljuljao i jurnuo naprijed. Jer upravo u tom trenutku, bilo da su morsku zmiju toliko snažno gurnuli, ili je pak glupo odlučila stegnuti omču, cijeli se izrezbareni kraj broda odlomio i *Zorogaz* bijaše slobodan.

Ostali su bili previše iscrpljeni da bi vidjeli ono što je vidjela Lucy. Tamo, nekoliko metara iza njih, petlja tijela morske zmije naglo se smanjivala, te je nestala s pljuskom. Lucy je uvijek pričala (no u tom je trenutku, naravno, bila vrlo uzbuđena pa joj se to možda samo pričinilo) da je na licu tog bića vidjela izraz glupoga zadovoljstva. Sigurno je to bila vrlo blesava životinja, jer se, umjesto da krene za brodom, okrenula i počela njuškati duž vlastitoga tijela kao da očekuje da će ondje naći ostatke *Zorogaza*. No *Zorogaz* je već bio daleko; jurio je na svježem povjetarcu, a njegova je posada ležala i sjedila daščući i stenjući posvuda po palubi, sve dok, malo kasnije, nisu bili sposobni o tome razgovarati, a zatim se i smijati. A kad su iznijeli malo ruma, počelo je i klicanje; i svi su hvalili hrabrost Eustacea (premda nije bila ni od kakve koristi) i Cijuciksa.

Nakon toga plovili su još tri dana, a za to vrijeme nisu vidjeli ništa osim mora i neba. Četvrtoga dana vjetar je promijenio smjer - zapuhao je sa sjevera i more se ustalasalo; do popodneva to je bila već gotovo prava bura. No, tada su već spazili kopno s lijeve strane pramca.

"S vašim dopuštenjem, gospodine", rekao je Drinijan, "pokušat ćemo naći zavjetrinu uz to kopno; odveslat ćemo i spustiti sidro. Možda bismo mogli tu ostati dok se vjetar ne stiša." Kaspijan se složio, no dugotrajno veslanje protiv vjetra približilo ih je kopnu tek navečer. Uz posljednju dnevnu svjetlost uplovili su u prirodnu luku i spustili sidro, no te noći nitko nije otišao na obalu. Ujutro su otkrili da se nalaze u zelenom zaljevu neke krševite zemlje samotna izgleda čiji su se obronci uzdizali do stjenovitog vrha. Preko tog vrha brzo su nadirali oblaci s vjetrovitog sjevera. Spustiše čamac i u njega ukraše sve bačve za vodu koje su sada bile prazne.

"Na kojem ćemo potoku uzeti vodu, Drinijane?" upita Kaspijan smjestivši se na prostoru između krme

i zadnjih klupa čamca. "Čini se da se dva ulijevaju u ovaj zaljev."

"Nije velika razlika, gospodine", rekao je Drinijan. "No mislim da ćemo kraće veslati do onoga s desne strane — istočnoga."

"Upravo počinje kiša", rekla je Lucy.

"Zbilja počinje!" rekao je Edmund, jer je već pljuštalo. "Hajdemo radije do onog drugog potoka. Tamo ima stabala, pa ćemo imati nekakav zaklon."

"Da, hajdemo!" reče Eustace. "Nema svrhe da pokisne-mo više nego što moramo."

No, sve to vrijeme Drinijan je postojano kormilario na desnu stranu, poput umornih ljudi u autima koji nastavljaju voziti jednakom brzinom dok im objašnjavate da su na pogrešnoj cesti.

"Oni su u pravu, Drinijane", rekao je Kaspijan. "Zašto ne okreneš čamac i usmjeriš nas prema zapadnom potoku?"

"Kako god želi Vaše Veličanstvo", rekao je Drinijan pomalo suho. Cijeli prethodni dan vrijeme mu je zadavalo muke, a nije volio savjete ljudi s kopna. No promijenio je smjer; a kasnije se pokazalo da je to bilo dobro.

Kad su bačve napunili vodom kiša je prestala, pa su Kaspijan, Eustace, Pevensijevi i Cijuciks odlučili prošetati do vrha brda i vidjeti što se ima vidjeti. Bio je to prilično strm uspon kroz grube trave i vrijesak, a putem nisu vidjeli ni čovjeka ni životinje, osim galebova. Stigavši do vrha, vidjeli su da je otok vrlo malen, da nema više od dvadeset jutara, a s te visine more se činilo većim i pustijim negoli s palube ili čak s koša na *Zorogazu*.

"Zbilja je to ludo", rekao je Eustace tiho Lucy, promatrajući istočno obzorje. "Ploviti dalje i dalje kroz to bez ikakvog pojma kamo bismo mogli stići." No rekao je to samo iz navike, ne onako zlobno kao što bi takvo što rekao ranije.

Bilo je suviše hladno da bi se dugo zadržali na hrptu brda, jer je vjetar još uvijek snažno puhao sa sjevera.

"Hajde da ne idemo natrag istim putem", rekla je Lucy kad su se okrenuli. "Pođimo malo duž brda i spustimo se kod drugog potoka, onoga do kojega je Drinijan htio ići."

Svi su se s tim složili i za petnaestak minuta našli su se na izvoru druge rječice. To je mjesto bilo zanimljivije no što su očekivali; maleno, duboko planinsko jezero, okruženo liticama sa svih strana, osim tamo gdje je bio uzak prolaz prema moru kroz koji je otjecala voda. Tu su napokon bili zaklonjeni od vjetra te su svi sjeli u vrištinu iznad litice da bi se odmorili.

Svi su sjeli, no jedan (bio je to Edmund) je vrlo brzo opet skočio.

"Zbilja ima oštroga kamenja na ovome otoku", rekao je pipkajući kroz vrijesak. "Gdje je ta nesreća?... Ah, evo ga... Hej! Pa to uopće nije kamen, to je drška mača! Ne, tako mi svega, to je cijeli mač; koliko je od njega ostalo od rđe. Sigurno tu leži već čitavu vječnost."

"Narnijski, sudeći po izgledu", rekao je Kaspijan; jer sad su se svi okupili oko mača.

"I ja sam sjela na nešto", rekla je Lucy. "Nešto tvrdo." Pokazalo se da su to ostaci pancirne košulje. Sad su već svi bili na koljenima i na rukama i pipkali kroz gusti vrijesak na sve strane. Njihova je potraga otkrila, redom, kacigu, bodež, nekoliko novčića; ne kalormenskih polumjeseca, već pravih narnijskih "lavova" i "stabala" kakve možete vidjeti svakoga dana na tržnici uz Dabrovu branu ili u Beruni.

"Čini se da bi to moglo biti sve što je ostalo od jednoga od naših sedam lordova", rekao je Edmund.

"I ja sam to pomislio", rekao je Kaspijan. "Pitam se koji je to bio. Na bodežu se ni po čemu ne vidi. I pitam se kako je umro."

"I kako ćemo ga osvetiti", dodao je Cijuciks.

Edmund, jedini u tom društvu koji je pročitao nekoliko detektivskih priča, u međuvremenu je razmišljao.

"Slušajte", rekao je, "nešto je vrlo čudno u svemu tome. On nije mogao poginuti u borbi."

"Zašto ne?" upita Kaspijan.

"Nema kostiju", rekao je Edmund. "Neprijatelj je mogao uzeti opremu i ostaviti tijelo. Ali tko je ikad čuo za nekoga tko je pobijedio u borbi i odnio tijelo, a ostavio opremu?"

"Možda ga je ubila neka divlja životinja", predloži Lucy rješenje.

"Morala bi biti neka jako mudra životinja", reče Edmund, "pa da zna svući pancirnu košulju s čovjeka."

"Možda zmaj?" reče Kaspijan.

"Ni slučajno", reče Eustace. "Zmaj to ne bi mogao učiniti. Valjda ja znam."

"Pa dobro, kako god bilo, hajdemo odavde", rekla je Lucy. Nije imala želje ponovno sjesti otkad je Edmund postavio pitanje o kostima.

"Kako želite", rekao je Kaspijan ustajući. "Mislim da ništa od ovoga ne vrijedi uzeti."

Spustili su se naokolo do maloga otvora gdje je potok otjecao iz jezera i stali zagledavši se u duboku vodu okruženu stijenama. Da je dan bio vruć, sigurno bi netko od njih došao u iskušenje da se okupa, a svi bi se napili. Čak i ovako, Edmund se upravo nagnuo s namjerom da zagradi malo vode rukama, kad su Cijuciks i Lucy u istom trenu uzviknuli: "Gledajte!" Stoga je zaboravio piće i pogledao.

Na dnu jezera bilo je veliko sivkasto-plavo kamenje, voda je bila savršeno bistra, a na dnu je ležao kip muškarca u prirodnoj veličini, načinjen, izgleda, od zlata. Ležao je licem prema dolje, ruku ispruženih iznad glave. A dogodilo se da su se, upravo dok je družba gledala dolje, oblaci razišli a sunce zasjalo. Zlatni je lik osvijetljen u cijelosti. Lucy pomisli da je to najljepši kip što ga je ikada vidjela.

"Hej!" zviznu Kaspijan. "Radi ovoga je vrijedilo doći! Pitam se bismo li ga mogli izvaditi?"

"Možemo zaroniti k njemu, gospodine", rekao je Cijuciks.

"Od toga ne bi bilo nikakve koristi", rekao je Edmund. "Jer ako je stvarno od zlata — čistoga zlata — bit će previše težak da bismo ga izvukli van. A ovo je jezero duboko četiri, pet metara, ili nije ni centimetar. Ali pričekajte malo. Dobro je što sam ponio lovačko koplje. Možemo provjeriti *koliko* je duboko. Drži me za ruku, Kaspijane, dok se saginjem nad vodu."

Kaspijan ga je prihvatio za ruku, a Edmund se nagnuo naprijed i počeo spuštati koplje u vodu.

Prije negoli je bilo dopola u vodi, Lucy reče: "Ja uopće ne vjerujem da je taj kip od zlata. To je samo svjetlost. Tvoje koplje je iste boje."

"Što se dogodilo?" upita zatim nekoliko glasova odjednom; jer je Edmund iznenada ispustio koplje.

"Nisam ga mogao držati", prodašće Edmund. "Činilo mi se toliko *teškim*."

"Sada je ondje dolje na dnu", rekao je Kaspijan. "A Lucy je u pravu. Iste je boje kao kip."

No Edmund, koji je, čini se, imao nekih problema s čizmama — bar se saginjao i promatrao ih — naglo se uspravio i viknuo oštrim glasom kakvom se ljudi rijetko ne pokoravaju:

"Maknite se! Maknite se od vode! Svi! Smjesta!"

Svi su poslušali i zagledali se u njega.

"Gledajte!" povikao je Edmund. "Gledajte vrške mojih čizama!"

"Malo su žućkasti", započe Eustace.

"Zlatni su, od čistog su zlata", prekinu ga Edmund. "Pogledaj ih! Opipaj ih! Na njima više nema kože. A teški su kao olovo."

"Tako mi Aslana!" reče Kaspijan. "Ne misliš valjda...?"

"Da, mislim", reče Edmund. "Ta voda pretvara stvari u zlato. Ono je koplje pretvorila u zlato, zato je

postalo toliko teško. Oplahnula mi je stopala (dobro da nisam bio bos) i pretvorila vrhove čizama u zlato. A onaj jadnik na dnu... pa, sad shvaćate."

"To uopće nije nikakav kip", reče Lucy tiho.

"Ne. Sada je sve sasvim jasno. Zatekao se ovdje nekog vrućeg dana. Razodjenuo se na vrhu litice — ondje gdje smo mi sjedili. Odjeća je istrunula ili su je ptice iskoristile za gnijezda; oklop i oružje još su ondje. Onda je skočio i..."

"Nemoj", rekla je Lucy. "Kako strašno."

"A mi smo izmaknuli za dlaku", reče Edmund.

"Zbilja za dlaku", rekao je Cijuciks. "U svakom je trenu nečiji prst, nečija noga, nečiji brk ili nečiji rep mogao skliznuti u tu vodu."

"Svejedno", rekao je Kaspijan. "Možemo je iskušati."

Sagnuo se i ubrao stručak vrijeska. Zatim je, vrlo oprezno, kleknuo pokraj jezera i spustio vrijesak u vodu. Bio je to stručak vrijeska kad ga je uronio; no iz vode je izvukao savršen model vrijeska načinjen od najčišćega zlata, težak i mek poput olova.

"Kralj koji bi posjedovao ovaj otok", reče Kaspijan polako, a lice mu se zacrvnjelo dok je govorio, "ubrzo bi bio najbogatiji kralj na svijetu. Proglašavam ovu zemlju narnij-skim vlasništvom, zauvijek. Zvat će se Zlatovodni otok. A vi o njoj ne smijete nikome reći ni riječi. Nitko ne smije znati za ovo. Čak ni Drinijan — pod prijetnjom smrtno kazne, razumijete?"

"Kome to govoriš?" reče Edmund. "Ja nisam tvoj podanik. Ako se o tako nečemu može govoriti, prije će biti obrnuto. Ja sam jedan od četiri stara narnijska vladara, a ti duguješ vjernost mojemu bratu, Vrhovnom Kralju."

"Dakle tako, kralju Edmunde, do toga je došlo?" reče Kaspijan spuštajući ruku na balčak mača.

"Oh, prestanite, obojica!" poviče Lucy. "To je najgore s vama dječacima. Svi ste vi takvi razmetljivi, grubijanski glupani... ooooh!..." Glas joj je zamro u uzdahu. A svi ostali vidješe isto što i ona. Sivkastim obronkom iznad njih — sivkastim jer vrijesak još nije bio u cvatu — bešumno, ne gledajući ih i sjajeći kao obliven jasnim sunčevim svjetlom, premda su sunce opet sakrili oblaci, sporim je korakom prošao najveći lav što su ga ljudske oči ikada vidjele. Opisujući taj prizor, Lucy je kasnije rekla: "Bio je velik poput slona", premda je u drugoj zgodi rekla samo: "Bio je velik poput zaprežnog konja." No, nije ih se dojmila njegova veličina. Nitko se nije usudio upitati što je to. Znali su da je to Asian.

I nitko nije vidio kako i kamo se udaljio. Pogledali su jedni druge kao ljudi koji su se upravo probudili iz sna.

"O čemu smo razgovarali?" reče Kaspijan. "Jesam li napravio budalu od sebe?"

"Gospodine", rekao je Cijuciks, "na ovome je mjestu neko prokletstvo. Vratimo se odmah na brod. A kad bih imao čast izabrati ime za ovaj otok, nazvao bih ga Vrelo smrti."

"Čini mi se da je to vrlo dobro ime, Ciks", rekao je Kaspijan, "premda sad, kad o tome razmišljam, ne znam zapravo zašto. No, čini se da se vrijeme smirilo, a pretpostavljam i da bi Drinijan rado otišao odavde. Toliko mu toga moramo ispričati."

No, zapravo mu nisu imali baš mnogo toga reći, jer im je sjećanje na posljednji sat postalo nejasno.

"Činilo se da su Njihova Veličanstva malo ošamućena kad su se vratili do čamca", rekao je Drinijan Rhinceu nekoliko sati kasnije kad je *Zorogaz* opet podigao jedra, a otok s Vrelom smrti nestao za obzorom. "Nešto im se dogodilo na tom mjestu. Jedino što sam uspio shvatiti bilo je da su našli tijelo nekoga od one gospode koju tražimo."

"Ma, je li moguće, kapetane!?" uzvratu Rhince. "Pa dobro, to su trojica. Još samo četvorica. Ovim tempom mogli bismo biti kod kuće ubrzo nakon Nove godine. Što je i dobro. Moja se zaliha duhana jako smanjila. Laku noć."

Deveto poglavlje
OTOK GLASOVA

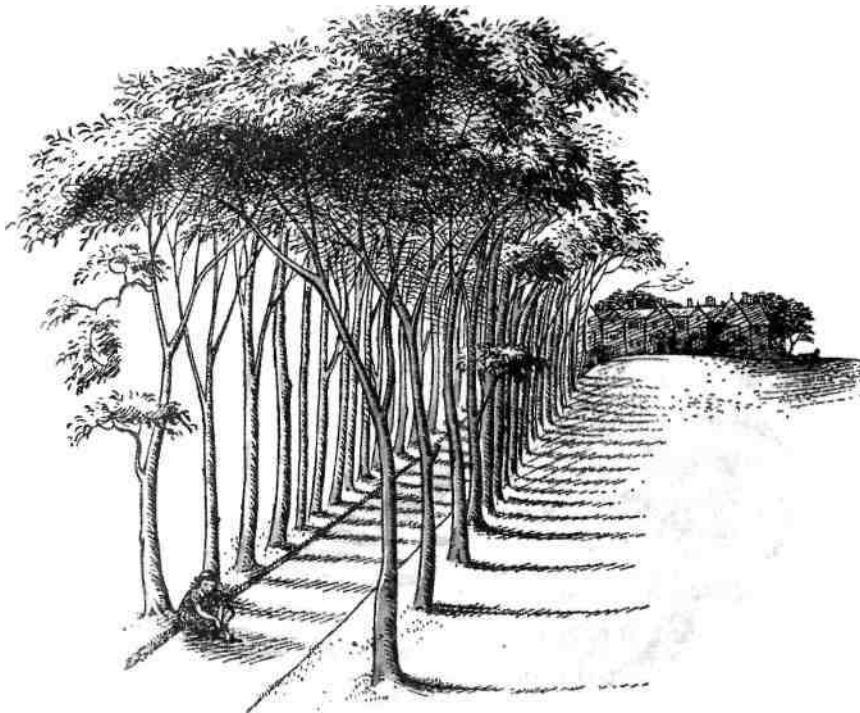
Sada se vjetar, koji je toliko dugo puhao sa sjeverozapada, pretvorio u pravi zapadnjak te se svakoga jutra kad bi sunce izišlo iz mora, zakrivljeni pramac *Zorogaza* ocrtavao točno na polovici sunčeve lopte. Nekima se činilo da sunce izgleda veće nego što je izgledalo u Narniji, no drugi su to poricali. I plovili su i plovili na blagom, ali upornom povjetarcu, i nisu vidjeli ni ribe, ni galeba, ni broda, ni kopna. Zalihe su opet kopnile, a u njihova se srca uvukla misao da su možda dospjeli u more koje se prostire u beskraj. No, kad je osvanuo posljednji dan u kojemu su, kako su procijenili, mogli nastaviti ploviti prema istoku, pokazalo se nisko kopno koje je poput oblaka ležalo na vodi, ravno naprijed, između njih i sunca na izlasku.

Sredinom poslijepodneva usidriše se u širokom zaljevu i zatim se iskrcaše. Krajolik tu bijaše posve različit od svega što su dotada vidjeli. Jer kad su za sobom ostavili pješčanu plažu, sve je oko njih bilo tiho i prazno kao da se nalaze u nenastanjenoj zemlji, no pred njima su bili ravni travnjaci čija je trava bila jednolika i kratka kao na posjedu kakve engleske plemićke obitelji koja zapošljava deset vrtlara. Stabla, kojih je bilo mnogo, rasla su prilično udaljena jedna od drugih, a na tlu nije bilo slomljenih grana ni lišća. Ponekad se čulo gukanje golubova, ali ništa drugo.

Ubrzo stigoše do duge, ravne pješčane staze na kojoj nije rasla ni travka; s obje strane staze bila su stabla. Daleko, na kraju tog puta, sada su vidjeli kuću — vrlo dugačku i sivu. Na popodnevnom suncu djelovala je tiho.

Gotovo još na početku staze Lucy osjeti da ima kamenčić u cipeli. Na tom nepoznatom mjestu možda bi bilo pametnije da je rekla ostalima neka je pričekaju dok ga ne izvadi. No, nije to učinila; samo je tiho zaostala za njima i sjela kako bi skinula cipelu. Vezice su joj se zapetljale.

Prije nego stoje razriješila čvor, ostali su već prilično od-maknuli. Kad je izvadila kamen i opet obula cipelu, nije ih više mogla čuti. No, čula je nešto drugo, gotovo odmah. Nešto što nije dopiralo iz smjera one kuće.

To što je čula bilo je nekakvo lupanje. Zvučalo je kao da deseci snažnih radnika udaraju po tlu drvenim maljevima najjače što mogu. I vrlo se brzo približavalo. Već je sjedila leđima naslonjena na stablo i, kako stablo nije bilo jedno od onih na koje bi se mogla popeti, nije mogla učiniti ništa drugo nego sjediti sasvim mirno, stisnuti se uz deblu i nadati da je nitko neće vidjeti.

Bum, bum, bum... što god to bilo, sada je moralo biti vrlo blizu nje, jer je mogla osjetiti kako se tlo tresu. No vidjeti nije mogla ništa. Mislila je da se ta stvar — ili stvari — zacijelo nalazi iza nje. No, onda se začulo udaranje baš sa staze pred njom. Znala je da dopire sa staze ne samo po zvuku, već i zato što je vidjela kako se pijesak kovitla kao pod teškim udarcima. No nije mogla vidjeti ono što je udaralo. Zatim se sve to bubnjanje okupilo nekoliko metara od nje i odjednom prestalo. A onda je začula glas.

Bilo je to zbilja vrlo zastrašujuće jer još uvijek nije mogla vidjeti nikoga. Cijela ta parku slična zemlja izgledala je jednako tiho i prazno kao kad su se tek iskrcali. Ipak, samo nekoliko metara udaljen od nje, glas je progovorio. A rekao je ovo:

"Drugovi, sad nam se pruža dobra prilika!"

Odmah mu cijeli zbor glasova odgovori: "Čujmo! Čuj-mo! 'Sad nam se pruža dobra prilika', rekao je. Bravo, šefe! Nikada nisi rekao ništa toliko istinito."

"Ono što vam govorim jest", nastavi prvi glas, "da se spustite dolje na obalu između njih i njihova čamca, i neka se svaki majčin sin prihvati oružja. Uхватit ćemo ih kad se pokušaju vratiti na more."

"Eh, tako treba!" uzviknuše svi ostali glasovi. "Nikad nisi smislio bolji plan, šefe. Samo se drži toga, šefe. Ne možeš smisliti ništa bolje od toga."

"Živahno onda, drugovi! Živahno!" reče prvi glas. "Krenimo!"

"Opet si u pravu, šefe", rekoše drugi. "Nisi mogao izdati bolju zapovijed. Baš ono što smo sami sebi namjeravali reći. Krenimo!"

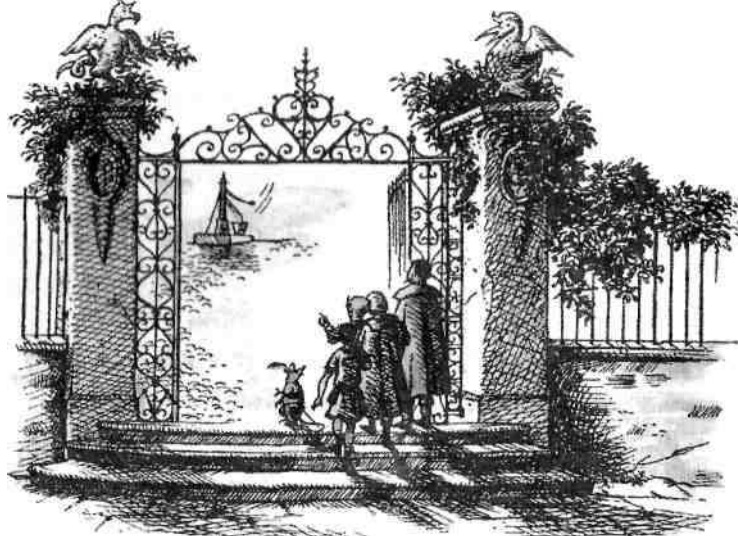
I bubnjanje odmah ponovno započe — vrlo glasno u početku, no sve tiše i tiše, dok nije zamrlo negdje u smjeru mora.

Lucy je znala da nema vremena za sjedenje i mozganje o tome što bi nevidljiva bića mogla biti. Čim je buka utih-la, brzo je ustala i potrčala stazom za drugima najbrže što je mogla. Svakako ih je morala upozoriti.

Dok se sve to događalo, ostali su stigli do kuće. Bila je to niska građevina — imala je samo dva kata — načinjena od prekrasnog kamena, s mnogo prozora i dijelom prekrivena bršljanom. Sve je bilo toliko tiho da Eustace reče: "Mislim da je prazna." No, Kaspijan bez riječi pokaza prema stupu dima koji se uzdizao iz jednog dimnjaka.

Našli su otvorena široka ulazna vrata i kroz njih prošli u popločano dvorište. Tu su prvi put osjetili da je nešto na tom otoku čudno. U sredini dvorišta stajala je pumpa, a ispod nje kanta. To nije bilo čudno. No ručica pumpe micala se gore dolje, premda se činilo da nema nikoga tko bi je pokretao.

"Tu je na djelu neka čarolija", rekao je Kaspijan.

malj — oruđe s drvenom ili metalnom drškom, poput čekića, kojim se snažno udara, bat

"Mehanika!" rekao je Eustace. "Vjerujem da smo napokon ipak dospjeli u civiliziranu zemlju."

U tom je trenu Lucy, ugrijana i bez daha, utrčala za njima u dvorište. Tihim glasom pokušala im je ispričati što je čula. A kad su je bar djelomično razumjeli, čak ni najhrabriji među njima nisu izgledali baš sretno.

"Nevidljivi neprijatelji", promrmlja Kaspijan. "I namjeravaju nas odsjeći od čamca. Neće nam biti baš ugodno."

"Ti nemaš pojma kakva bi to vrsta bića mogla biti, Lu?" upita Edmund.

"Kako bih to mogla znati, Ed, kad ih nisam vidjela?"

"Jesu li ti njihovi koraci zvučali poput ljudskih?"

"Nisam čula zvuk stopala — samo glasove i ono zastrašujuće bubnjanje i lupanje — poput udaraca maljem."

"Pitam se", rekao je Cijuciks, "postaju li vidljivi kad za-bodeš u njih mač?"

"Čini se da ćemo doznati", reče Kaspijan. "Ali maknimo se s ovoga ulaza! Tamo, na pumpi, jedan od tih stvorova sluša sve što govorimo."

Izišli su van i vratili se do staze gdje su, među stablima, bili možda malo manje upadljivi. "Premda *zapravo* nema mnogo koristi", rekao je Eustace, "od pokušaja da se sakrijemo pred nekim koga ne možemo vidjeti. Mogli bi biti svuda oko nas."

"Reci mi, Drinijane", rekao je Kaspijan, "kako bi bilo kad bismo zaboravili taj čamac, spustili se do zaljeva s druge strane i dali znak *Zorogazu* da se približi i primi nas na palubu?"

"Nije dovoljno duboko za brod, gospodine", rekao je Drinijan.

"Mogli bismo plivati", rekla je Lucy.

"Slušajte me, Vaša Veličanstva", rekao je Cijuciks. "Ludost je misliti da ćemo nevidljivom neprijatelju pobjeći šuljanjem i skrivanjem. Ako se ta bića namjeravaju boriti s nama, sigurno će u tome uspjeti. A kakav god bio ishod te borbe, ja bih se radije susreo s njima licem u lice, nego da me uhvate za rep."

"Zbilja mislim da je Ciks ovaj put u pravu", rekao je Edmund.

"Sigurno", rekla je Lucy. "A ako nas Rhince i ostali na *Zorogazu* vide kako se borimo na obali, moći će već nešto poduzeti."

"Ali oni neće vidjeti da se borimo, ako ne budu vidjeli nikakvog neprijatelja", reče Eustace nesretno.

"Mislit će da samo mašemo mačevima po zraku, za zabavu."

Nastala je neugodna tišina.

"Pa dobro", reče napokon Kaspijan, "krenimo! Moramo poći i suočiti se s njima. Rukujmo se najprije. Strelica na tetivu, Lucy! Svi ostali izvucite mačeve — a sad idemo! Možda će htjeti pregovarati."

Dok su hodali prema obali bilo im je čudno gledati ona toliko mirna stabla i travnjake. A kad su stigli do plaže i vidjeli čamac kako leži gdje su ga ostavili i gladak pijesak na kojemu nije bilo nikoga, nije samo jedan među njima posumnjao je da je Lucy jednostavno izmislila sve što im je rekla. No, prije negoli su stigli do pijeska, začuo se glas iz zraka.

"Ne dalje, gospodo, sad ne možete dalje", rekao je. "Moramo najprije s vama popričati. Nas je ovdje pedeset i više, s oružjem u rukama."

"Čujte! Čujte!" začuo se zbor. "To je naš šef. Možete se pouzdati u ono što kaže. Govori vam istinu, da."

"Ja ne vidim tih pedeset ratnika", primijeti Cijuciks.

"To je točno, to je točno", reče glavni glas. "Ne vidite nas. A zašto ne? Zato jer smo nevidljivi."

"Samo tako, šefe, samo tako", rekoše ostali glasovi. "Govoriš kao knjiga. Ne bi mogli zatražiti bolji odgovor od toga."

"Tiho budi, Ciks", rekao je Kaspijan, a zatim dodao glasnije. "Vi nevidljivi narode, što želite od nas? Čime smo zaslužili vaše neprijateljstvo?"

"Želimo nešto što ta djevojčica može učiniti za nas", rekao je glavni glas. (Ostali su objasnili da je to upravo ono što su i sami htjeli reći.)

"Djevojčica!" rekao je Cijuciks. "Ta dama je kraljica."

"Mi ne znamo ništa o kraljicama", rekao je glavni glas.

("Nemamo pojma, nemamo pojma", suglasili su se ostali.) "Ali želimo nešto što ona može učiniti."

"Što to?" upita Lucy.

"Ako će time biti ugrožena čast ili sigurnost Njezina Veličanstva", dodao je Cijuciks, "začudit ćete se kad vidite koliko vas možemo ubiti prije negoli poginemo."

"Duga je to priča", rekao je glavni glas. "Kako bi bilo da svi sjednemo?"

Drugi su glasovi srdačno odobrili taj prijedlog, no Nar-nijci su ostali na nogama.

"Dakle", reče glavni glas, "ovako je bilo: ovaj je otok od pamtivijeka bio vlasništvo velikoga čarobnjaka, a mi smo svi njegovi sluge — ili bi možda bolje bilo reći da smo to bili. No, ukratko rečeno, taj čarobnjak o kojemu vam govorim rekao nam je da učinimo nešto što nam se nije sviđalo. A zašto ne? Jer to nismo htjeli. E pa, onda se taj isti čarobnjak jako razbjesnio; jer, moram vam reći, on je bio vlasnik otoka i nije bio navikao da mu se proturječi. Nikada nije okolišao, razumijete. No, čekajte malo, gdje sam stao? Oh da, taj čarobnjak je tada otišao gore (jer morate znati da je sve svoje čarobne stvari držao gore, a mi smo svi živjeli dolje), dakle, ode on gore i baci na nas čfni. Čaroliju za ružnoću. Da nas sad možete vidjeti, a ja mislim da možete biti zahvalni svojim zvijezdama što ne možete, ne biste vjerovali kako smo izgledali prije negoli smo poružnjeli. Zbilja ne biste. I tako smo se svi tu našli, toliko ružni da nismo mogli podnijeti pogled jedni na druge. I što smo onda učinili? Pa, reći ću vam što smo učini li. Čekali smo dok taj isti čarobnjak nije popodne zaspao, a onda smo se odšuljali stubama i prišli njegovoj čarobnoj knjizi, svaki hrabar kao dabar, da vidimo može li se išta učiniti s tom ružnoćom. Svi smo se preznojavali i drhtali, neću vas varati. Ali, vjerovali mi ili ne, uvjeravam vas da nismo mogli naći ništa slično čaroliji koja bi uklonila ružno-ću. I sa svim vremenom koje nam je trebalo, i u strahu da bi se stari gospodin svakog trena mogao probuditi — bio sam sav obliven znojem, neću vas varati — dakle, ukratko rečeno, bilo to dobro ili pogrešno, na koncu smo našli čaroliju kojom se može nekoga učiniti nevidljivim. I mislili smo da ćemo radije biti nevidljivi nego da i dalje budemo toliko ružni. A zašto? Zato što nam se to više sviđa. I onda je moja djevojčica, koja je upravo toliko kao vaša djevojčica, i bila je slatko dijete prije nego što ju je onaj po-ružnio, premda sada — no što se manje kaže o tome to bolje — kao što sam rekao, moja je djevojčica izgovorila čarobnu izreku, jer to mora biti neka djevojčica ili sam čarobnjak, ako me razumijete, jer inače ne djeluje. A zašto ne? Zato jer se ništa ne dogodi. I tako je moja Rutvica izgovorila izreku, jer, moram vam reći da prekrasno čita, i svi smo postali nevidljivi kolikogod hoćete. I uvjeravam vas da nam je donijelo olakšanje to što više ne vidimo lica jedni drugima. U početku, barem. No, sve u svemu, mi smo sad smrtno umorni od te nevidljivosti. A tu je još nešto. Nismo mislili da će taj čarobnjak (onaj o kojemu sam vam pričao) također postati nevidljiv. No odonda ga nismo više vidjeli. I tako ne znamo je li mrtav, ili je otišao, ili samo sjedi nevidljiv gore, ili možda silazi dolje pa je dolje nevidljiv. A oslušivanje, vjerujte mi, nema nikakve svrhe jer je uvijek išao okolo bosih nogu i nije stvarao više buke nego kakva velika, glomazna mačka. A vama ću, gospodo, reći bez okolišanja, to je sve skupa više nego što naši živci mogu podnijeti."

Takva bijaše priča glavnoga glasa, no jako skraćena, jer sam izostavio sve što su ostali glasovi govorili. Zapravo, nikada nije uspio izgovoriti više od šest ili sedam riječi, a da ga ne prekinu njihova odobravanja i ohrabivanja, stoje izluđivalo Narnijce i stavljalo na tešku kušnju njihovu strpljivost. Kad je bilo gotovo, nastala je vrlo duga tišina.

"Ali", rekla je napokon Lucy, "kakve sve to skupa ima veze s nama? Ne razumijem."

"O, nebesa, pa ja sam se zaletio i izostavio ono glavno", rekao je glavni glas.

"Izostavio si, izostavio si", riknuli su ostali glasovi s velikim oduševljenjem. "Nitko to ne bi mogao izostaviti bolje i jasnije. Samo ustraj u tome, šefe, samo ustraj!"

"Pa, mislim da ne moram ponavljati cijelu priču", započe glavni glas.

"Ne. Naravno da ne", rekoše Kaspijan i Edmund.

"Dakle, onda, najkraće rečeno", rekao je glavni glas, "mi smo od tada stalno čekali neku zgodnu malu djevojčicu iz stranih zemalja, kao što bi mogla biti ti, gospođice — da ode gore, do čarobne knjige, i nađe čaroliju koja skida nevidljivost, a onda je izgovori. I svi smo se zakleli da prve strance koji pristanu uz ovaj otok (ukoliko imaju sa sobom zgodnu malu djevojčicu, mislim, jer kad je ne bi imali bila bi to druga stvar) nećemo pustiti da živi odu ako ne učine za nas ono što nam treba. I zato će, gospodo, ako vaša djevojčica ne bude na visini, naša bolna dužnost biti da vam prerežemo grkljane. Jednostavno radi posla, moglo bi se reći, i bez uvrede, nadam se."

oci pamtivijeka — otkad se pamti, od najdavnijih vremena

"Ne vidim vaše oružje", rekao je Cijuciks. "Je li i ono nevidljivo?" Jedva je to izrekao, kad su čuli zujavi zvuk, a u sljedećem je trenu koplje udarilo u jedno od stabala iza njih i zaljuljalo se.

"To je koplje, je li tako?" rekao je glavni glas.

"Tako je, šefe, tako je", rekoše ostali. "Nisi to mogao bolje reći."

"A došlo je iz moje ruke", nastavi glavni glas. "Postaju vidljiva kad nas napuste."

"Ali zašto želite day'a to učinim?" upita Lucy. "Zašto to ne može netko od vašega naroda? Zar kod vas nema nikakvih djevojčica?"

"Mi ne smijemo, mi ne smijemo", rekoše svi glasovi. "Mi više ne idemo gore."

"Drugim riječima", rekao je Kaspijan, "vi tražite da se ova dama suoči s nekom opasnošću jer se ne usuđujete zamoliti vlastite sestre i kćeri da se suoče s njom!"

"Tako je, tako je", rekoše svi glasovi veselo. "Nisi to mogao bolje reći. Eh, ti si obrazovan momak, sigurno jesi. To svatko odmah vidi."

"Pa, od svih sramotnih prijedloga..." započe Edmund, no Lucy ga prekinu.

"Trebala bih otići gore noću, ili bi bilo dovoljno da odem danju?"

"Oh, danju, danju, naravno", rekao je glavni glas. "Ne noću. Nitko ne bi od tebe to tražio. Otići gore noću? Uh."

"Dobro, onda, učinit ću to", rekla je Lucy. "Ne", rekla je okrećući se ostalima. "Nemojte me pokušavati zaustaviti. Zar ne vidite da nema koristi? Njih je tu na desetine. Ne možemo se s njima boriti. A na ovaj način *postoji* mogućnost da sve dobro prođe."

"Ali čarobnjak!" rekao je Kaspijan.

"Znam", rekla je Lucy. "No, on možda nije toliko loš koliko se njima čini. Zar nemate osjećaj da ti stvorovi nisu baš jako hrabri?"

"Sigurno nisu baš jako pametni", rekao je Eustace.

"Slušaj me, Lu", rekao je Edmund. "Zbilja te ne možemo pustiti da učiniš takvo što. Pitaj Ciksa, sigurno će reći isto."

"Ali tako ne spašavam samo vaše živote, nego i svoj", rekla je Lucy. "Ja ne želim da me rasijeku nevidljivim mačevima ništa više nego bilo tko drugi."

"Njezino Veličanstvo je u pravu", rekao je Cijuciks. "Kad bismo se mogli imalo pouzdati u to da ćemo je spasiti u bitci, bilo bi sasvim očito što nam je činiti. Ali, čini mi se da se u to ne možemo pouzdati. A usluga koju oni traže ni na koji način ne ugrožava kraljičinu čast, nego je plemenito i junačko djelo. Ako kraljici njezino srce govori da se izloži opasnosti susreta s čarobnjakom, ja se tomu neću protiviti."

Cijuciks je to mogao izreći bez ikakva osjećaja nelagode, jer su svi dobro znali da se on ničega ne boji. No dječaci, koji su se prilično često bojali, jako su pocrvenjeli. Pa ipak, Miševe su riječi očigledno bile toliko razumne da su morali popustiti. Nevidljivi narod stao je glasno klicati kad su objavili svoju odluku, a glavni je glas (uz vruću podršku svih ostalih) pozvao Narnijce da s njima večeraju i kod njih prespavaju. Eustace nije htio prihvatiti, no Lucy je rekla: "Sigurna sam da nas neće prevariti. Oni uopće nisu takvi", a ostali su se složili. I tako se, u pratnji silnoga bubnjanja (koje je postalo glasnije kad su stigli do popločanog dvorišta gdje svi zvuči jače odjekuju) svi otputiše natrag do kuće.

Deseto poglavlje

ČAROBNAKOVAKOVA KNJIGA

Nevidljivi je narod kraljevski počastio svoje goste. Bilo je vrlo čudno gledati tanjure i zdjele kako dolaze na stol, a ne vidjeti nikoga tko bi ih nosio. Bilo bi čudno čak i da su se kretali u ravnini s podom, kao što biste očekivali od stvari koje nose nevidljive ruke. No nisu. Dolazili su gozbe-nom dvoranom u nizovima nekakvih skokova. Na najvišoj točki svakoga skoka zdjela bi odletjela nekih tri metra uvis, a onda bi se spustila i naglo zaustavila oko jedan metar od poda. Ako je u njoj bilo išta nalik juhi ili varivu rezultat je bio prilično katastrofalan.

"Postajem zbilja znatiželjan u vezi s ovim narodom", šapnuo je Eustaceu Edmundu. "Misliš da pripadaju ljudskoj vrsti? Više djeluju poput velikih skakavaca ili golemih žaba, rekao bih."

"Čini se da je tako", rekao je Edmund. "No nemoj spominjati skakavce pred Lucy. Ona baš nije luda za kukcima, osobito velikima."

Obrok bi bio ugodniji da nije protekao u toliko velikom neredu, a i da se razgovor nije sastojao samo od odobravanja. Nevidljivi stvorovi odobravali su jednostavno sve. Zapravo, većina njihovih primjedaba pripadala je onakvima s kakvima je teško ne složiti se: "Uvijek kažem - kad si gladan, dobro ti dođe malo jela." Ili: "Smrkava se; navečer je uvijek tako." ili čak: "Ah, došao si po vodu. Odlična mokra stvar, zar ne?" A Lucy nije mogla ne pogledavati prema širokom mračnom otvoru stubišta — mogla ga je vidjeti s mjesta gdje je sjedila — i pitati se što će naći kad se sljedećega jutra uspne tim stubama. No, inače je obrok bio dobar, s juhom od gljiva i kuhanom piletinom, i vrućom kuhanom šunkom, i ogrozdom, crvenim ribizom, skutom, slatkim vrhnjem, mlijekom i medovinom. Većini se medovina svidjela, no Eustaceu je poslije bilo žao što ju je pio.

Kad je Lucy sljedećega jutra ustala, bilo je to poput buđenja na dan nekog ispita ili odlaska zubaru. Bilo je krasno jutro, pčele su zujeći ulazile i izlazile kroz njezin otvoren prozor, a tratina vani jako je podsjećala na kakvu tratinu negdje u Engleskoj. Lucy je ustala, odjenula se i za doručkom pokušala razgovarati i jesti na uobičajen način. Zatim, nakon što joj je glavni glas dao upute o svemu što treba učiniti na katu, oprostila se od ostalih, a zatim se, bez suvišnih riječi, otputila do stubišta i počela se uspinjati nijednom se ne osvrnuvši.

Bilo je svijetlo na tom stubištu, i to je bilo dobro. Doista, ravno iznad nje, na vrhu prvog niza stuba bio je prozor. Dokle god se nalazila na tom dijelu stubišta mogla je čuti tiktakanje velikog stojećeg sata dolje u dvorani. Onda je stigla do odmorišta i morala je skrenuti lijevo uz sljedeći niz stuba; nakon toga više nije mogla čuti sat.

Stigla je i do vrha stubišta. Tu se ogledala i vidjela dug, širok hodnik s velikim prozorom daleko na kraju. Očito se hodnik prostirao cijelom duljinom kuće. Bio je ukrašen rez-barijama, zidovi su mu bili obloženi drvetom, a pod prekriven sagom; na obje su se strane otvarala brojna vrata.

Lucy je stajala posve mirno i nije mogla čuti ni cijuk miša, ni zujanje muhe, ni ljuljanje zastora, uopće ništa osim lupanja vlastitog srca.

"Posljednja vrata lijevo", rekla je samoj sebi. Činilo se pomalo pretjeranim što su baš posljednja. Da bi stigla do njih, morala je proći pokraj niza soba. A u svakoj od njih mogao bi biti čarobnjak — usnuo, budan, nevidljiv, ili čak mrtav. No, o tome je bilo bolje ne misliti. Krenula je hodnikom. Sag bijaše toliko debeo da njezina stopala nisu stvarala nikakvu buku.

"Zasad se ovdje nemam čega bojati", rekla je Lucy samoj sebi. I zaista, bio je to miran, suncem obasjan hodnik; možda malo previše miran. Bilo bi ugodnije da na vratima nisu grimiznom bojom bili naslikani čudni znakovi — svije-ni i zakučasti. Zacijelo su imali neko značenje, a to možda i nije bilo baš neko prijazno značenje. Još bi ugodnije bilo da na zidu nisu visjele maske. Ne zato što bi bile ružne — bar ne jako ružne — no njihove su prazne očne duplje doista izgledale čudno i ako biste sebi to dopustili, začas biste počeli zamišljati da se maske miču čim im okrenete leđa.

ogrozđ — biljka koja daje sladak plod u obliku zelenih ili crvenih bobica skuta — tekućina koja se izdvaja iz mlijeka nakon sirenja

Nakon otprilike šestih vrata prvi put se stvarno uplašila. Na trenutak je bila gotovo sigurna da je zločesto, malo, bradato lice iskočilo iz zida i iskreveljilo joj se. Natjerala je samu sebe da stane i pogleda. To uopće nije bilo lice. Bilo je ogledalo, veličinom i oblikom jednako njezinu licu, s kosom na vrhu i bradom koja je visjela s njega, tako da biste u tom ogledalu vidjeli svoje lice s kosom i bradom koje su izgledale kao da vam pripadaju. "Samo sam krajičkom oka uhvatila svoj odraz dok sam prolazila", rekla je Lucy samoj sebi. "To je sve. I sasvim je bezopasno." No nije joj se svidjelo vlastito lice s tom kosom i bradom pa je pošla dalje. (Ne znam čemu je bradato ogledalo služilo jer ja nisam čarobnjak.)

Prije negoli je stigla do posljednjih vrata slijeva, Lucy se već počinjala pitati nije li se hodnik produžio otkad je nji me krenula i nije li i to dio čarolije te kuće. No napokon je stigla do njih. A vrata su bila otvorena.

Bijaše to prostrana soba s tri velika prozora, od poda do stropa obložena knjigama; više knjiga no što ih je Lucy ikada vidjela — male tanke knjige, debele i zdepaste knjige, knjige veće od ijedne crkvene Biblije što ste je ikada vidjeli, sve uvezane u kožu. Mirisale su po starosti, učenosti i čarobnjaštvu. No Lucy je znala, iz uputa što ih je dobila, da se ne mora baviti nijednom od tih knjiga. Jer ona knjiga, čarobna knjiga, ležala je na stalku za čitanje u samoj sredini sobe. Vidjela je da će je morati čitati stojeći (ionako nigdje nije bilo stolica), i da će, dok čita, morati stajati leđima okrenuta prema vratima. Zato je smjesta krenula zatvoriti vrata.

Nisu se dala zatvoriti.

Neki se ljudi možda neće složiti s Lucy, no ja mislim da je bila sasvim u pravu. Rekla je da joj ne bi bilo tako teško da je mogla zatvoriti vrata, no da joj je bilo neugodno što mora stajati na takvom mjestu s otvorenim vratima baš iza leđa. Ja bih se osjećao isto tako. No tu se ništa nije moglo učiniti. Prilično ju je zabrinjavala veličina knjige. Glavni glas nije joj bio u stanju reći gdje bi otprilike u knjizi

mogla naći čarobnu izreku za vraćanje vidljivosti. Čak se činilo da je prilično iznenađen njezinim pitanjem. Očekivao je od nje da počne na početku i nastavi dok ne stigne do te izreke; očito mu nikada nije palo na pamet da postoji i drugi način da se u knjizi nešto nađe. "Ali to bi moglo potrajati danima i tjednima!" rekla je Lucy gledajući debeli svezak. "A već se osjećam kao da sam tu satima."

Otišla je do stalka i spustila ruku na knjigu; osjetila je bockanje u prstima kad ju je dodirnula, kao da je puna električnog naboja. Pokušala ju je otvoriti ali isprva nije mogla; no to je bilo samo zato jer je bila zakopčana dvjema teškim kopčama, a kad ih je otkopčala, knjiga se sasvim lako otvorila. I kakva je to bila knjiga!

Nije bila tiskana, nego pisana rukom; ispisana čistim, jednolikim rukopisom, s debelim potezima dolje-i tankim potezima gore, s vrlo velikim slovima, lakšim za čitanje od tiskanih, i toliko lijepim da je Lucy cijelu minutu zurila u njih zaboravivši da bi je trebala čitati. Papir bijaše krut i gladak, a od njega je dopirao ugodan miris; a na marginama i oko velikih obojanih slova na početku svake čarobne izreke bile su slike.

Nije bilo naslovne stranice ni naslova; odmah su počeli-njale čarobne izreke, a isprva se nisu odnosile ni na što osobito značajno. Bilo ih je protiv bradavica (pranjem ruku na mjesecini u srebrnom umivaoniku), i protiv zubobolje i grčeva, te izreka za uzimanje pčelinjeg roja. Slika čovjeka sa zuboboljom bila je toliko vjerna da bi vas vlastiti zubi počeli boljeti kad biste je predugo gledali, a zlatne pčele naslikane svud oko četvrte izreke izgledale su na trenutak kao da zaista lete.

Lucy se jedva uspjela otrgnuti od te prve stranice, no kad je okrenula list, sljedeća je bila jednako zanimljiva. 'Moram dalje', rekla je samoj sebi. I nastavila je kroz sljedećih tridesetak stranica koje bi je, da ih je mogla zapamtiti, bile naučile kako pronaći zakopano blago, kako se sjetiti onoga što je zaboravila, kako zaboraviti ono što želi zaboraviti, kako prepoznati govori li netko istinu, kako dozvati (ili spriječiti) vjetar, maglu, snijeg, susnježicu ili kišu, kako izazvati začarani san ili dati čovjeku magareću glavu (kao što su učinili jadnome Vratilu). A što je dalje čitala, to su slike postajale čudesnije i stvarnije.

A onda je stigla do stranice na kojoj je bilo toliko sjajnih slika da je bilo teško razabrati slova. Teško — no Lucy je ipak zapazila prve riječi. One su glasile; *Pouzdana izreka koja će onoj koja je izgovori dati ljepotu kakva se ne daje smrtnicima*. Lucy se zagleda u slike približivši lice stranici, i premda su joj se prije činile zbijenim i nerazgovijetnim, sad ih je mogla jasno vidjeti. Prva je prikazivala djevojčicu koja stoji uz stalak za čitanje i čita golemu knjigu. Djevojčica je bila odjevena jednako kao Lucy. Na sljedećoj je slici Lucy (jer je djevojčica na slici doista bila Lucy) stajala otvorenih usta, prilično zastrašujućeg izraza lica, pjevajući ili izgovarajući nešto. Na trećoj joj je slici već dodijeljena ljepota kakva se ne daje smrtnicima. Bilo je čudno, kad se uzme u obzir koliko su se malenima isprva činile te slike, da je naslikana Lucy sad bila velika poput prave Lucy. Gledale su jedna drugoj u oči, a prava je Lucy nakon nekoliko trenutaka odvrtila pogled jer je bila zaslijepljena ljepotom druge Lucy, premda je još mogla razabrati izvjesnu sličnost tog prekrasnog lica sa svojim. A sad su se slike gurale k njoj brzo i gusto. Vidjela je samu sebe kako sjedi na visokome prijestolju na velikom turniru u Kalormenu, a svi kraljevi svijeta bore se zbog njezine ljepote. Nakon toga turnire su zamijenili pravi ratovi te su sva Narnija i Rubna Zemlja, Telmar i Ka-lormen, Galma i Terebintija opustošeni bijesom kraljeva, i vojvoda, i velike gospode što su se borili za njezinu naklonost. Onda se sve promijenilo i

Lucy se, još uvijek ljepša od svih smrtnika, našla opet u Engleskoj. A Susan (koja je uvijek bila obiteljska ljepotica) vratila se iz Amerike. Susan na slici izgledala je točno kao prava Susan, samo je bila manje lijepa, a izraz lica bio joj je zloban. Susan je bila ljubomorna na zasljepljujuću Lucvinu ljepotu, no to uopće nije bilo važno jer više nitko nije nimalo mario za Susan.

"Baš *hoću* izreći tu izreku", rekla je Lucy. "Nije me briga. I baš *hoću*." Rekla je *Nije me briga* jer je jasno osjećala da tu izreku ne smije izreći.

No, kad je opet pogledala početne riječi izreke, tamo je, usred slova, gdje je bila sasvim sigurna da se prije nije nalazila slika, našla veliko lavlje lice, lice Lava, samoga As-lana, kako zuri u nju. Naslikano sjajnim zlatom, činilo se da će sa stranice krenuti prema njoj; i doista, nikada kasnije nije bila posve sigurna da se stvarno nije malo pomaknulo. U svakom slučaju, vrlo je dobro raspoznala izraz njegova lica. Režao je i mogla je vidjeti većinu njegovih zubi. Užasno se uplašila i odmah okrenula stranicu. Malo kasnije stigla je do izreke pomoću koje možete saznati što vaši prijatelji misle o vama. Lucy je pak jako željela izgovoriti onu prethodnu izreku, onu koja donosi ljepotu kakva se ne daje smrtnicima. Zato je sad osjećala da to mora nadoknaditi, tako da sad izgovori ovu. Užurbano, u strahu da bi se mogla predomisli, izrekla je riječi (ništa me ne bi moglo navesti da vam ih tu ponovim). Onda je čekala da se nešto dogodi.

Kako se ništa nije događalo, počela je promatrati slike. I odjednom ugleda ono što je najmanje očekivala — sliku vagona trećeg razreda u kojemu se voze dvije školske djevojčice. Odmah ih je prepoznala. Bile su to Marjorie Preston i Anne Featherstone. No, sad je to bilo mnogo više od slike. Bilo je živo. Mogla je vidjeti kako telegrafski stupovi promiču za staklom prozora. Onda je postupno (kao kad pojačavate radio) mogla čuti što govore.

"Hoću li te ponekad vidjeti u ovome polugodištu?" rekla je Anne, "ili ćeš se i dalje družiti samo s Lucy Pevensie."

"Ne znam kako to misliš *samo*", rekla je Marjorie.

"Oh, znaš vrlo dobro", rekla je Anne. "Bila si luda za njom u prošlom polugodištu."

"Ne, nisam", rekla je Marjorie. "Nisam toliko blesava. Ona je zgodno djetešce, na svoj način. No već mi je bila prilično dosadila prije kraja polugodišta."

"E pa, neću ti dosađivati više ni u jednom polugodištu!" viknula je Lucy. "Dvolična mala zvijer." No, zvuk vlastitog glasa odmah ju je podsjetio da razgovara sa slikom i da je prava Marjorie daleko, u drugome svijetu.

"Pa dobro", rekla je Lucy samoj sebi. "Imala sam bolje mišljenje o njoj. I koješta sam učinila za nju i družila se s njom kad se nije baš mnogo drugih cura htjelo s njom družiti. I ona to dobro zna. I to je rekla baš Anne Featherstone, od svih ljudi na svijetu! Pitam se jesu li sve moje prijateljice takve? Ima još mnogo drugih slika. Ne. Neću ih više gledati. Neću, neću..." i s velikim naporom okrene stranicu na koju je ipak pala još vruća, ljutita suza.

Na sljedećoj stranici naišla je na čaroliju "za osvježenje duha". Slika je ovdje bilo manje, no bile su vrlo lijepe. A ono stoje Lucy sad čitala bilo je više nalik na priču negoli na čarobnu izreku. Nastavljalo se na sljedeće tri stranice, a prije nego što je došla do kraja prve zaboravila je da zapravo čita. Živjela je u priči kao da se stvarno događa, a i sve slike izgledale su stvarno. Kad je pročitala i treću stranicu i stigla do kraja, Lucy reče: "Ovo je najljepša priča koju sam ikada pročitala ili ću pročitati u cijelome životu. Oh, da sam bar mogla nastaviti čitati sljedećih deset godina. No pročitat ću je bar još jednom." No sad se čarobnost knjige opet pokazala na djelu. Nije bilo moguće listati unatrag. Stranice na desnoj strani, one koje vode naprijed, moglo se okretati; one na lijevoj strani ne.

"Oh, kakva šteta!" rekla je Lucy. "Toliko sam je željela ponovno pročitati. No, moram je bar zapamtiti. Da vidimo... bila je 0...0... oh, Bože, sve opet nestaje. Čak je i ova posljednja stranica izbljedjela. Ovo je vrlo čudna knjiga. Kako sam mogla zaboraviti? Bilo je o peharu, i maču, i stablu, i zelenom brijegu, toliko znam. No, ne mogu se sjetiti i što da sad *radim!*"

I nikada se nije uspjela sjetiti; a od toga dana Lucy misli da je neka priča dobra ako je podsjeća na zaboravljenu priču iz čarobne knjige.

Okrenula je list i, na svoje iznenađenje, našla stranicu bez ikakvih slika, no prve su riječi glasile: *Čarobna izreka kojom ono stoje skriveno postaje vidljivo*. Pročitala ju je cijelu, da provjeri teže riječi, a onda ju je glasno izgovorila. I odmah je znala da djeluje jer su se, dok je govorila, pojavile boje u velikim slovima na vrhu stranice, a na marginama su se počele pojavljivati slike. Bilo je to kao da nad vatrom držite papir ispisan nevidljivom tintom, a slova se polagano počinju pojavljivati; ali umjesto prljavosmeđe boje limunova soka (koji je najjednostavnija nevidljiva tinta), sve je bilo zlatno, plavo i

skrletno. Slike su bile čudne i prikazivale su mnoge likove čiji se izgled Lucy baš i nije sviđao. A onda je pomislila: "Valjda sam sve učinila vidljivim, ne samo ona bubnjala. A na ovakvome mjestu moglo bi biti mnogo drugih nevidljivih stvari. Nisam baš sigurna da ih sve želim vidjeti"

U tom trenu čula je meke, čvrste korake kako se približavaju hodnikom iza nje; i naravno, sjetila se što su joj rekli o čarobnjaku koji hoda bos i ne stvara više buke no kakva mačka. Uvijek je bolje okrenuti se nego dopustiti da vam se nešto prišulja s leđa. Pa je i Lucy tako učinila.

A onda joj je lice zasjalo i na trenutak je (no ona to, naravno, nije znala) bila gotovo jednako lijepa kao ona Lucy na slici; potrčala je s malim usklikom radosti, raširenih ruku. Jer pred njom je na vratima stajao sam Asian, Lav, naj-vrhovniji od svih Vrhovnih Kraljeva. I bio je čvrst, i stvaran, i topao, i dopustio joj je da ga poljubi i zaroni licem u njegovu sjajnu grivu. A zbog dubokog, muklog zvuka koji je dopirao od njega, Lucy se čak usudila pomisliti da prede.

"Oh, Aslane", rekla je, "kako je lijepo od tebe što si došao."

"Bio sam cijelo vrijeme tu", rekao je, "ali ti si me upravo učinila vidljivim."

"Aslane!" rekla je Lucy gotovo pomalo uvrijeđeno. "Nemoj zbijati šalu sa mnom. Kao da bi išta stoy'a mogu napraviti tebe učinilo vidljivim!"

"Ali tako je bilo", rekao je Asian. "Zar misliš da se ne bih držao vlastitih pravila?"

Nakon male stanke opet je progovorio.

"Dijete", rekao je, "čini mi se da si prisluškiivala."

"Prisluškiivala?"

"Slušala si što su tvoje dvije školske kolegice govorile o tebi."

"Oh, to? Nije mi palo na pamet da je to prisluškiivanje, Asiane. Nije li to bila magija?"

"Špijunirati ljude uz pomoć magije isto je kao svako drugo špijuniranje. A ti si pogrešno procijenila svoju prijateljicu. Ona je slaba, ali te voli. Bila je u strahu pred starijom djevojčicom i rekla nešto što ne misli."

"Čini mi se da nikad neću moći zaboraviti što sam čula."

"Ne, nećeš."

"Oh, ne", rekla je Lucy. "Zar sam sve pokvarila? Misliš da bismo, da nije bilo ovoga, nastavile biti prijateljice — i bile zbilja sjajne prijateljice — možda cijeli život — a sad nećemo?"

"Dijete", rekao je Asian, "nisam li ti već jednom objasnio da se nikome nikad ne govori *što bi se bilo dogodilo!*"

"Da, Asiane, jesi", rekla je Lucy. "Žao mi je. Ali, molim te..."

"Reci, drago srdašce!"

"Hoću li ikada moći ponovno pročitati onu priču; onu koje se ne mogu sjetiti? Hoćeš li mi je ti ispričati, Asiane? Molim te, ispričaj mi!"

"Hoću, zaista, pričat ću ti je godinama. Ali sad dođi. Moramo posjetiti gospodara ove kuće."

Jedanaesto poglavlje

SREĆA ZA BLUNOPODE

Lucy krenu za velikim Lavom u hodnik i odmah spazi starca koji im je dolazio ususret, bosonog, u crvenoj halji. Sijeda mu je kosa bila ovjenčana hrastovim lišćem, brada mu je dopirala do pojasa, a podupirao se neobično izrezbarenim štapom. Kad je vidio Asiana, duboko se naklonio i rekao:

"Dobrodošli, gospodine, u najneznatniju od svojih kuća."

"Jesi li se umorio, Korijakine, od vladanja nad šašavim podanicima koje sam ti dao?"

"Ne", rekao je čarobnjak, "prilično su blesavi, ali nema u njima pravoga zla. Postaju mi draga ta bića. Ponekad možda pomalo gubim strpljenje čekajući dan kad će ih biti moguće voditi uz pomoć mudrosti, a ne ove grube magije."

"Sve u svoje vrijeme, Korijakine", rekao je Asian.

"Da, sve u svoje vrijeme, gospodine", glasio je odgovor. "Namjeravate im se pokazati?"

"Ne", rekao je Lav, uz nekakvu polu-riku koja je značila (kako je mislila Lucy) isto što i smijeh.

"Prestravili bi se. Mnoge će zvijezde ostarjeti i potražiti odmor na otocima prije negoli tvoj narod sazri za takvo što. A danas prije zalaska sunca moram posjetiti patuljka Dobrišu koji sjedi u dvorcu Cair Paravelu brojeći dane dok se njegov gospodar Kaspijan ne vrati kući. Njemu ću ispričati cijelu tvoju priču, Lucy. Nemojte biti tužni. Uskoro ćemo se opet sresti."

"Molim te, Aslane", rekla je Lucy. "Što tebi znači *uskoro!*"

"Meni je svako vrijeme uskoro", rekao je Asian; i odmah je nestao, a Lucy je ostala sama s čarobnjakom.

"Ode!" rekao je čarobnjak. "A ti i ja ostadosmo pokunjeni. Uvijek je tako, ne možeš ga zadržati, on se zbilja ne ponaša kao kakav *ukročeni* lav. A kako se tebi svidjela moja knjiga?"

"Neki su mi se dijelovi zbilja jako svidjeli", rekla je Lucy. "Jesi li sve vrijeme znao da sam tamo?"

"Pa znao sam, naravno, kad sam pustio Blunce da se učine nevidljivima, da ćeš se ubrzo i ti pojaviti i skinuti s njih čaroliju. Nisam bio sasvim siguran kojega će se to dana točno dogoditi. A jutros nisam baš stražario. Vidiš, oni su i mene učinili nevidljivim, a od nevidljivosti mi se uvijek jako spava. Ah-ha — evo, opet zijevam. Jesi li gladna?"

"Pa, možda jesam malo", reče Lucy. "Nemam pojma koliko je sati."

"Dođi", rekao je čarobnjak. "Aslanu je možda svako doba uskoro; no kad se u mojoj kući osjeća glad, uvijek je jedan sat."

Poveo ju je malo niz hodnik i otvorio neka vrata. Ušavši, Lucy se našla u ugodnoj sobi punoj cvijeća i sunčeva svjetla. Stol je kad su ušli bio prazan, no bio je to, naravno, čarobni stol i na jednu starčevu riječ na njemu se pojavio stol-njak, pribor za jelo, tanjuri, čaše i hrana.

"Nadam se da će ti se svidjeti", rekao je. "Pokušao sam ti pribaviti hranu sličniju onoj koju jedeš kod kuće, za razliku od one kakvu si vjerojatno jela u posljednje vrijeme."

"Odlično je", rekla je Lucy, a tako je i bilo; vrući omlet, hladna janjetina s graškom, sladoled od jagoda, limunada za piće uz jelo i šalica čokolade za poslije. No, čarobnjak je popio samo malo vina, a jeo je samo kruh. Na njemu nije bilo ničega zastrašujućeg te je Lucy uskoro čavrljala s njim kao sa starim prijateljem.

"Kad će proraditi čarolija?" upita Lucy. "Hoće li Blunci odmah biti opet vidljivi?"

"O da, već jesu. No sad vjerojatno svi još spavaju; uvijek se odmaraju usred dana."

"A sad kad su opet vidljivi, hoćeš li im dopustiti da više ne budu ružni? Hoćeš li ih učiniti onakvima kakvi su bili prije?"

"Pa sad, to je prilično osjetljivo pitanje", rekao je čarobnjak. "Vidiš, samo *oni* misle da su ranije bili tako krasni za gledanje. Oni kažu da sam ih poružnio, no ja to ne bih tako nazvao. Mnogi ljudi mogli bi reći da je promjena bila nabolje."

"Zar su toliko tašti?"

"Jesu. Ili je barem glavni Blunac takav, a naučio je i ostale da budu takvi. Oni mu vjeruju svaku riječ."

"To smo primijetili", reče Lucy.

"Da — bolje bismo se snalazili bez njega, na neki način. Naravno, mogao bih ga pretvoriti u nešto drugo ili čak baciti na njega takve čfni da mu ostali ne vjeruju ni riječi. No to mi se ne sviđa. Za njih je bolje da se dive njemu, nego da se ne dive nikome."

tašt — umišljen, samoljubiv

"Zar se ne dive *tebi!*" upita Lucy.

"Oh, ne *meni*", reče čarobnjak. "Ne mogu se *meni* diviti."

"A zbog čega si ih poružio — mislim, ono što oni tako zovu?"

"Pa, nisu htjeli raditi što im je rečeno. Njihov je posao da se brinu za vrt i uzgajaju hranu — ne za mene, kao što oni zamišljaju, već za sebe same. Uopće to ne bi činili da ih ne tjeram. A za vrt, naravno, trebaš vodu. Nekih pola milje uzbrdo nalazi se krasan izvor. Iz tog izvora teče potok koji prolazi upravo pokraj vrta. Sve što sam tražio od njih bilo je da uzimaju vodu iz potoka umjesto da se vuku s kantama gore do izvora dva ili tri puta dnevno i proliju pola vode putem natrag. Ali oni to nisu htjeli razumjeti. Na koncu su glatko odbili."

"Zar su zbilja toliko glupi?" upita Lucy.

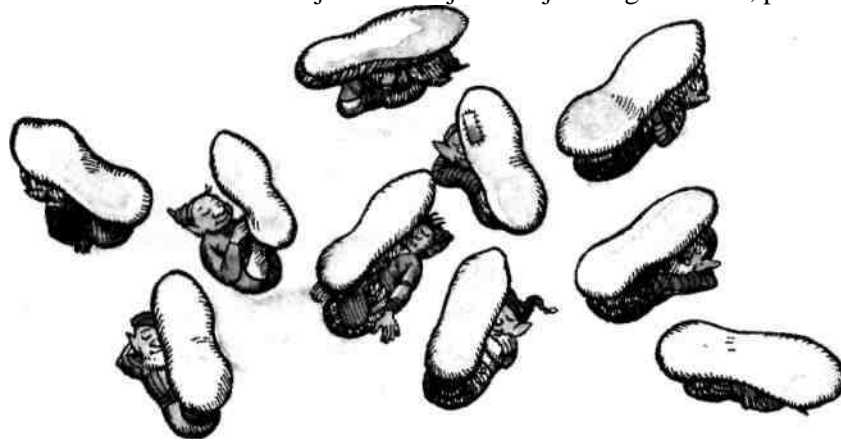
Čarobnjak je uzdahnuo. "Ne bi vjerovala kakvih sam muka imao s njima. Prije nekoliko mjeseci svi su se zagrijali za pranje tanjura i noževa prije ručka; rekli su da tako štede vrijeme poslije ručka. Uhvatio sam ih kako sade kuhane krumpire kako ih ne bi morali kuhati kad ih iskopaju. Jednog je dana mačka ušla u sirnicu, a njih dvadesetak počelo je iznositi mlijeko van; nikome nije palo na pamet da istjera mačku. No, vidim da si gotova. Dođi i pogledaj Blun-ce, sad kad ih se može vidjeti."

Otišli su u drugu sobu koja je bila puna teško razumljivih sjajnih sprava — kao što su astrolabi, planetariji, kronos-kopi, poezimetri, korijambusi i teodolindi — i tu, kad su prišli prozoru, čarobnjak reče: "Evo! Evo ti tvojih Blunaca!"

"Ja ne vidim nikoga", rekla je Lucy. "Kakve su ono čudne gljive?"

Bića što ih je pokazivala ležala su rasuta svuda po travi.

Bila su doista vrlo nalik gljivama, ali prevelika — metar visoke stapke i klobuci otprilike jednako toliko dugački s kraja na kraj. Kad je bolje pogledala, primijetila je također da se stapke ne spajaju s klobucima u sredini, već na jednom kraju, zbog čega su bića izgledala nekako neuravnoteženo. A na travi pokraj svake stapke ležalo je nešto — nešto poput malog zavežljaja. Zapravo, što ih je duže promatrala, to su joj se manje činili nalik gljivama. Klobuci nisu bili okrugli kao što je na početku pomislila. Bili su izduženi i širili su se na jednom kraju. Bilo je mnogo tih bića, pedesetak ili više.

Sat otkuca tri puta.

U istom se trenu dogodilo nešto vrlo neobično. Svaka se "gljiva" odjednom preokrenula. Maleni zavežljaji koji su ležali uz stapke bili su glave i tijela. Same stapke bile su noge. Ali ne po dvije noge za svako tijelo. Svako je tijelo imalo samo jednu debelu nogu po sredini (ne sa strane, kao što imaju jednonogi ljudi), a na kraju te noge jedno jedino golemo stopalo — široko stopalo s prstima koji su se malo savijali prema gore tako da je donekle podsjećalo na maleni kanu. Odmah je shvatila zašto su izgledali poput gljiva. Ležali su na leđima podigavši jedinu nogu ravno u zrak i raširivši stopalo iznad sebe. Kasnije je doznala da je to njihov uobičajeni način odmora; jer stopalo štiti i od kiše i od sunca, a za monopoda je ležati pod vlastitom nogom gotovo jednako toliko dobro kao ležati u šatoru.

"Oh, kako su smiješni, kako su smiješni", vikala je Lucy prasnuvši u smijeh. "Jesi li ih *ti* učinio takvima?"

"Da, da. Ja sam pretvorio Blunce u monopode", rekao je čarobnjak. I on se smijao tako da su mu suze potekle niz obraze. "Ali gledaj", dodao je.

astrolabi, planetariji, kronoskopi, poezimetri, korijambusi, teodolindi — sprave za proučavanje zvijezda i planeta
monopod — biće s jednom nogom

A vrijedilo je gledati. Naravno da ti maleni jednonogi ljudi nisu mogli hodati ili trčati poput nas. Kretali su se skačući kao buhe ili žabe. A kako li su samo skakali! — kao da je svako veliko stopalo načinjeno od samih opruga. A kako li su bučno odskakivali! Tako su stvarali onu buku koja je dan ranije toliko zbunila Lucy. No sada su skakali na sve strane i dovikivali se: "Hej, društvo! Opet smo vidljivi!"

"Vidljivi jesmo", rekao je jedan koji je imao crvenu kapu s kićankom, očito glavni monopol. "A kad smo vidljivi, ja vam kažem, pa, onda možemo vidjeti jedni druge."

"Tako je, tako je, šefe", povikaše svi ostali. "U tome je stvar. Nitko nema bistriju glavu od tebe. Nisi to mogao jasnije reći."

"Uхватиła je starca na spavanju, ta mala djevojčica", rekao je glavni monopol. "Ovaj put smo ga sredili."

"Baš smo to i sami htjeli reći", oglasio se zbor. "Danas si bolji no ikad, šefe. Samo tako, samo tako!"

"Ali kako se usuđuju tako govoriti o tebi?" rekla je Lucy. "Jučer se činilo da te se bolje. Zar ne znaju da ih možda slušaš?"

"To je jedna od njihovih čudnih osobina", rekao je čarobnjak. "U jednom trenu govore kao da ja svime upravljam, sve nadzirem i silno sam opasan. U sljedećem trenu misle da me mogu prevariti smicalicama koje bi prozrelo i kakvo dijete — blaženi bili!"

"Zar se moraju vratiti u svoj pravi lik?" upita Lucy. "Oh, nadam se da ne bi bilo ružno prema njima ostaviti ih takve kakvi su sad. Zar im to zbilja jako smeta? Izgledaju prilično sretno. Zbilja — gledaj kakav skok. Kakvi su uopće bili prije?"

"Obični mali patuljci", rekao je čarobnjak. "Ne tako zgodni kao ona vrsta koju imate u Narniji."

"Zbilja bi bila šteta opet ih mijenjati", rekla je Lucy. "Tako su smiješni; i baš zgodno izgledaju. Misliš li da bi im išta značilo kad bih im to rekla?"

"Sigurno bi — ako im dopre do svijesti."

"Hoćeš li doći sa mnom i pokušati?"

"Ne, ne. Ti ćeš se mnogo bolje snaći bez mene."

"Mnogo ti hvala na ručku", rekla je Lucy i brzo se okrenula. Potrčala je stubištem kojim se toga jutra toliko plaho uspinjala i sudarila se s Edmundom na dnu. Svi ostali bili su također ondje s njim i čekali je; Lucy osjeti ubod grižnje savjesti kad je vidjela njihova zabrinuta lica i shvatila koliko je vremena provela ne misleći na njih.

"U redu je", viknula je. "Sve je u redu. Čarobnjak je sjajan — i vidjela sam *Njega* — Aslana."

Nakon toga odjurila je od njih kao vjetar i istrčala u vrt. Ondje se zemlja tresla od skokova, dok su

zrakom odjekivali povici monopoda. I skokovi i povici se udvostručile kad su je primijetili.

"Evo je, evo je!" vikali su. "Triput hura za djevojčicu! Ah! Baš je dobro nasamarila staroga gospodina, baš je."

"Mi smo zbilja krajnje vrijedni žaljenja", rekao je glavni monopod, "što ti ne možemo priuštiti zadovoljstvo da nas vidiš kakvi smo bili prije negoli smo poružnjeli, jer ne bi vjerovala kolika je razlika, i to je istina, jer ne može se poreći da smo sad strašno ružni, pa te nećemo varati."

"Eh, takvi smo, šefe, takvi smo", zagrajaše ostali, od-skakujući poput balona. "Dobro si rekao, dobro si rekao."

"Ali ja mislim da uopće niste ružni", vikala je Lucy ne bi li ih nadglasala. "Mislim da izgledate vrlo zgodno."

"Čujmo, čujmo", rekoše monopodi. "Imaš pravo, gospođice! Baš smo zgodni. Ne možeš naći ljepšega svijeta." Rekli su to bez imalo iznenađenja i činilo se da ne primjećuju da su promijenili mišljenje.

"Ona govori", rekao je glavni monopod, "da smo bili jako zgodni prije nego što smo poružnjeli."

"Istina je, šefe, istina je", zagrajaše ostali. "To je rekla. I sami smo čuli."

"*Nisam to rekla*", zaderala se Lucy. "Rekla sam da ste jako zgodni *sad*."

"Tako je rekla, tako je rekla", reče glavni monopod, "rekla je da smo bili jako zgodni onda."

"Čujmo ih oboje, čujmo ih oboje!" vikali su monopodi. "Eto krasnoga para za nas. Uvijek u pravu. Nisu to mogli bolje reći."

"Ali mi govorimo suprotne stvari", rekla je Lucy i zatop-tala nogom gubeći strpljenje.

"Tako je, naravno, tako je", rekoše monopodi. "Ništa nije tako dobro kao suprotne stvari. Samo se držite toga, oboje!"

"Vi biste svakoga mogli izludjeti", rekla je Lucy i odustala. No monopodi su djelovali savršeno zadovoljno te je zaključila da je razgovor, u cjelini uzevši, bio uspješan.

A prije negoli su te večeri svi pošli spavati, dogodilo se još nešto što ih je učinilo još zadovoljnijima njihovim jednonogim oblikom. Kaspijan i svi Narnijci krenuli su prema obali čirn je to bilo moguće, jer su se htjeli javiti Rhinceu i ostalima na *Zorogazu* koji su sad već bili vrlo zabrinuti. A monopodi su, naravno, išli s njima, odskakujući poput nogometnih lopti i glasno odobravajući jedni drugima, sve dok Eustace nije rekao: "Da ih je bar čarobnjak učinio nečujnima umjesto nevidljivima." (Ubrzoje požalio stoji to rekao, jer je zatim morao objašnjavati da je nečujno nešto što se ne može čuti, i premda se prilično trudio, nikako nije bio siguran da su ga monopodi zbilja razumjeli, a osobito ga je uzrujalo kad su na kraju rekli: "Eh, ne može on govoriti kao naš šef. Ali naučit ćeš, mladiću. Samo slušaj *njega*. On će ti pokazati kako se govori. On ti je pravi govornik!") Kad su stigli do zaljeva, Cijuciksu je na pamet palo nešto sjajno. Spustio je u vodu svoj maleni čun i veslao u njemu naokolo, sve dok se monopodi nisu jako zainteresirali. Onda se uspravio u čamcu i rekao: "Vrijedni i pametni monopodi, vama ne trebaju čamci. Svaki od vas ima stopalo koje može zamijeniti čamac. Samo skočite što lakše možete na vodu pa gledajte što će se dogoditi!"

Glavni je monopod uzmaknuo i upozorio ostale da je voda jako mokra, no jedan ili dvojica mladih gotovo su odmah to iskušali; zatim je još nekolicina slijedila njihov primjer, a na kraju su svi učinili isto. Odlično je funkcioniralo. Golemo jedino stopalo monopoda služilo je kao prirodni čamac ili splav, a kad ih je Cijuciks naučio kako da naprave gruba vesla, svi su počeli veslati po zaljevu i oko *Zorogaza*; izgledali su kao mornarica malih kanua, s debelim patuljkom na stražnjem kraju svakog čamca. Organizirali su i utrku, s broda su im spustili boce vina kao nagrade, a mornari su stajali nagnjući se s bokova broda i smijali se dok ih nisu zaboljeli trbusi.

Bluncima se također jako sviđalo njihovo novo ime, Mo-nopodi, koje im se činilo veličanstvenim, premda ga nisu uspijevali točno naučiti. "To smo mi", klepetali su, "Meni-podi, Pomonodi, Podimoni. Baš smo tako htjeli nazvati sami sebe." No, ubrzo su pomiješali svoje novo ime sa starim i na koncu su nazivali sami sebe Blunopodima; i tako će se vjerojatno sad zvati stoljećima.

Te su večeri svi Narnijci večerali gore, s čarobnjakom, a Lucy je primijetila koliko joj drugačije djeluje cijeli gornji kat sad kad ga se više nije bojala. Zagonetni znakovi na vratima još su uvijek bili zagonetni, no sada se činilo da im je značenje vedro i ljubazno, a čak je i bradato ogledalo djelovalo više smiješno negoli zastrašujuće. Za večeru je, uz pomoć čarobnjaštva, svatko dobio ono što najviše voli jesti i piti, a nakon večere čarobnjak je izveo vrlo korisnu i lijepu čaroliju. Stavio je dva prazna lista pergamenta na stol i zamolio Drinijana da mu točno ispriča kuda su putovali do toga dana. Kako je Drinijan govorio, sve što bi opisivao pojavljivalo se na pergamentu ocrtano tankim jasnim linijama, sve dok se na listovima nisu stvorile krasne karte Istočnoga oceana, s Galmom, Terebintijom, Sedam

škoja, Samotnim otocima, Zmajskim otokom, Spaljenim otokom, Vrelom smrti i samom Zemljom Blunaca — sve u odgovarajućim veličinama i na pravim mjestima. Bijahu to prve karte tih mora, i bolje od ijedne koja je kasnije načinjena bez magije. Jer, premda su gradovi i brda u prvi mah izgledali baš kao što bi izgledali na običnoj karti, kad bi vam čarobnjak posudio povećalo mogli ste vidjeti da se te karte sastoje od savršenih malih sličica pravih stvari; mogli ste tako vidjeti pravi dvorac, tržnicu robljem i ulice Tijesne Luke, sve vrlo jasno, premda vrlo daleko, kao kad nešto promatrate kroz pogrešan kraj teleskopa. Jedini nedostatak bio je što su obrisne linije većine otoka bile nedovršene, jer su karte pokazivale samo ono što je Drinijan vidio vlastitim očima. Kad ih je dovršio, čarobnjak je jednu zadržao za sebe, a drugu je darovao Kaspianu; ona još uvijek visi u njegovoj sobi sa spravama u Cair Paravelu. No čarobnjak im nije mogao ništa reći o moru ili zemljama dalje na istoku. Rekao im je, međutim, da je prije nekih sedam godina nar-nijski brod uplovio u njegove vode te da su na tome brodu bili gospoda Revilian, Argoz, Mavramorn i Rhoop. Iz toga su zaključili da je zlatni čovjek kojega su vidjeli kako leži u Vrelu smrti zacijelo lord Restimar.

Sljedećega dana čarobnjak je čarolijom popravio krmu *Zorogaza* koju je oštetila morska zmija i napunio brod korisnim darovima. Uslijedio je vrlo prijateljski oproštaj; svi su Blunopodi veslali uz brod do izlaza iz zaljeva i klicali dokle god su ih oni s broda mogli čuti.

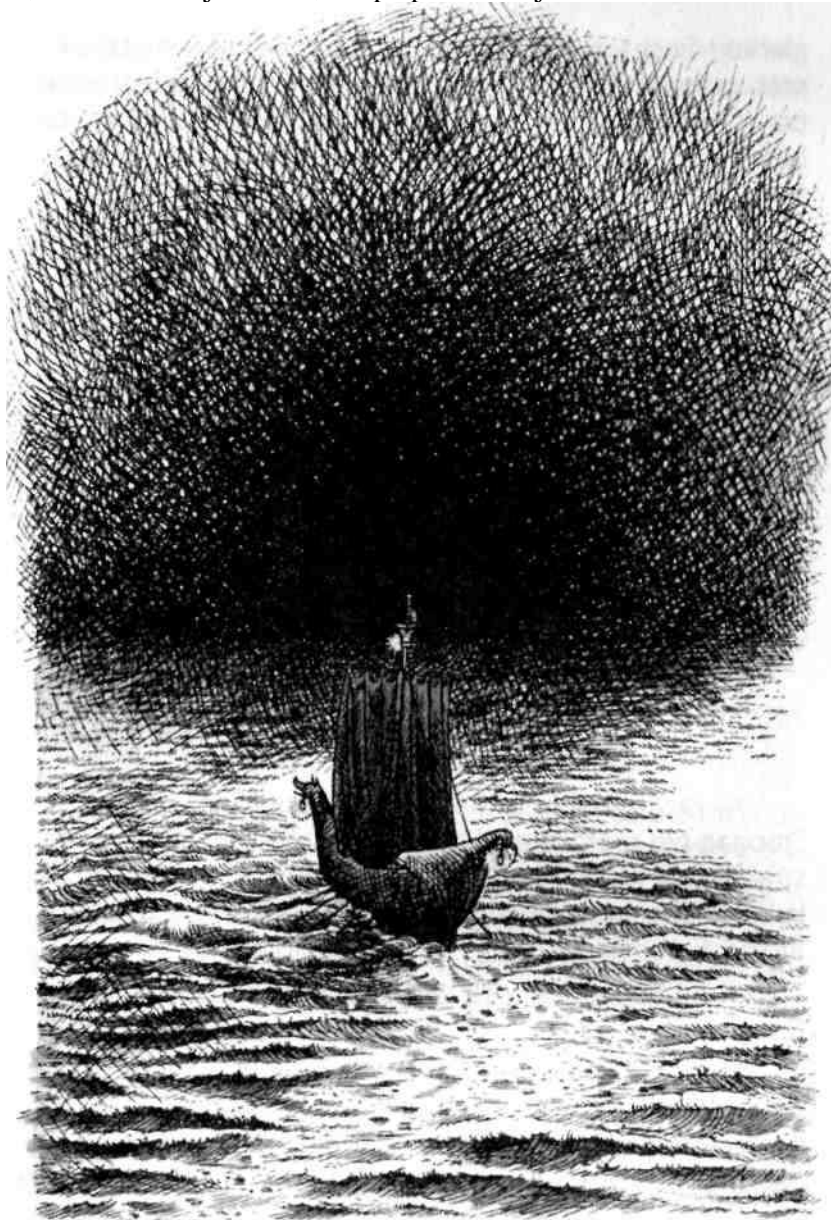
Dvanaesto poglavlje

MRAČNI OTOK

Nakon te pustolovine dvanaest su dana pod blagim vjetrom plovili prema jugu, pa malo prema istoku. Nebo je bilo uglavnom vedro, a zrak topao. Nisu vidjeli ni ptice ni ribe, osim jednom kad su spazili kitove koji su štrcali mlazove vode daleko s desne strane broda. Sada su Lucy i Ci-juciks često igrali šah. A onda je, trinaestoga dana, Edmund s koša primijetio nešto što je izgledalo poput velike mračne planine koja se uzdizala iz mora s lijeve strane njihovoga pramca.

Promijenili su kurs i krenuli prema tom kopnu, uglavnom na vesla, jer ih vjetar nije htio tjerati prema sjeveroistoku. Kad je stigla večer još su bili prilično daleko te su veslali cijelu noć. Sljedećega jutra vrijeme je bilo lijepo, no vjetar se potpuno stišao. Tamna je masa ležala pred njima, mnogo bliža i veća, no još uvijek vrlo mutna, tako da se nekima činilo da je još daleko, dok su drugi mislili da plove u maglu.

Toga jutra oko devet sati to se nešto odjednom našlo vrlo blizu pa su mogli vidjeti da se ne radi ni o kopnu ni o magli u uobičajenom smislu. Bila je to Tama. Prilično je teško to opisati, no razumjet ćete kako je bilo ako zamislite sebe kako gledate u neki željeznički tunel — toliko dugačak ili zavojit da ne možete vidjeti svjetlost na drugom kraju. Znae kako to izgleda. Na početku još vidite tračnice i pragove i šljunak na jasnom danjem svjetlu; zatim ih vidite u nekakvom sumraku; a onda, prilično naglo, ali naravno, bez oštre razdjelne crte, oni potpuno nestaju u

glatkoj, čvrstoj tami. Tako je bilo i tu. Nekoliko metara ispred pramca mogli su vidjeti uzbibanu svjetlu, zelenkasto-plavu vodu. No dalje je voda izgledala blijedo i sivo kao što bi izgledala kasno predvečer. A još dalje vladala je mrkla tama, kao da su stigli do ruba noći bez mjeseca i zvijezda. Kaspijan dovikne noštromu neka zadrži brod te su svi osim veslača nagrnuli naprijed i stali zuriti s pramca. No zurenjem se ništa nije moglo vidjeti. Iza njih bijaše more i sunce, ispred njih Tama.

"Mi idemo u ovo?" upita napokon Kaspijan.

"Ja to ne bih savjetovao", reče Drinijan.

"Kapetan je u pravu", rekoše neki mornari.

"I meni se gotovo čini da je tako", reče Edmund.

Lucy i Eustace nisu rekli ništa, no u dubini duše bili su zadovoljni zaključkom prema kojemu je, čini se, taj razgovor vodio. No iznenada jasni Cijuciksov glas prekine tišinu.

"A zašto ne?" rekao je. "Hoće li mi netko objasniti zašto ne?"

Nitko nije bio željan objašnjavanja, pa Cijuciks nastavi:

"Da razgovaram sa seljacima ili robovima", rekao je, "mogao bih pretpostaviti da takvo razmišljanje potječe od straha. No, nadam se da se u Narniji nikada neće pričati kako je društvo plemenitih i kraljevskih osoba u cvijetu mladosti podvinulo rep jer se prestrašilo mraka."

"Ali od kakve bi koristi bilo orati kroz to crnilo?" upita Drinijan.

"Koristi?" odvratit Cijuciks. "Koristi, kapetane? Ako time misliš da ćemo napuniti želuce ili novčanike, priznajem da tu neće biti nikakve koristi. Ali, koliko mi je poznato, mi nismo podigli jedra da bismo tražili korist, nego čast i pustolovine. A pred nama je veća pustolovina od ijedne za koju sam čuo, a također i ne mala opasnost po našu čast ako pustolovini okrenemo leđa."

Nekoliko je mornara ispod glasa promrmljalo nešto što je zvučalo kao: "K vragu i čast", no Kaspijan reče:

"On, nebesa, Cijucikse, gotovo bih poželio da smo te ostavili kod kuće. Dobro! Ako to tako shvaćaš, pretpostavljam da moramo dalje. Osim ako Lucy radije ne bi?"

Lucy je osjećala da mnogo radije ne bi, no glasno je rekla samo: "Što se mene tiče, može."

"Vaše će Veličanstvo bar zapovjediti da zapalimo svjetla?" rekao je Drinijan.

"Svakako", reče Kaspijan. "Pobrini se za to, kapetane."

I tako su upaljene tri svjetiljke, na krmi, pramcu i na vrhu jarbola, a Drinijan je dao da se upale i dvije baklje u sredini broda. Blijede su i slabe izgledale na sunčevu svjetlu. Zatim su svi mornari, osim onih koji su ostali dolje kod ve-sala, pozvani na palubu; dobro su se naoružali i postavili na svoja bojna mjesta s izvučenim mačevima. Lucy i dvojica strijelaca stajali su na košu s napetim lukovima i strelicama na tetivama. Rynelf je bio na pramcu sa svojim ljudima spremnima da se suoče sa svim što bi se moglo pojaviti. S njim su bili Cijuciks, Edmund, Eustace i Kaspijan, u sjajnim oklopima. Drinijan je preuzeo kormilo.

"A sada, u Aslanovo ime, naprijed!" uzviknu Kaspijan. "Sporim, čvrstim zaveslajima. I neka svi budu tihi i dobro slušaju naredbe."

Vesla se pokrenuše i *Zorogaz*, škripeći i ječeći, poče pu-ziti morem. Lucy je gore, na košu, imala odličan pogled u trenutku kada su ušli u tminu. Pramc je već nestao prije negoli je krma napustila sunčevu svjetlost. Vidjela ju je kako nestaje. U jednom su trenu pozlaćena krma, plavo more i nebo bili još u jasnom danjem svjetlu; u sljedećem trenu more i nebo su nestali, svjetiljka na krmi — koju se prije jedva primjećivalo — sada je jedina pokazivala gdje završava brod. Ispred te svjetiljke mogla je vidjeti tamni Drinijanov lik kako stoji uz kormilo. Dolje, ispod nje, dvije su baklje stvarale dvije male mrlje svjetla na palubi i odražavale se na mačevima i kacigama, a dalje naprijed bio je još jedan svjetlosni otok na pramcu. Koš je pak, obasjan svjetiljkom s jarbola koja je bila upravo iznad Lucy, djelovao kao zaseban, malen, obasjan svijet koji pluta u samotnoj tmini. A sama su svjetla, kao što se sa svjetlima uvijek događa kad su upaljena u pogrešno doba dana, izgledala sablasno i neprirodno. Lucy je osjetila da joj je jako hladno.

Nitko nije znao koliko je trajalo to putovanje u mrak. Izuzev škripe i pljuskanja vesala po vodi ništa nije pokazivalo da se uopće miču. Edmund zureći s pramca nije mogao razabrati ništa osim odsjaja svjetiljke u vodi ispred sebe. Odras se činio nekako sjajnim, a valić što ga je napredujući stvarao njihov pramac teškim, malenim i beživotnim. Kako je vrijeme prolazilo svi su, osim veslača, počeli drhturiti od hladnoće.

Odjednom, odnekuda — sad više nitko nije imao jasan osjećaj za smjer — začuo se povik, neki neljudski glas, ili pak glas nekoga toliko obuzetoga krajnjim užasom da je gotovo izgubio svoju

Ljudskost.

Kaspijan je još pokušavao nešto reći — usta su mu bila previše suha — kad se začuo prodorni Cijucikov glas koji je u toj tišini zvučao glasnije nego inače.

"Tko zove?" cijuknuo je. "Ako si neprijatelj, ne bojimo te se, ako si prijatelj, naučit ćemo tvoje neprijatelje da nas se boje."

"Milost!" zavapi glas. "Milost! Čak i ako ste samo još jedan san, smilujte mi se. Uzmite me na brod. Uzmite me, makar me kasnije i ubili. No, u ime milosrđa, nemojte nestati i ostaviti me u ovoj užasnoj zemlji."

"Tko si ti?" viknu Kaspijan. "Dođi na brod i budi dobrodošao!"

Začuo se još jedan krik, krik radosti ili užasa, a zatim su znali da netko pliva prema njima.

"Budite spremni da ga podignete gore", rekao je Kaspijan.

"Da, da, Vaše Veličanstvo", rekoše mornari. Nekolicina ih se natisnula uz palubnu ogradu na lijevoj strani broda s konopcima, a jedan je, naginjući se preko ograde, držao baklju. Divlje bijelo lice pojavilo se u crnilu vode, a zatim je, nakon malo natezanja i povlačenja, desetak prijateljskih ruku izvuklo stranca na brod.

Edmund pomisli kako nikada nije vidio nikoga tko bi izgledao toliko divlje. Premda se inače nije doimao jako starim, kosa mu je bila neuredna bijela čupa, lice mu bijaše mršavo i izmučeno, a što se odjeće tiče, s njega su visjele samo mokre prnje. No, pogled su najviše privlačile njegove oči koje su bile širom otvorene, kao da uopće nema očnih kapaka, a gledale su iz agonije čiste strave. U trenutku kad su mu stopala dodirnula palubu rekao je:

"Bježite! Bježite! Okrećite brod i bježite! Veslajte, veslajte! Veslajte ako vam je život mio, dalje od ove proklete obale!"

"Saberite se", rekao je Cijuciks, "i recite nam u čemu je opasnost. Mi nismo navikli bježati."

Stranac se strašno trgnuo začuvši glas Miša, kojega dotad nije primijetio.

"Ipak ćete odavde pobjeći", produhtao je. "Ovo je otok gdje snovi postaju stvarni."

"To je otok koji sam sve ovo vrijeme tražio", rekao je jedan od mornara. "Mislio sam da ću doživjeti da sam se oženio s Nancy ako tu pristanemo."

"A ja bih opet našao Toma, živog", reče neki drugi.

"Lude!" reče čovjek, bijesno udarivši nogom o palubu. "Takva su me brbljanja dovela ovamo, a bilo bi bolje da sam se utopio ili da se nikada nisam rodio. Zar ne čujete što vam govorim? Na ovome mjestu snovi — snovi, razumijete — postaju život, stvarnost. Ne sanjarije; snovi."

Nekih pola minute vladala je tišina, a onda je cijela posada broda, uz silan zveket opreme, odtutnjala kroz glavni otvor palube što je brže mogla i prihvatila se veslanja kao nikad do tada; Drinijan je okretao kormilo, a noštromo je davao najbrži tempo koji se ikada čuo na moru. Jer svima je trebala samo tih pola minute da se sjete nekih svojih snova — snova zbog kakvih se bojite ponovno zaspati — i shvate što bi značilo iskrcati se u zemlji gdje snovi postaju stvarnost.

Samo je Cijuciks ostao hladan.

"Vaše Veličanstvo, Vaše Veličanstvo", rekao je, "zar ćete otrpjeti ovu pobunu, ovakvo kukavno ponašanje? Ovo je panika, ovo je bijeg glavom bez obzira."

"Veslajte, veslajte", vikao je Kaspijan. "Veslajte ako vam je život drag. Je li smjer dobar, Drinijane? Ti možeš reći što god hoćeš, Cijucikse. Ima stvari s kojima se nijedno ljudsko biće ne može suočiti."

"Onda ja, znači, imam sreću što nisam ljudsko biće", odgovori Cijuciks uz vrlo ukočen naklon.

Lucy je odozgo sa snasti sve to čula. U trenu joj se vratio jedan od njezinih vlastitih snova koji se najviše trudila zaboraviti, živ kao da se upravo iz njega probudila. Znači to je bilo iza njih, na otoku, u tami! Na trenutak se zaželjela spustiti dolje na palubu, biti uz Edmunda i Kas-pijana. No koja korist od toga? Ako se snovi počnu pretvarati u stvarnost, i Edmund i Kaspijan mogli bi se pretvoriti u nešto užasno baš kad stigne do njih. Čvrsto se uhvatila za konop i pokušala se smiriti. Oni sad veslaju prema svjetlu što brže mogu; za nekoliko minuta sve će biti u redu. Ali, kad bi bar moglo sad odmah biti sve u redu!

Premda je veslanje stvaralo priličnu buku, nije sasvim uspijevalo prikriti potpunu tišinu koja je okruživala brod. Svi su znali da je bolje ne osluškivati, ne naprezati uši za zvukovima iz tame. No nitko se nije mogao suzdržati. I ubrzo su svi nešto čuli. A svatko je čuo nešto drugačije.

agonija — stanje pomućene svijesti

"Čuješ buku kao da... kao da se neke goleme škare otvaraju i zatvaraju... s one strane?" upita Eustace Rynelfa.

"Psst!" reče Rynelf. "Čujem *njih* kako gmižu uz bokove broda."

"*To* se upravo namjerava spustiti na jarbol", reče Kaspijan.

"Uh", reče neki mornar. "Sad počinju gongovi. Znao sam da ću ih čuti."

Kaspijan se uputi prema krmi k Drinijanu, pokušavajući ne gledati ništa (a naročito ne gledati što je iza njega).

"Drinijane", rekao je vrlo tiho. "Koliko je nama vremena trebalo da odveslamo do tamo? Mislim, do onoga mjesta gdje smo pokupili stranca."

"Pet minuta, možda", šapnu Drinijan. "Zašto?"

"Zato jer smo proveli već više od pet minuta pokušavajući izići odavde."

Drinijanova ruka zadrhta na kormilu, a licem mu se slijevao hladan znoj. Ista je pomisao sinula svima na brodu. "Nikada se nećemo izvući odavde, nikada", stenjali su veslači. "Loše kormilari. Idemo u krug, samo u krug. Nikada se nećemo izvući." Stranac, koji je ležao na palubi poput kakve odbačene hrpe odjeće, sada je sjeo i prasnuo u užasan vrištav smijeh.

"Nikada se nećemo izvući!" urlao je. "Tako je. Naravno. Nikada se nećemo izvući. Kako sam bio lud kad sam pomislio da će me samo tako pustiti. Ne, ne, nikada se nećemo izbaviti odavde!"

Lucy nasloni glavu na rub koša i šapne: "Aslane, Asla-ne, ako si nas ikada imalo volio, pošalji nam sad pomoć!" Nije postalo manje mračno, no ona se počela osjećati malo — vrlo, vrlo malo — bolje.

"Napokon, ništa nam se stvarno još nije dogodilo", pomislila je.

"Gledajte!" začuo se promukao Rynelfov glas s pramca. Ispred njih je bila sićušna mrlja svjetla, a s nje je, dok su promatrali, široka zraka svjetlosti obasjala brod. Nije izmijenila okolnu tamu, no cijeli je brod bio osvijetljen kao reflektorom. Kaspijan zatrepće, osvrnu se oko sebe, ugleda lica svojih suputnika, prestravljena i ukočena. Svi su gledali u istom smjeru: iza svakoga od njih ležala je njegova crna, oštro ocrtana sjena.

Lucy je gledala u zraku svjetla i ubrzo razaznala nešto u njoj. Isprva je izgledalo kao križ, zatim kao avion, zatim poput papirnatog zmaja, a na kraju se uz lepet krila našlo njoj iznad glave. Bio je to albatros. Kružio je triput oko jarbola, zatim se na trenutak spustio na glavu pozlaćenoga zmaja na pramcu. Oglasio se snažnim slatkim glasom u kojemu je, čini se, bilo riječi, premda ih nitko nije razumio. Nakon toga je opet raširio krila, uzdigao se i počeo polagano letjeti ispred broda, skrećući malo udesno. Drinijan je usmjeravao brod prema ptici, ne sumnjajući da ih dobro vodi. No nitko osim Lucy nije znao da joj je albatros, kružeći oko jarbola, šapnuo: "Samo hrabro, srdašce!" Taj je glas, bila je sigurna, pripadao Asianu, a s glasom je do njezina lica došao i opojan miris.

Za nekoliko trenutaka tama se pred njima pretvorila u sivilo a zatim, gotovo prije negoli su se usudili ponadati, is-ploviše na sunčevo svjetlo i nadoše se opet u toplome, plavome svijetu. I odjednom svi shvatiše da oko njih nema ničega čega bi se trebali bojati, i da nikada nije ni bilo. Treptali su i ogleđavali se. Sjaj samoga njihovog broda iznenadio ih je: napola su očekivali da će tama, poput nekog blata ili nečiste pjene, ostati na bijelom i zelenom i zlatnom. A onda se netko, i zatim još netko, počeo smijati.

"Čini mi se da smo ispali prilične budale", rekao je Rynelf.

Lucy nije gubila vrijeme nego se spustila na palubu, gdje su se i svi ostali okupili oko pridošlice. On je zadugo bio previše sretan da bi govorio; mogao je samo gledati more i nebo, opipavati ograde i konope, kao da se želi uvjeriti da je doista budan, dok su mu se suze slijevale niz obraze.

"Hvala vam", rekao je naposljetku. "Spasili ste me od... ali neću govoriti o tome. A sada mi recite tko ste. Ja sam Teimarinac iz Narnije, a dok sam još išta vrijedio ime mi je bilo lord Rhoop."

"A ja", reče Kaspijan, "ja sam Kaspijan, narnijski kralj. Otisnuo sam se na more da bih našao vas i vaše suputnike jer ste bili prijatelji mojega oca."

Lord Rhoop pade na koljena i poljubi kraljevu ruku. "Gospodine", rekao, "vi ste upravo osoba koju sam na cijelom svijetu najviše želio vidjeti. Obećajte mi nešto!"

"Što?" upita Kaspijan.

"Da me nikada nećete vratiti onamo", reče. Pokazao je prema krmi. Svi su se okrenuli. No iza sebe su vidjeli samo jasno plavo more i jasno plavo nebo. Mračni otok i tama nestali su zauvijek.

"Nebesa!" viknu lord Rhoop. "Uništili ste ga!"

"Mislim da to nismo bili mi", reče Lucy.

"Gospodaru", reče Drinijan, "puše povoljan vjetar prema jugoistoku. Da kažem našim jadnim mornarima neka podignu jedra? A nakon toga neka se odmore svi koje možemo poštedjeti posla."

"Da", reče Kaspijan. "I neka svi dobiju grog. Ah, čini mi se da bih i sam mogao spavati cijeli dan i noć."

I tako su cijelo popodne u velikoj radosti plovili prema jugoistoku, nošeni povoljnim vjetrom. No, nitko nije primijetio kada je nestao albatros.

Trinaesto poglavlje
TRI SPAVAČA

Vjetar se nikada nije sasvim stišao, no svakoga je dana postajao slabiji te je nakon nekoga vremena more umjesto valovitog bilo tek namreškano, a brod je klizao sat za satom, gotovo kao da plove po kakvu jezeru. A svake su noći gledali kako na istoku izlaze nova zvijezda koja nitko nikada nije vidio u Narniji, a možda ih, kako je mislila Lucy s mješavinom radosti i straha, uopće nitko nikada nije vidio. Te nove zvijezde bijahu velike i sjajne, a noći bijahu tople. Većina putnika spavala je na palubi i razgovarala dugo u noć, ili su se naginjali preko bokova broda i promatrali svjetlucavi ples pjene što ju je stvarao njihov pramac.

Jedne izuzetno lijepe večeri kada je zalazak sunca iza njih bio toliko skrletan i purpuran i golem da se samo nebo činilo većim no ikad, primijetili su kopno s desne strane pramca. Polagano se približavalo, a u svjetlosti koja je dolazila iza broda činilo se kao da su rtovi i predbrežja te nove zemlje u plamenu. No ubrzo su plovili uz njezinu obalu i njezin se zapadni rt sada uzdizao iza njih, crn naspram crvenog neba i oštar kao da je izrezan od kartona; sada su bolje mogli vidjeti kakva je ta zemlja. Tu nije bilo planina, već mnogo blagih brežuljaka, oblihi poput jastuka. Privlačan se miris širio s kopna. "Nekakav mutan, purpuran miris", rekla je Lucy. Edmund je to proglasio besmislicom (a Rhince je mislio isto što i on), no Kaspijan je rekao: "Znam što misliš."

Dugo su plovili, obilazili rt za rtom u nadi da će naći zgodno duboko sidrište, no na kraju su se morali zadovoljiti širokim i plitkim zaljevom. Premda se more na pučini činilo mirnim, ovdje su se valovi kotrljali po pijesku te nisu mogli privesti *Zorogaz* onoliko blizu obali koliko su željeli. Spustili su sidro prilično daleko od obale te uz dosta močenja i ljuljanja otplovili do nje čamcem. Lord Rhoop ostao je na *Zorogazovoj* palubi. On nije želio vidjeti više nijedan otok. Sve vrijeme koje su proveli u toj zemlji u ušima im je bio zvuk dugih valova.

Dvojicu ostaviše da čuvaju čamac, a Kaspijan povede ostale u unutrašnjost otoka — ne baš daleko, jer je bilo prekasno za istraživanje i preostalo im je još malo danjega svjetla. No nisu morali daleko ići da bi doživjeli pustolovinu. U ravnoj dolini koja se prostirala iza zaljeva nije bilo tragova puta, staze, ni nastambe. Pod nogama im je bila fina, elastična tratina prošarana tu i tamo niskim grmolikim raslinjem koje su Edmund i Lucy smatrali vrijeskom. Eustace, koji je doista bio prilično dobar u botanici, tvrdio je da to nije vrijesak i vjerojatno je bio u pravu; no bilo je nešto prilično slično.

Nisu se udaljili od obale ni za domašaj strelice, kad Drinijan reče: "Gledajte! Što je *ono*?" I svi se zaustaviše.

"Možda neka velika stabla?" reče Kaspijan.

"Tornjevi, čini mi se", reče Eustace.

"Mogli bi biti divovi", reče Edmund tišim glasom.

"Jedini način da to otkrijemo jest da odemo do njih", reče Cijuciks izvlačeći mač i trupkajući ispred svih ostalih.

"Mislim da je to neka ruševina", rekla je Lucy kad su se prilično približili i njezina je pretpostavka bila dotad najbolja. Jer sada su vidjeli širok pravokutan prostor popločan glatkim kamenjem i okružen sivim stupovima, ali bez krova. A od kraja do kraja tog prostora pružao se dugačak stol prekriven sjajnim skrletnim stolnjakom koji se spuštao gotovo do poda. S obje strane stola stajali su brojni kameni stolci, bogato ukrašeni reljefom, sa svilenim jastucima na sjedalima. No na samome stolu bijaše pripremljena takva gozba kakvu još nikada nisu vidjeli, čak ni onda kada je Vrhovni Kralj Peter stolovao u Cair Paravelu. Bilo je tu purica i gusaka i fazana, veprovih glava i raznovrsne druge divljači, bilo je pita oblikovanih poput brodova koji plove punim jedrima i poput zmajeva i slonova, bilo je tu ledenog pudinga, svijetlih jastoga i sjajnih lososa, bilo je oraha i grožđa, ananasa i bresaka, šipaka, i lubenica, i rajčica. Bilo je tu vrčeva *od* zlata i srebra i neobično oblikovana stakla, a miris voća i vina dopirao je do njih kao obećanje sreće.

"Gledajte *ovo*!" reče Lucy.

Približavali su se, svi vrlo tihi.

"Ali gdje su uzvanici?" upita Eustace.

"Mi se možemo pobrinuti za to, gospodine", reče Rhin-ce.

"Gledajte!" uzviknu Edmund oštro. Sada su već stajali na popločanom podu između stupova. Svi pogledaše u smjeru u kojemu je pokazivao Edmund. Nisu svi stolci bili prazni. Na čelu stola i na dva stolca pokraj bilo je nešto — ili možda tri komada nečega.

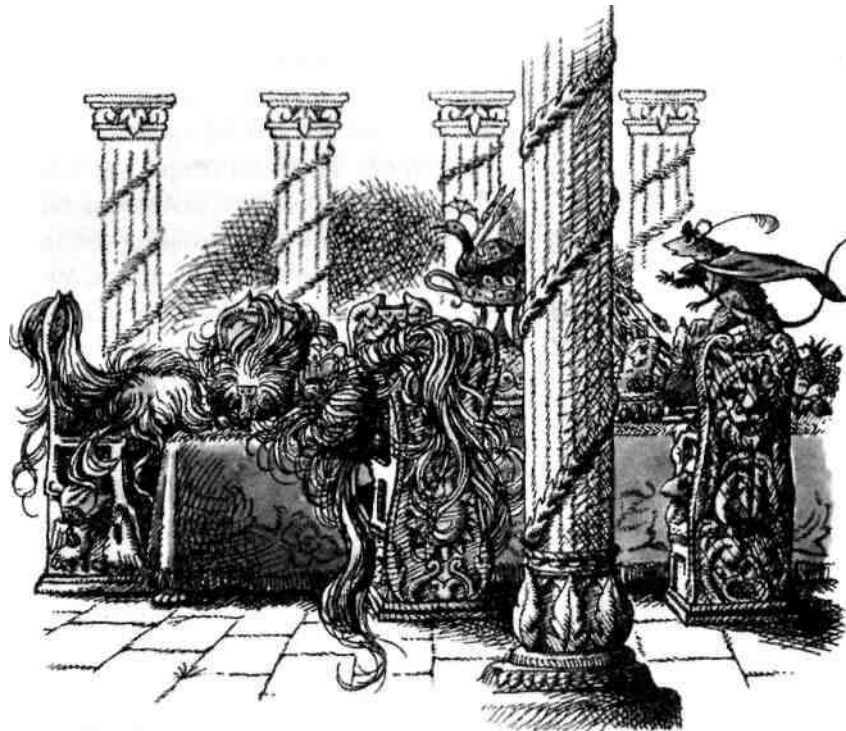
"Što je to?" upita Lucy šapatom. "Izgleda kao da tri dabra sjede za stolom."

"Ili je to golemo ptičje gnijezdo", reče Edmund.

"Meni to više nalikuje plastu sijena", reče Kaspijan.

Cijuciks odjuri naprijed, skoči na stolac i s njega na stol, pojuri stolom, vijugajući spretno poput plesača između draguljima optočenih pehara, piramida voća i soljenki od bjelokosti. Odjurio je ravno do zagonetne sive mase na početku stola: zagledao, dodirnuo, a onda uzviknuo:

"Ovi se neće boriti, čini mi se."

Sad su svi prišli bliže i vidjeli da na ta tri stolca sjede tri muškarca, premda ih je bilo teško prepoznati kao ljude dok ih ne biste pogledali izbliza. Kosa, koja je bila sijeda, rasla im je preko očiju dok im nije gotovo sasvim sakrila lica, a brade su im izrasle preko stola, penjući se i oplićuci tanjure i čaše, kao što kupine opliću ogradu, sve dok se cijela ta gomila kose nije prelila preko ruba stola i nastavila rasti prema podu. A straga im je kosa padala preko stolaca, tako da su bili potpuno skriveni. Zapravo, ta su se trojica gotovo u cijelosti sastojala od kose.

"Mrtvi?" reče Kaspijan.

"Mislim da nisu, gospodine", reče Cijuciks, podižući dvjema šapama jednu ruku iz tog spleta kose.

"Ruka je topla i osjeća se bilo."

"S ovim je isto tako, i s ovim", rekao je Drinijan.

"Pa oni samo spavaju", rekao je Eustace.

"No spavaju već jako dugo", rekao je Edmund, "kad im je kosa toliko narasla."

"Sigurno su začarani", rekla je Lucy. "Čim smo pristali uz ovaj otok osjetila sam da je pun magije. Oh! Mislite li da smo možda došli ovamo zato da bismo razbili čaroliju?"

"Možemo pokušati", rekao je Kaspijan i počeo tresti najbližega od trojice spavača. Na trenutak su svi pomislili da će mu uspjeti, jer je čovjek duboko udahnuo i promrmljao: "Ja ne idem dalje na istok."

bilo — puis, lagano ritmično udaranje krvi u krvnim žilama

Vesla van, i u Narniju." No, gotovo je odmah opet zapao u još dublji san nego prije: njegova se teška glava spustila još nekoliko centimetara niže prema stolu, a svi daljnji pokušaji da ga se probudi bili su beskorisni. S drugim se dogodilo slično. "Nismo rođeni da živimo kao životinje. Pođite na istok dok je još moguće — u zemlje iza Sunca", i opet je potonuo. A treći je rekao samo: "Senfa, molim vas", i opet duboko usnuo.

"Vesla van i u Narniju, da?" rekao je Drinijan.

"Da", reče Kaspijan. "U pravu si, Drinijane. Mislim da je naša potraga stigla svojem kraju. Pogledajmo njihovo prstenje. Da, to su njihova gesla. Ovo je lord Revilijan. Ovo lord Argoz, a ovo lord Mavramorn."

"Ali mi ih ne možemo probuditi", reče Lucy. "Što da radimo?"

"Uz dopuštenje Vaših Veličanstava", rekao je Rhince, "zašto ne bismo prionuli uz jelo dok raspravljamo o tome? Čovjek ne vidi ovakvu večeru baš svaki dan."

"Nemoj, ako ti je život drag!" reče Kaspijan.

"Tako je, tako je", rekoše još neki mornari. "Previše čarolija je ovdje. Što se prije vratimo na brod, to bolje."

"Zbog ove su hrane", rekao je Cijuciks, "ta gospoda us-nula sedmogodišnji san, možete biti sigurni."

"Ne bih je dodirnuo ni da mi život ovisi o tome", reče Drinijan.

"Svjetlost nestaje neobično brzo", reče Rynelf.

"Natrag do broda, natrag do broda", mrmljali su mornari.

"Čini mi se zaista", rekao je Edmund, "da su u pravu. Sutra možemo odlučiti što ćemo s ta tri spavača. Ne usuđujemo se jesti tu hranu, a nema svrhe da ovdje ostajemo preko noći. Cijelo mjesto miriše na magiju — i na opasnost."

"U potpunosti dijelim mišljenje kralja Edmunda", rekao je Cijuciks, "ukoliko se odnosi na posadu broda općenito. No ja sam ostat ću ovdje i sjediti za ovim stolom do sunčeva izlaska."

"Zašto, zaboga?" reče Eustace. "Zato", odvrati Miš, "jer je ovo vrlo velika pustolovina, a meni se ništa ne čini opasnijim od pomisli da ću se vraćati u Narniju znajući da sam zbog straha neku zagonetku ostavio neriješenom."

"Ostat ću s tobom, Ciks", rekao je Edmund.

"I ja također", reče Kaspijan.

"I ja", reče Lucy. A onda je i Eustace izjavio da ostaje. To je bilo vrlo hrabro od njega, jer prije dolaska na *Zoro-gaz* nikada nije čitao, pa čak ni čuo ništa ni o čemu sličnom, pa mu je zato bilo teže nego ostalima.

"Zaklinjem vas, Vaše Veličanstvo..." započe Drinijan.

"Ne može, moj gospodine", reče Kaspijan. "Tvoje je mjesto na brodu, a za sobom imaš i cijeli dan napornoga rada dok smo nas petero ljenčarili." Bilo je još mnogo rasprave o tome, no na kraju je bilo po Kaspijanovom. No dok je posada broda kroz sve gušći sumrak odlazila prema obali, nitko od petero promatrača, osim možda Cijuciksa, nije mogao svladati hladan osjećaj u želucu.

Proveli su neko vrijeme birajući sjedala za opasnim stolom. Možda su svi imali isti razlog, no nitko ga nije glasno izgovorio. Jer to doista bijaše prilično neugodan izbor. Svakome bi bilo teško podnijeti pomisao da će provesti noć uz ona tri strašna bića prekrivena kosom koja, ako i nisu bila mrtva, nisu bila ni živa u uobičajenom smislu. S druge pak strane, sjediti na drugom kraju, tako da ih, kako noć postaje tamnija, vidite sve manje i manje i ne znate kreću li se, a oko dva u noći ih možda uopće nećete moći vidjeti — ne, na to nisu mogli ni pomisliti. I tako su se motali oko stola govoreći: "Kako bi bilo ovdje?" ili: "Možda malo dalje tamo", ili: "Zašto ne s ove strane?" sve dok se napokon nisu smjestili negdje na sredini, no ipak bliže spavačima negoli drugom kraju. Bilo je oko deset sati i već gotovo posve mračno. Ona čudna nova zvijezda plamtjela su na istoku. Lucy bi se više sviđalo da su iznad nje bili Leopard, i Brod, i drugi stari prijatelji s narnijskoga neba.

Umotaše se u svoje mornarske ogrtače te su tiho sjedili i čekali. U početku je bilo pokušaja da se povede razgovor, no nisu baš urodili plodom. Sjedili su i sjedili. I sve vrijeme čuli su valove kako zapljuskuju obalu.

Nakon nekoliko sati, koji su se činili dugima poput stoljeća, u jednom su trenu svi bili svjesni da su trenutak ranije drijemali, no sada su svi sasvim budni. Zvijezde su sad bile u drugačijim položajima od onih koje su posljednje primijetili. Nebo bijaše vrlo crno, samo se na istoku naziralo najbljeđe moguće sivilo. Bilo im je hladno, osjećali su žeđ, i bili su ukočeni. Nitko nije rekao ni riječi, jer se sada napokon nešto događalo.

Pred njima, iza stupova, uzdizala se padina niskoga brijega. Sad su se u njoj otvorila vrata, na vratima se pojavilo svjetlo, neki je lik izišao, a vrata su se za njim zatvorila. Lik je nosio svjetlo i to je svjetlo zapravo bilo sve što su mogli jasno vidjeti. Prilazio im je polako sve bliže i bliže, sve dok se nije našao pred stolom nasuprot njima. Sada su mogli vidjeti da je to visoka djevojka, odjevena u jednostavnu dugu plavu haljinu bez rukava. Bila je golog-lava, a svijetla joj je kosa padala niz leđa. Gledajući je, mislili su kako dotada uopće nisu znali što znači riječ ljepota.

Svjetlo što ga je nosila bilo je visoka svijeća na srebrnom svijećnjaku koji je sad postavila na stol. Ako je ranije te noći i bilo ikakvog vjetra s mora, sada je zacijelo zamro jer je plamen svijeće gorio uspravan i postojan kao što bi bio u nekoj sobi zatvorenih prozora i navučenih zavjesa. Zlato i srebro na stolu sjali su pod njegovim svjetlom.

Lucy sada primijeti da uzdužno na stolu leži nešto stoje ranije izmaknulo njezinu oku. Bio je to kameni nož, oštar kao čelik, star predmet okrutna izgleda.

Nitko još nije izgovorio ni riječi. Onda — najprije Ciju-ciks, a za njim Kaspijan — svi ustadoše, jer su osjetili da je djevojka velika dama.

"Putnici koji ste izdaleka stigli do Aslanova Stola", reče djevojka. "Zašto ne jedete i ne pijete?"

"Gospo", reče Kaspijan, "bojali smo se te hrane jer smo mislili daje bacila naše prijatelje u začarani san."

"Nikada je nisu okusili", rekla je.

"Molim vas", reče Lucy. "Što se dogodilo s njima?"

"Prije sedam godina", reče djevojka, "došli su ovamo brodom čija su jedra bila krpe, a drvena građa samo što se nije raspala. Još je nekolicina mornara bila s njima, a kad su stigli do ovoga stola jedan je rekao: 'Ovo je dobro mjesto. Hajde da doplovimo do obale, smotamo jedra i više ne veslamo; ostanimo ovdje i proživimo svoje posljednje dane u miru!' Drugi je rekao: 'Ne, ukrcajmo se ponovno i zaplovimo prema zapadu i Narniji; možda je Miraz u međuvremenu umro.' No treći, koji bijaše vrlo sklon zapovijedanju, skoči na noge i reče: 'Ne, tako mi svega. Muškarci smo i Telmarnici, a ne životinje. Što bismo drugo trebali činiti nego tražiti pustolovinu za pustolovinom? U svakom slučaju, ne preostaje nam mnogo života. Provedimo vrijeme što ga još imamo u potrazi za nenaseljenim svijetom iza mjesta gdje izlazi sunce.' Posvađali su se i on uze Kameni Nož koji leži tu na stolu; i bio bi se borio sa svojim drugovima. No, to nije predmet koji bi on smio dodirnuti. Kad su mu prsti obuhvatili dršku, duboki je san pao na svu trojicu. I neće se probuditi sve dok se čarolija ne razvrgne."

"Što je taj Kameni Nož?" upita Eustace.

"Zar nitko od vas ne zna ništa o njemu?" upita djevojka.

"Ja... ja mislim", reče Lucy, "da sam već vidjela nešto slično. Takvim je nožem nekoć davno Bijela Vještica ubila Aslana na Kamenom Stolu."

"To je taj isti nož", rekla je djevojka, "a ovamo je donesen da bi se čuvao u časti dokle god postoji ovaj svijet."

Edmund, čije je držanje u posljednjih nekoliko minuta odavalo sve veći nemir, sada je progovorio.

"Samo trenutak", rekao je. "Nadam se da nisam kukavica — mislim, u vezi s ovom hranom — a siguran sam da ne želim biti nepristojan. Ali mi smo na ovoj svojoj plovidbi doživjeli mnogo čudnih pustolovina i znamo da stvari nisu uvijek onakve kakvima se čine. Kad pogledam vaše lice, ne mogu drugo do vjerovati sve što govorite: no to bi mi se također moglo dogoditi i s kakvom vješticom. Kako možemo znati da ste nam prijatelj?"

"Ne možete znati", reče djevojka. "Možete samo vjerovati — ili ne."

Nakon trenutka tišine začuo se sitni Cijuciksov glas.

"Gospodine", rekao je Kaspijanu, "budite ljubazni i napunite mi pehar vinom iz onoga vrča, pretežak je za mene. Želim nazdraviti dami."

Kaspijan poslušao, a Miš, stojeći na stolu, podiže svojim sitnim šapama zlatni pehar i reče: "Gospo, u vaše zdravlje!" Zatim je navalio na hladnoga fazana, a ubrzo su svi ostali slijedili njegov primjer. Svi su bili jako gladni, a obrok je, premda nije bio baš ono što biste rado pojeli kao vrlo rani doručak, odlično prijao kao vrlo kasna večera.

"Zašto se ovo naziva Aslanovim Stolom?" upita Lucy malo kasnije.

"Postavljen je ovdje na njegovu zapovijed", reče djevojka, "za one koji uspiju dovesti doći. Neki ovaj otok nazivaju Krajem Svijeta jer, premda se može jedriti dalje na istok, ipak je ovo početak kraja."

"Ali, kako se ta hrana održava svježom?" upita praktični Eustace.

"Pojeđu je i ona se opet stvori svakoga dana", reče djevojka. "To ćete vidjeti."

"A što da učinimo sa spavačima?" upita Kaspijan. "U svijetu iz kojega dolaze moji prijatelji" (tu je pokazao prema Eustaceu i Pevensijevima) "postoji priča o kraljeviću ili kralju koji je stigao do zamka u kojemu su svi bili utonuli u začaran san. U toj priči čarolija je prestala djelovati tek kad je kraljević poljubio kraljevnu."

"Ovdje je drugačije", rekla je djevojka. "Tu ne bi mogao poljubiti kraljevnu sve dok ne ukloni čaroliju."

"Onda mi", reče Kaspijan, "u ime Aslana, pokažite kako da se odmah prihvatim toga posla."

"Moj će vas otac to naučiti", reče djevojka.

"Vaš otac!" uzviknuše svi. "Tko je on? I gdje je?"

"Gledajte!" reče djevojka okrenuvši se i pokazavši prema vratima u brijegu. Sada su ih lakše mogli vidjeti, jer su zvijezde izbljedjele dok su razgovarali, a zrake bijeloga svjetla počеше se pojavljivati u sivilu istočnoga neba.

Četrnaesto poglavlje

POČETAK KRAJA SVIJETA

Vrata se polako opet otvoriše i kroz njih iziđe lik visok i uspravan poput djevojke, ali ne toliko vitak. Nije nosio svjetlo, no činilo se da svjetlo dolazi od njega. Kako se približavao, Lucy vidje da izgleda poput starca. Srebrna mu je brada dopirala sve do bosih stopala, srebrna kosa padala do peta, a činilo se da mu je halja načinjena od runa srebrne ovce. Djelovao je toliko blago i ozbiljno da su svi putnici još jednom ustali, te su stajali u tišini.

No starac je bez riječi prišao putnicima i stao s njihove strane stola, nasuprot svojoj kćeri. Zatim oboje pred njima podigoše ruke i okrenuše lica k istoku. U tom su položaju počeli pjevati. Volio bih da mogu zapisati pjesmu, no nitko od prisutnih nije se mogao sjetiti riječi. Lucy je kasnije rekla da su pjevali visokim, gotovo reskim, no vrlo lijepim glasovima: "Bila je to neka hladna pjesma, pjesma za rano jutro." A kako su oni pjevali, sivi su se oblaci podizali s istočnoga neba, bijele mrlje svjetla rasle su i rasle, dok sve nije postalo bijelo, a nebo počelo sjati poput srebra. Mnogo kasnije (no njih dvoje su pjevali sve vrijeme) istok napokon poče crvenjeti, a onda se konačno sunce uzdiglo iz mora u nebo bez oblaka, a njegove su duge zrake zasjale duž stola po zlatu i srebru i Kamenom Nožu.

Jednom ili dvaput ranije Narnijci su se već pitali ne izgleda li na tim morima sunce na izlasku veće nego što im je izgledalo kod kuće. Sad su bili sigurni. Nije moglo biti zabune. A takav sjaj poput ovoga što se sad rasipao po rosi i po stolu još nikada nisu vidjeli. I, kao što je Edmund kasnije rekao, "premda se na tom putu dogodilo mnogo toga što *zvuči* uzbudljivije, taj je trenutak stvarno bio najuzbudljiviji." Jer sada su znali da su doista stigli do Kraja Svijeta.

Onda se činilo da iz samoga središta sunca na izlasku nešto polijeće prema njima; no, naravno, nitko nije mogao zuriti u tom smjeru da bi se uvjerio. Ubrzo se zrak ispunio glasovima — glasovima koji su preuzeli istu pjesmu što su je pjevali gospa i njezin otac, no mnogo neobuzda-nije i na jeziku koji nitko nije znao. A ubrzo zatim mogli su i vidjeti vlasnike tih glasova. Bijahu to ptice, velike i bijele; dolazile su u stotinama, i tisućama, i spuštale se po svemu - po travi, pločama poda, stolu, po ramenima, rukama, glavama, sve dok mjesto nije izgledalo kao da je pao gust snijeg. Jer od tih ptica, baš kao od snijega, nije samo sve postalo bijelo, nego su svi oblici bili zamrljani i nejasni. No Lucy je, gledajući između krila ptica što su je prekrile, vidjela kako jedna ptica leti prema starcu, noseći u kljunu nešto što je izgledalo poput malenog voća, osim ako je bilo komadić žive žeravice, što je lako moglo biti, jer bijaše suviše sjajno da bi ga se gledalo. To je ptica spustila u starčeva usta.

Onda ptice prestadoše pjevati, te se činilo da su jako zaposlene oko stola. Kad se opet uzdigoše, sve što se moglo pojesti ili popiti nestalo je sa stola. Ptice su ustale od obroka u stotinama i tisućama, odnoseći sve što se nije moglo pojesti i popiti — kosti, kore i ljuske — i poletjele su natrag prema izlazećem suncu. No sada nisu pjevale te se činilo da sav zrak podrhtava od lepeta njihovih krila. Za njihovim kljunovima stol je ostao prazan i čist, a tri stara nar-nijska lorda još uvijek su čvrsto spavala. Sada se napokon starac okrenuo putnicima i zaželio im dobrodošlicu.

"Gospodine", rekao je Kaspijan, "hoćete li nam sada reći kako da razvrgnemo čaroliju koja održava ova tri narnij-ska lorda u snu?"

"Rado ću ti to reći, sinko!" rekao je starac. "Da raz-vrgneš čaroliju moraš otploviti do Kraja Svijeta, ili toliko blizu koliko mu možeš prići, i moraš se vratiti nakon što ostaviš ondje bar jednoga člana svoje družbe."

"A što će se dogoditi s tim jednim?" upita Cijuciks.

"On mora otići do krajnjega istoka i nikada se ne vratiti u svijet."

"To je želja mojega srca", reče Cijuciks.

"A jesmo li sada blizu Kraja Svijeta, gospodine?" upita Kaspijan. "Znate li išta o morima i zemljama istočnije od ove?"

"Vidio sam ih vrlo davno", reče starac, "ali iz velike visine. Ne mogu vam reći ništa što bi bilo korisno vama pomorcima."

"Zar želite reći da ste letjeli zrakom?" izlanu Eustace.

"Bio sam daleko iznad zraka, sinko", odvrati starac. "Ja sam Ramandu. No, vidim da pogledavate jedni u druge i da niste čuli to ime. Nije ni čudo, jer sam prestao biti zvijezda mnogo prije negoli je itko od vas upoznao ovaj svijet, a sva su se zvijezda promijenila."

"Nebesa", reče Edmund ispod glasa. "On je *umirovljena* zvijezda."

"Zar sad više nisi zvijezda?" upita Lucy.

"Ja sam zvijezda koja se odmara, kćeri", odvrati Ramandu. "Kad sam se posljednji put uzdigao, slabiji i stariji od ičega što možete zamisliti, odnijeli su me na ovaj otok. Sada više nisam toliko star koliko sam onda bio. Svakoga jutra ptica mi donosi vatreno zrno iz Sučevih dolina, a svako mi vatreno zrno oduzima malo godina. A kad budem mlad kao jučer rođeno dijete, opet ću se uzdići (jer mi se nalazimo na istočnom rubu zemlje) i ponovno plesati veliki ples."

"U našem svijetu", reče Eustace, "zvijezda je golema lopta užarenog plina."

"Čak i u tvom svijetu, sinko, to nije ono što zvijezda jest, već samo ono od čega je načinjena. A u ovome ste svijetu već sreli zvijezdu, jer mislim da ste bili kod Korijakina."

"Zar je i on umirovljena zvijezda?" upita Lucy.

"Pa, s njim je nešto drugačije", reče Ramandu. "Dobio je zadaću da vlada Bluncima, ali ne baš kao odmor. Mogli biste to nazvati kaznom. Da je sve bilo u redu, mogao je još tisućama godina sjati na južnom zimskom nebu."

"Stoje učinio, gospodine?" upita Kaspijan.

"Sinko", reče Ramandu, "nije na tebi, Adamovu sinu, da ispituješ kakve sve pogreške može učiniti jedna zvijezda. No dođite, gubimo vrijeme u takvim razgovorima. Jeste li odlučili? Hoćete li otploviti dalje na istok i zatim opet doći ovamo, ostavivši jednoga koji se neće vratiti, i tako razbiti čaroliju? Ili ćete zaploviti na zapad?"

"Naravno, gospodine", rekao je Cijuciks. "Tu nema nikakve dvojbe. Sasvim očito, dio je naše zadaće da trojicu lordova izbavimo iz začaranosti."

"I ja tako mislim, Cijucikse", odgovori Kaspijan. "Čak i da nije tako, ne bih mogao podnijeti da ne odem onoliko blizu Kraju Svijeta koliko nas *Zorogaz* može ponijeti. No mislim na posadu. Pošli su u potragu za sedmoricom lordova, a ne za rubom Zemlje. Ako krenemo odavde na istok, isplovit ćemo u potragu za rubom, za krajnjim istokom. A nitko ne zna koliko je to daleko. Naši su mornari hrabri ljudi, no po nekim sam znakovima razabrao da su neki među njima umorni od ovoga putovanja i da čeznu za trenutkom kad će se naš pramac ponovno okrenuti prema Narniji. Mislim da ih ne smijem voditi dalje bez njihova znanja i privole. A tu je i jadni lord Rhoop. On je slomljen čovjek."

"Sinko", reče Ramandu, "bilo bi beskorisno, čak i kad bi ti to htio, krenuti prema Kraju Svijeta s ljudima koji to ne žele ili su prevareni. Tako se ne ostvaruju velike protučaro-rije. Moraju znati kamo idu i zašto. Ali, tko je taj slomljeni čovjek o kojemu govoriš?"

Kaspijan ispriča Ramanduu Rhoopovu priču.

"Mogu mu dati ono što mu najviše treba", reče Ramandu. "Na ovome otoku spava se bez ograničenja i mjere, a oni koji spavaju nikada nisu čuli ni najtiši korak kakvog sna. Neka sjedne pokraj ove trojice i ispija zaborav do vašega povratka."

"Oh, učinimo tako, Kaspijane", reče Lucy. "Sigurna sam da bi on to baš volio."

U tom trenu prekinu ih zvuk brojnih nogu i glasovi: približavali su se Drinijan i ostatak posade broda. Iznenađeni zastadoše kad su ugledali Ramandua i njegovu kćer; a onda, kako su njih dvoje očigledno bili plemeniti ljudi, mornari skinuše kape. Neki među njima sa žaljenjem su pogledavali prazne posude i vrčeve na stolu.

"Kapetane", reče kralj Drinijanu, "molim te pošalji dvojicu natrag na *Zorogaz* s porukom za lorda Rhoopa. Neka mu kažu da posljednja trojica njegovih starih suputnika ovdje spavaju — spavaju bez snova — te da im se može pridružiti."

Kada je to učinjeno, Kaspijan reče ostalima neka sjednu te im izloži cijelu situaciju. Kad je završio nastala je duga tišina, s malo došaptavanja, sve dok nije ustao prvi veslač na pramcu i rekao:

"Neki među nama već dugo vas žele pitati, Vaše Veličanstvo, kako ćemo se ikada vratiti kuci kad se okrenemo, bilo da to učinimo ovdje ili negdje drugdje. Jer, cijelim je putem vjetar puhao sa zapada i sjeverozapada, uz povremeno zatišje. A ako se to ne promijeni, volio bih znati kakvu nadu uopće imamo da ćemo ponovno vidjeti Narniju. Nije baš vjerojatno da će nam zalihe potrajati ako cijelim putem budemo morali *veslati*."

"Tako govore ljudi s kopna", reče Drinijan. "Na ovim morima uvijek prevladava zapadnjak tijekom

cijeloga kasnog ljeta, no to se uvijek mijenja nakon Nove godine. Imat ćemo mnogo vjetra za plovidbu prema zapadu; po svemu što se pripovijeda, i više nego što bismo voljeli."

"To je istina", reče neki stari mornar koji je bio rodom s Galmije. "U siječnju i veljači s istoka obično dolazi loše vrijeme. I s vašim dopuštenjem, gospodine, da ja zapovijedam ovim brodom, rekao bih da prezimimo ovdje i krenemo kući u ožujku."

"Što biste jeli kad biste ostali ovdje preko zime?" upita Eustace.

"Na ovome se stolu", reče Ramandu, "svaki dan u suton nudi kraljevska gozba."

"E, to je već nešto!" rekoše neki mornari.

"Vaša veličanstva, dame i gospodo", reče Rynelf, "samo bih jedno htio reći. Nitko od svih nas ovdje nije silom krenuo na ovaj put. Svi smo išli dobrovoljno. A ima tu nekih koji se jako zagledaju u taj stol i misle o kraljevskim gozbama, a vrlo su glasno govorili o pustolovinama kada smo kretali iz Cair Paravela i zaklinjali se da se neće vratiti kući dok ne pronađemo Kraj Svijeta. A na pristaništu je bilo nekih koji bi bili dali sve što imaju samo da su mogli poći s nama. Jer tada se mislilo da je bolje imati ležaj brodskog malog na *Zorogazu* negoli nositi kraljev pojas. Ne znam je li vam jasno što govorim. No, u svakom slučaju mislim da će momci koji su isplivali poput nas izgledati jednako glupo kao — kao oni Blunci — kad se vrate kući i kažu da su stigli do početka Kraja Svijeta a nisu imali srčanosti ploviti dalje."

Neki mornari zaklicaše, ali neki rekoše da je sve to jako lijepo.

"Ovo neće biti veselo", šapnu Edmund Kaspianu. "Što ćemo ako polovica tih momaka uzmakne?"

"Čekaj", odvrati Kaspijan šapatom. "Imam još jednu kartu."

"Zar ti ništa nećeš reći, Ciks?" šapnu Lucy.

"Ne. Zašto Vaše Veličanstvo očekuje takvo što?" odgovori Cijuciks glasom koji je većina mornara mogla čuti. "Ja znam kakvi su moji planovi. Dokle god mogu ploviti ću na istok u *Zorogazu*. Kad me iznevjeri, veslat ću na istok u svojem čunu. Kad čun potone, plivat ću na istok svojim četirima šapama. A kad više ne budem mogao plivati, ako ne stignem do Aslanove zemlje ili ne pljusnem preko ruba svijeta u nekom golemom slapu, potonut ću nosom prema izlasku sunca, a Pijupiks će biti glavlar narnijskih Miševa Koji Govore."

"Čujmo, čujmo!" reče neki mornar. "Ja bih rekao isto, osim onoga o čunu koji me ne bi mogao nositi." A tišim je glasom dodao: "Ne želim da me nadmaši nekakav miš."

Tada Kaspijan skoči na noge.

"Prijatelji!" rekao je. "Mislim da nas niste sasvim dobro razumjeli. Govorite kao da smo došli k vama kao prosjaci tražeći posadu. No nije tako. Mi — moji kraljevski brat i sestra, njihov rođak, Sir Cijuciks, pravi vitez, lord Drinijan i ja — moramo nešto obaviti na kraju svijeta. Sa zadovoljstvom ćemo među onima koji žele poći odabrati takve koje smatramo dostojnima toliko uzvišenoga pothvata. Nismo rekli da može poći svatko tko izrazi želju. I zato ćemo sada naložiti lordu Drinijanu i majstoru Rhinceu da pažljivo razmotre koji su među vama najtvrdi u bici, najvještiji na moru, najčišće krvi, najodaniji svojem kralju, koji žive najuredni-jim i najpristojnijim životom; i neka nam daju popis njihovih imena." Malo je zastao, a onda nastavio brže: "Tako mi Aslanove grive!" uzviknuo je. "Zar mislite da se povlastica gledanja posljednjih stvari može kupiti budzašto? Pa svatko tko bude išao s nama prenijet će ime *Zorogaza* svim svojim potomcima, a kad na povratku pristanemo u Cair Paravelu imat će dovoljno zlata ili zemlje da cijeli život ostane bogat. A sada — razidite se po otoku, svi vi! Za pola sata primit ću popis koji će mi donijeti lord Drinijan."

Zavladala je prilično plaha tišina, a onda se članovi posade nakloniše i razidoše na različite strane, no većinom u malim grupicama, razgovarajući.

"A sad je na redu lord Rhoop", reče Kaspijan.

No, kad se okrenuo prema čelu stola, vidio je da se Rhoop već nalazi ondje. Stigao je, tih i neprimijećen, dok je još trajala rasprava, i sada je sjedio pokraj lorda Argoza. Ramanduova kći stajala je pokraj njega kao da mu je upravo pomogla da sjedne; Ramandu je stajao iza njega, položivši obje ruke na Rhoopovu sijedu glavu. Čak i na danjem svjetlu iz ruku zvijezde dopirala je blijeda srebrna svjetlost. Na Rhoopovu izmučenom licu nazirao se smiješak. On pruži jednu ruku Lucy, drugu Kaspianu. Na trenutak se činilo kao da će nešto reći. Onda mu je osmijeh obasjao lice kao da osjeća nešto vrlo ugodno; dug zadovoljan uzdah oteo mu se s usana, glava mu je klonula naprijed i tako je zaspao.

budzašto — nizašto, jeftino, za malo novca

"Jadni Rhoop", reče Lucy. "Drago mi je da spava. Sigurno je proživio grozne stvari."

"Bolje je o tome ni ne misliti", reče Eustace.

U međuvremenu je Kaspijanov govor, možda i uz pomoć neke otočke čarolije, djelovao upravo onako kako je on htio. Mnogi od onih koji su se itekako željeli izvući iz daljnje plovidbe osjećali su se sasvim drugačije sad kad se činilo da bi mogli biti *izostavljeni*. I, naravno, kad god bi koji mornar objavio da je odlučio zatražiti dopuštenje da plovi dalje, oni koji to još nisu rekli osjećali su da ih je sve manje i bilo im je sve neugodnije. I tako je, prije negoli je isteklo pola sata, njih nekolicina već doista "obrađivala" Drinijana i Rhincea (tako se bar to zvalo u mojoj školi) da ih uvrste među izabrane. Ubrzo samo još tri mornara nisu htjela ići, a njih su se trojica iz sve snage trudila nagovoriti ostale da ostanu s njima. Malo kasnije ostao je samo još jedan. A onda se i on počeo bojati da će ga ostaviti tu sasvim samoga pa se predomislio.

Kad je isteklo pola sata svi su pohrlili natrag do Aslano-va Stola i stali uz jedan kraj, dok su Drinijan i Rhince sjeli s Kaspijanom i predali mu svoj izvještaj; Kaspijan je prihvatio sve osim onoga koji se predomislio u posljednjem trenu. Njegovo ime bijaše Vrhnojborić i ostao je na Otoku zvijezde sve vrijeme dok su ostali tražili Kraj Svijeta, žaleći što nije pošao s njima. Nije bio čovjek koji bi mogao uživati u razgovoru s Ramanduom ili njegovom kćeri (a ni oni s njim), često je kišilo, i premda ga je svake večeri na stolu dočekivala čudesna gozba, nije baš uživao u njoj. Pričao je da se sav ježio sjedeći ondje sam (često na kiši) s onom četvoricom usnulih lordova na kraju stola. A kad su se ostali vratili osjećao se toliko isključenim iz svega da je napustio brod na Samotnim otocima i otišao živjeti u Kalormen gdje je pričao čudnovate priče o svojim pustolovinama na Kraju Svijeta, sve dok nije počeo i sam vjerovati u njih. Tako bi se moglo reći da je sretno poživio do kraja svojih dana. No, nikada nije mogao podnijeti miševе.

Te su noći svi zajedno jeli i pili za velikim stolom između stupova na kojemu se gozba čarobno obnovila; a sljedećega jutra *Zorogaz* je ponovno dizao jedra upravo dok su stizale i odlazile velike ptice.

"Gospo", rekao je Kaspijan, "nadam se da ću opet razgovarati s vama kad poništim čaroliju." A Ramanduova ga kći pogleda i nasmiješi mu se.

Petnaesto poglavlje

ČUDA POSLJEDNJEGA MORA

Ubrzo nakon što su napustili Ramanduovu zemlju već su počeli osjećati da plove izvan svijeta. Sve je bilo drugačije. U prvom redu, svi su osjetili da im treba manje sna. Nikome se nije dalo ići u postelju, ni mnogo jesti, pa čak ni razgovarati, osim tihim glasom. Drugo bijaše svjetlo. Bilo ga je previše. Kad bi sunce ujutro izlazilo, izgledalo je dvostruko, ako ne i trostruko veće nego obično. A svakoga jutra (stoje u Lucy izazivalo čudniji osjećaj od svega ostalog) iznad njihovih su glava letjele goleme bijele ptice, pjevajući svoju pjesmu ljudskim glasovima, na jeziku koji nitko nije znao, i nestajale iza krme na svojem putu prema doručku za Aslanovim Stolom. Malo kasnije vraćale bi se opet natrag i nestajale na istoku.

"Kako je voda prekrasno čista!" rekla je Lucy samoj sebi nagingujući se s lijevog boka broda rano popodne drugoga dana.

I bila je. Prvo što je primijetila u toj vodi bio je neki mali crni predmet, otprilike veličine cipele, koji je putovao otprilike jednakom brzinom kao brod. Na trenutak je pomislila da to nešto pluta po površini. No onda je doplovio komadić pljesnivog kruha što ga je kuhar upravo bacio iz kuhinje. I činilo se da će se komad kruha sudariti s onom crnom stvari, no nije. Prošao je iznad nje, a Lucy tad shvati da crna stvar ne može biti na površini. Onda je crna stvar iznenada postala mnogo veća, a u sljedećem se trenutku naglo vratila u prvobitnu veličinu.

Sad je Lucy znala da je negdje već vidjela da se događa nešto slično — kad bi se samo mogla sjetiti gdje. Rukom je pritisnula čelo, namrštila lice i isplazila jezik pokušavajući se sjetiti. Napokon joj je uspjelo. Naravno! Bilo je to kao kad za jasnog, sunčanog dana gledate iz vlaka. Vidite crnu sjenu svojega vagona kako juri poljima istom brzinom kao vlak. Zatim stižete do usjeka; ista sjena naglo vam se našla blizu; sada je velika i juri po travi usječene padine. Izlazite opet na ravno i — hop! — crna se sjena vratila u svoju prvobitnu veličinu i trči poljima.

"To je naša sjena! Sjena *Zorogaza!*" rekla je Lucy. "Naša sjena trči po dnu mora. Onda kad je onako narasla prešla je preko nekog brda. No, to znači da je voda bistrija nego što sam mislila! Bože dragi, pa ja onda gledam dno mora; tko zna koliko metara duboko."

To rekavši, ona shvati da je veliko srebrnasto prostranstvo što ga je neko vrijeme (nesvjesno) promatrala zapravo pijesak na morskome dnu, a sve one tamnije i svjetlije mrlje nisu svjetla i sjene po površini već stvarni predmeti ondje dolje. Trenutno su, recimo, prolazili iznad mase mekog rumenkastog zelenila kroz koji je prolazila široka, vijugava pruga blijedo sivog. No, sad kad je bila svjesna da promatra dno, vidjela je mnogo bolje. Mogla je razabrati da su tamnije stvari mnogo veće od ostalih i da se lagano ljuljaju. "Baš kao stabla na vjetru", pomisli Lucy. "A vjerujem da to i jesu. To je podvodna šuma."

Prošli su iznad nje, a ubrzo se onoj blijedoj traci pridružila još jedna. "Da sam ondje dolje", mislila je Lucy, "ta pruga bila bi baš kao neki put kroz šumu. A mjesto gdje se spaja s drugom bilo bi nekakvo raskrižje. Oh, kad bi bar bilo tako. Ali gle! Šuma tu prestaje. I zbilja vjerujem da je ta pruga zbilja put! Još uvijek je mogu vidjeti kako se nastavlja kroz pijesak. Drugačije je boje. I nečim je označena na rubovima — nekakvim točkastim crtama. Možda je to kamenje. A sad se proširuje."

No, zapravo se nije proširivala, samo se približavala. Lucy je to shvatila po načinu kako je sjena broda opet naglo jurnula prema njoj. A put — sad je bila sigurna da je to put — počeo je vijugati. Očito je vodio uz strm brijeg. Kad je okrenula glavu i pogledala unatrag, ono što je vidjela bilo je vrlo slično onome što vidite gledajući niz vijugav put s vrha brda. Mogla je vidjeti čak i sunčeve zrake kako kroz duboku vodu obasjavaju šumovitu dolinu — a iza toga, u daljini, sve se stapalo u mutnom zelenilu. No neka su mjesta — ona obasjana suncem, mislila je — bila ultramarinsko modra.

Ipak nije mogla provesti mnogo vremena gledajući unatrag; ono čemu su se približavali bilo je suviše uzbudljivo. Čini se da je put stigao do vrha brda i sada je vodio ravno. Po njemu su se kretale male mrlje. A onda se na vidiku pojavilo nešto doista čudesno, na sreću sasvim obasjana suncem — bar onoliko koliko je to moguće kroz toliku vodu. Bilo je kvrgavo, i zupčasto, i biserno, ili možda boje bjelokosti. Nalazila se toliko okomito iznad toga da je teško mogla razabrati što je to zapravo. No, sve joj je postalo jasno kad je primijetila sjenu. Sunce je sjalo preko Lucyinih ramena, a sjena onoga na dnu izdužila se pred njom po pijesku.

ultramarinski — modre boje

minaret — toranj islamske bogomolje, džamije

Po njezinu je obliku jasno razabrala da je to sjena kula i tornjeva, minareta i kupola.

"Oh! — pa to je neki grad ili veliki zamak", reče Lucy samoj sebi. "Ali, pitam se zašto su ga sagradili na vrhu velikog brda?"

Mnogo kasnije, kad je opet bila u Engleskoj i s Edmun-dom prepričavala sve te pustolovine, smislili su razlog tomu, a ja sam prilično siguran da su dobro pogodili. U moru, što idete dublje, to je tamnije i hladnije, a ondje dolje, u mraku i tami, žive opasna bića — lignja, i morska zmija i Kraken. Doline su ondje divlja, neprijateljska mjesta. Morski narod doživljava svoje doline kao što mi doživljavamo planine, a planine kao što mi doživljavamo doline. Ondje je toplo i mirno na visinama. (Ili, kao što bismo mi rekli, "u pličinama.") Neumorni lovci i hrabri vitezovi podmorskog svijeta odlaze dolje, u dubine, u potrage za pustolovinama, a kući se vraćaju na visove gdje nalaze odmor i mir, udvornost i dobar savjet, zabavu, plesove i pjesmu.

Grad su ostavili za sobom i sada se morsko dno opet uzdizalo. Bilo je možda samo nekoliko desetaka metara od broda. Put je nestao. Plovili su iznad otvorenog, parku sličnog krajolika prošaranog malim šumarcima sjajnih boja. A onda — Lucy je gotovo glasno vrisnula od uzbuđenja — onda je vidjela ljude.

Bilo ih je između petnaest i dvadeset i svi su jahali na morskim konjicima — ne na onim prozirnim malim morskim konjicima koje ste možda vidjeli u kakvu muzeju, već na konjima prilično većim nego što su bili oni sami. 'Zacijelo su plemeniti i otmjeni svijet', pomisli Lucy, jer je primijetila odsjaj zlata na čelima nekih među njima, a s njihovih je ramena u morskoj struji vijorilo nešto smaragdne i narančaste boje. Zatim:

"Oh, dobijesa i te ribe!" reče Lucy, jer se cijelo jato malih, debelih riba koje su plivale blizu površine, našlo između nje i morskoga naroda. To joj je pokvarilo pogled, ali joj je otkrilo i nešto još zanimljivije. Iznenada je neka ljutita mala riba — pripadala je vrsti kakvu Lucy još nikada nije vidjela — poletjela odozdo, škljocnula zubima, zgrabila jednu od onih debelih riba i brzo opet potonula s ribom u ustima. A svi morski ljudi sjedili su na svojim konjima promatrajući što se gore događa. Činilo se da razgovaraju i smiju se. I prije nego što se lovačka riba vratila k njima sa svojim plijenom još se jedna riba iste vrste odvojila od morskoga naroda i krenula prema gore. Lucy je bila gotovo sigurna da ju je poslao ili oslobodio neki veliki morski čovjek koji je sjedio na svojem morskom konjicu usred skupine; kao da ju je do tada zadržavao u ruci ili na zapešću.

"E pa, meni se čini", rekla je Lucy, "da je to društvo krenulo u lov. Nešto kao lov sa sokolovima. Da, tako je. Izja-hali su, s tim opakim malim ribama na rukama, baš kao što smo mi običavali jahati s našim sokolovima na ruci kad smo nekoć davno bili kraljevi i kraljice u Cair Paravelu. A onda ih puštaju da odlete — valjda bi trebalo reći da *otpli-vaju* — i love druge ribe. Ali kako..."

Odjednom se zaustavila jer se prizor izmijenio. Morski je narod primijetio *Zorogaz*. Jato riba razletjelo se na sve strane: morski su ljudi sami dolazili gore da bi otkrili što znači ta velika crna stvar koja se postavila između njih i sunca. Da su bili izvan vode, Lucy bi sad mogla s njima i popričati, toliko su bili blizu. U društvu je bilo i muškaraca i žena. Svi su nosili nekakve male krune, a mnogi i biserne ogrlice. Druge odjeće nisu imali. Tijela su im bila boje stare slonovače, kosa tamno crvena. Kralj u sredini (zar bi ga itko zamijenio za što drugo) pogledao je Lucy u lice ponosno i srdito i zatresao kopljem u ruci. Njegovi vitezovi uči-niše isto. Lica dama ispuniše se čuđenjem. Lucy je bila sigurna da oni još nikada nisu vidjeli brod ni ljudsko biće —

kako bi i mogli, tu, u morima iza kraja svijeta, gdje nikada nije stigao nijedan brod?

"U što to zuriš, Lu?" reče glas pokraj nje.

Lucy je bila toliko zaokupljena onim stoje gledala da se trgnula na te riječi; okrenuvši se, osjeti da joj je ruka utrnila od dugog stajanja u istom položaju. Pokraj nje su bili Drinijan i Edmund.

"Gledajte!" povikala je.

Obojica pogledaše, no gotovo odmah zatim Drinijan reče tihim glasom:

"Okrenite se, Vaša Veličanstva, odmah — tako je, leđima prema moru. I trudite se da ne izgledamo kao da razgovaramo o nečemu važnome."

"Zašto, što je bilo?" upita Lucy, poslušavši ga.

"Nikako ne bi bilo dobro da mornari vide *sve to*", rekao je Drinijan. "Pozaljubljuvat će se u morske žene, ili u samu podvodnu zemlju i skakati s palube. Čuo sam da su se takve stvari već događale u stranim morima. Vidjeti *te* ljude uvijek donosi nesreću."

"Ali mi smo ih nekoć poznavali", reče Lucy. "U starim danima u Cair Paravelu, kad je moj brat Peter bio Vrhovni Kralj. Izišli su na površinu i pjevali na našoj krunidbi."

"Mislim da su ti pripadali nekoj drugoj vrsti, Lu", rekao je Edmund. "Oni su mogli živjeti vani, kao i pod vodom, a mislim da ovi ne mogu. Sudeći po izgleda, već bi odavno bili izišli i napali nas kad bi mogli. Djeluju vrlo ratoborno."

"Svakako", reče Drinijan, no u tom su trenu začuli dva zvuka. Prvi je bio nekakav pljusak. Drugi je bio glas koji je vikao s koša: "Čovjek u moru!" Zatim su svi imali pune ruke posla. Neki su mornari pojurili u snasti da bi skratili jedra; drugi su požurili dolje do vesala; a Rhince, koji je bio na dužnosti uz kormilo, počeo je silovito okretati rudo u namjeri da okrene brod i vrati se po onoga koji je pao u more. No sad su svi već znali da taj netko nije baš čovjek. Bio je to Cijuciks.

"K vragu i taj miš!" rekao je Drinijan. "Više je muke s njim nego sa svima ostalima na brodu zajedno. Čim se pojavi kakva nevolja u koju je moguće upasti, on će se u nju uvaliti! Trebalo bi ga staviti u okove, provući ispod kobilice broda, iskrcati na pustom otoku, odrezati mu brkove. Vidi li itko malu štetočinu?"

Sve to nije značilo da Drinijan ne voli Cijuciksa. Baš naprotiv, bio mu je vrlo drag i zato se uplašio za njega, a strah ga je učinio zlovoljnim — baš kao što se vaša mama više naljuti na vas ako potčite na cestu pred auto nego što bi se naljutio kakav stranac. Nitko se, naravno, nije bojao da će se Cijuciks utopiti, jer je bio izvrstan plivač; no ono troje, koji su znali što se događa dolje u vodi, bojali su se dugih, opakih kopalja u rukama morskoga naroda.

Za nekoliko minuta *Zorogaz* se okrenuo i svi su na vodi mogli vidjeti crnu mrlju koja bijaše Cijuciks. Nešto je govorio, silno uzbuđen, no voda mu je stalno pljuskala u usta, pa nitko nije razumio što govori.

"Sve će izbrbljati ako ga ne zaustavimo", viknu Drinijan. Ne bi li to spriječio, on pojuri na bok broda i sam spusti konop, vičući mornarima: "Sve je u redu, sve je u redu! Natrag na svoja mjesta! Nadam se da jednog *miša* mogu podići bez pomoći." A kad se Cijuciks počeo penjati uz konop — ne baš spretno, jer je s mokrim krznom bio težak - Drinijan se nagnu k njemu i šapne mu:

"Nemoj reći. Ni riječi."

No, kad se mokri Miš izvukao na palubu, pokazalo se da ga morski ljudi uopće na zanimaju. "Slatka!" cijuknuoje. "Slatka, slatka!" "O čemu ti govoriš?" upita Drinijan zlovoljno. "I ne moraš se otresati baš po meni."

"Kažem vam da je voda slatka", reče Miš. "Slatka, svježna. Nije slana."

Još trenutak nitko nije shvaćao zašto bi to bilo osobito važno. No, onda je Cijuciks još jednom ponovio staro proročanstvo:

"Gdje valovi slatki postaju Tamo ćeš, Cijucikse, sigurno naći Sve što srce ti traži. Jer tamo je krajnji istok."

Onda su napokon svi razumjeli.

"Dodaj mi kantu, Rynelfe", reče Drinijan.

Dobio je kantu, spustio je i opet izvukao. Voda je u njoj sjala poput stakla.

"Možda bi je Vaše Veličanstvo voljelo kušati prvo", reče Drinijan Kaspianu.

Kralj uze kantu objema rukama, podiže je do usana, srkne, zatim se dobro napije i podigne glavu. Lice mu se izmijenilo. Ne samo oči, nego se sve na njemu sada činilo sjajnijim.

"Da", rekao je, "slatka je. To je prava voda, to. Nisam siguran da me neće ubiti. No to je smrt kakvu bih sam izabrao — da sam ranije znao za nju."

"Kako to misliš?" upita Edmund.

"To — to je više nalik svjetlu nego ičemu drugome", reče Kaspian.

"Ona to i jest", reče Cijuciks. "Pitko svjetlo. Sada smo zacijelo vrlo blizu Kraju Svijeta."

Na trenutak je zavladao tišina, onda je Lucy kleknula na palubu i napila se iz kante.

"To je najbolje što sam ikada okusila", rekla je uz nekakav dahtaj. "Ali

oh —jako je. Sada više nećemo morati ništa jesti"

Jedan po jedan, svi su na brodu pili. Zatim su zadugo svi bili tihi. Osjećali su se gotovo previše dobro i snažno da bi to mogli podnijeti, a ubrzo su počeli primjećivati još jednu posljedicu. Kao što sam već rekao, oko njih je bilo previše svjetlosti otkad su napustili Ramanduov otok — sunce preveliko (premda ne i suviše toplo), more previše svijetlo, zrak previše sjajan. Sada svjetla nije bilo manje — ako je uopće bilo kakve promjene, bilo ga je sve više — no oni su to mogli podnijeti. Mogli su bez treptaja gledati ravno u Sunce. Mogli su vidjeti više svjetla no što su ga ikada ranije vidjeli. A paluba i jedra, i njihova vlastita lica i tijela, postala su svjetlija i sjajnija i svaki je konop blistao. Sljedećega jutra, kad je izašlo Sunce, sad pet ili šest puta veće nego prije, zagledali su se u njega i mogli su razabrati pera onih ptica koje su letjele od njega.

Cijelog tog dana gotovo nitko na brodu nije rekao ni riječi, sve dok negdje u vrijeme večere (nitko nije htio nikakvu večeru, voda im je bila dovoljna) Drinijan nije progovorio:

"Ja to ne razumijem. Nema ni daška vjetra. Jedra beživotno vise. More je glatko kao kakvo jezerce. A ipak plovimo brzo kao da nam s leđa puše bura."

"I ja sam razmišljao o tome", reče Kaspian. "Sigurno nas nosi neka snažna struja."

"Hm", reče Edmund, "to nije baš zgodno, ako Svijet doista ima rub, a mi mu se približavamo."

"Misliš da bismo se mogli", rekao je Kaspian, "jednostavno... pa, jednostavno preleti preko ruba?"

"Da, da", uzviknu Cijuciks plješćući šapama. "Ja sam to uvijek tako zamišljao — Svijet kao veliki okrugli stol i vode svih oceana kako se vječito prelijevaju preko ruba. Brod će se nagnuti... stajati naglavce... na trenutak ćemo vidjeti preko ruba... a onda dolje, dolje, pad, brzina..."

"A što misliš da će nas čekati dolje na dnu, ha?" reče Drinijan.

"Možda Aslanova Zemlja", rekao je Miš, a oči su mu sjale. "A možda ni nema dna. Možda voda u beskraj pada dolje. No, kako god bilo, nije li vrijedno svega makar i samo na trenutak pogledati preko ruba svijeta."

"Čekajte malo", reče Eustace, "sve su to besmislice. Svijet je okrugao — mislim, okrugao kao lopta, ne kao stol."

"*Naš* svijet je okrugao", reče Edmund. "No je li i ovaj?"

"Želiš reći", upita Kaspijan, "da ste vas troje došli iz okrugloga svijeta (okruglog kao lopta), a niste mi to nikad rekli! To zbilja nije lijepo od vas. Jer mi imamo bajke u kojima su svjetovi okrugli, a ja sam ih uvijek volio. I nisam vjerovao da takvo što stvarno postoji. No uvijek sam želio da postoji i čeznuo za tim da mogu živjeti u takvom svijetu. Oh, sve bih dao — pitam se zašto vi možete ući u naš svijet, a mi ne možemo u vaš? Kad bi bar postojala kakva mogućnost! Sigurno je uzbudljivo živjeti na nečemu nalik lopti. Jeste li ikad bili u onim dijelovima gdje ljudi hodaju naopako?"

Edmund odmahnu glasom. "To nije tako", rekao je. "I nema ničega naročito uzbudljivog u okruglom svijetu kad si tamo."

Šesnaesto poglavlje

SAM KRAJ SVIJETA

Cijuciks je, osim Drinijana i dvoje Pevensijevih, bio jedina osoba na brodu koja je primijetila morski narod. Skočio je s palube čim je primijetio kako morski kralj trese kopljem, jer je to smatrao nekakvom prijetnjom ili izazovom te je to htio odmah raščistiti. Uzbudjen otkrićem slatke vode bio je zaboravio morske ljude, a prije nego što ih se opet sjetio, Lucy i Drinijan su ga povelili u stranu i upozorili da ih ne spominje.

Pokazalo se da se nisu ni trebali uznemirivati, jer je sada *Zorogaz* već klizio dijelom mora koje je izgledalo nenastanjeno. Nitko osim Lucy nije vidio više nikoga od morskih ljudi, a i ona ih je uspjela nazrijeti samo na tren. Cijelo sljedeće jutro plovili su plitkom vodom, a dno je bilo obraslo travom. Malo prije podneva Lucy spazi veliko jato riba kako se hrani travom. Riba su mirno pasle i kretale se sve u istom smjeru. "Baš kao stado ovaca", pomisli Lucy. Odjednom primijeti među njima i malenu morsku djevojčicu, otprilike njezine dobi; djelovala je usamljeno, ta mirna djevojčica, s nekakvim pastirskim štapom u ruci. Lucy je bila sigurna da je ta djevojčica doista ovčarica — ili možda ribarica — a da je jato riba doista stado na paši. I ribe i djevojčica nalazili su se blizu površini. I baš kad su se djevojčica, koja je klizila kroz plitku vodu, i Lucy, koja se naginjala preko ograde, našle jedna nasuprot drugoj, djevojčica pogleda gore, ravno u Lucyino lice. Nijedna nije mogla ništa reći drugoj, a morska je djevojčica ubrzo ostala iza broda. No, Lucy nikada neće zaboraviti njezino lice. Nije izgledala uplašeno ni ljutito poput ostalih morskih ljudi. Lucy se ta djevojčica svidjela, a bila je sigurna i da se ona svidjela djevojčici. U tom su trenutku nekako postale prijateljice. Čini se da nema mnogo izgleda da će se ponovno sresti, ni u tom svijetu ni u nekom drugom. Ali, ako se sretnu, pojurit će jedna prema drugoj ispruženih ruku.

Nakon toga *Zorogazje* mnogo dana, bez vjetera u jedrima, bez pjene o bokovima, glatko klizio mirnim morem prema istoku. Svakoga dana i svakoga sata svjetlo je postajalo sve sjajnije, i još uvijek su to mogli podnijeti. Nitko nije ni jeo ni spavao, a nitko to nije ni želio, samo su izvlačili kantu za kantom blistave vode iz mora, jače od vina, i nekako mokrije, više tekuće nego stoje obična voda, i nazdravljali bez riječi jedni drugima prije dubokih gutljaja. A jedan ili dvojica mornara koji su bili postariji ljudi kad je počelo putovanje, sada su svakoga dana postajali sve mlađi. Svi na brodu bijahu puni radosti i uzbuđenja, ali ne takvog koje bi ih tjeralo da govore. Što su dalje plovili, to su manje govorili, i gotovo samo šaptom. Bijahu u vlasti tišine nad posljednjim morem.

"Kapetane", reče jednoga dana Kaspijan Drinijanu. "Što vidiš pred nama?"

"Gospodine", reče Drinijan, "vidim bjelinu. Po cijelom obzorju, od sjevera do juga, dokle god mi pogled seže."

"I ja vidim isto", rekao je Kaspijan, "i ne mogu naslutiti što je to."

"Da smo sjevernije, Vaše Veličanstvo", reče Drinijan, "rekao bih da je led. No, to ne može biti; ne ovdje. Svejedno, bolje bi bilo da se ljudi prihvate vesala i zadrže brod protiv struje. Što god to bilo, ne želimo da se brod ovom brzinom zaleti u to!"

Učiniše kako je Drinijan rekao te su nastavili ploviti sve sporije i sporije. Bjelina nije postajala manje zagonetna dok su joj se približavali. Ako je to bilo kopno, moralo bi biti vrlo čudno kopno jer se činilo glatkim poput vode i u istoj razini s njom. Kad su se sasvim približili tom bjelilu, Drinijan je naglo okrenuo rudo kormila te je usmjerio brod prema jugu, bokom prema morskoj struji. Odveslali su malo prema jugu uz rub bjeline. Tako su slučajno došli do važnog otkrića — struja je bila široka tek desetak metara, a ostatak mora bio je miran kao jezero. To su bile dobre vijesti za mornare koji su već počeli misliti kako će povratak do Ramanduove zemlje biti prilično jedna zabava ako budu morali cijelo vrijeme veslati protiv struje. (Time se objasnilo i zašto je morska djevojčica tako naglo nestala iza krme. Nije bila u struji. Da je bila u njoj, kretala bi se prema istoku jednakom brzinom kao brod.) I još uvijek nitko nije mogao razabrati što je ona bijela tvar. Spustiše čamac i krenuše u istraživanje. Oni koji su ostali na *Zorogazu* mogli su vidjeti da je čamac zašao ravno u bjelinu. Zatim su čuli glasove onih u čamcu (jasne nad mirnom vodom), prodorne i pune iznenađenja. Onda je nastala stanka dok je Rynelf s pramca čamca mjerio dubinu; nakon toga, veslači su doveslali natrag, a činilo se da je čamac pun nečega bijelog. Svi su se nagurali na bok broda ne bi li čuli novosti.

"Ljiljani, Vaše Veličanstvo!" uzviknu Rynelf, stojeći na pramcu.

"Što si rekao?" upita Kaspijan.

"Ljiljani u cvatu, Vaše Veličanstvo", reče Rynelf. "Kao u nekom jezercu ili vrtu kod kuće."

"Gledajte!" reče Lucy koja je sjedila na krmi čamca. Ona podiže mokre ruke pune bijelih latica i širokog ravnog lišća.

"Koliko je duboko, Rynelfe?" upita Drinijan.

"To je baš čudno, kapetane", reče Rynelf. "Još uvijek je duboko. Šest metara sigurno."

"To ne mogu biti pravi ljljani — ono što mi zovemo ljljanima", rekao je Eustace.

Vjerojatno nisu ni bili, no bijahu im vrlo slični. A kada se, nakon izvjesnog vijećanja, *Zorogaz* opet vratio u struju i počeo kliziti prema istoku kroz Jezero ljljana ili Srebrno more (iskušali su oba imena, no Srebrno more se ustalilo te se sad nalazi na Kaspijanovoj karti), započeo je najčudniji dio njihova putovanja. Ubrzo se otvoreno more koje su ostavili za sobom pretvorilo u tanku prugu plavetnila na zapadnom obzoru. Bjelina, prošarana blijedim nagovještajima zlata, prostirala se na sve strane oko njih, osim neposredno iza krme, gdje je brod ploveći razdvajao ljljane i ostavljao za sobom usku traku vode koja je sjala poput tamnozelenog stakla. Naizgled, to je posljednje more bilo vrlo slično Arktiku; a da im oči nisu postale oštre poput orlovskih, sunčana bi im svjetlost po svoj toj bjelini — naročito rano ujutro kad je sunce najveće — bila nepodnošljiva. Od te se bjeline svake večeri dnevno svjetlo dulje zadržavalo. Činilo se da ljljani tu rastu u beskraj. Dan za danom od tih se milja i milja cvijeća uzdižao miris koji je Lucy vrlo teško mogla opisati; sladak — da, ali nimalo us-pavljujuć ni omamljujuć, nego svjež, uzbudljiv, samotnan miris koji bi vam se, čini se, uvukao u glavu, te biste se osjećali kao da se možete trkom uspeti uz kakvu planinu ili se hrvati sa slonom. Lucy i Kaspijan govorili su jedno drugome: "Osjećam da neću više dugo moći to podnositi, ali ne želim da prestane." Često su mjerili dubinu, no tek nakon nekoliko dana voda je postala plića. Nakon toga je bila stalno sve plića i plića. A onda je stigao i dan u kojemu su morali odveslati iz vodene struje i puževim korakom, veslajući, opipavati put pred sobom. Ubrzo im je postalo jasno da *Zorogaz* ne može dalje na istok. Zaista, samo su vrlo mudrim ponašanjem izbjegli nasukavanje.

"Spustite čamac", rekao je Kaspijan, "a onda pozovite sve ljude na krmu. Moram im nešto reći."

"Što on namjerava učiniti?" šapnu Eustace Edmundu. "Izgleda nekako čudno."

"Vjerojatno svi izgledamo čudno", rekao je Edmund.

Pridružili su se Kaspijanu na krmenom nadgrađu, a ubrzo su se svi mornari okupili uz ljestvice da bi čuli kraljev govor.

"Prijatelji", rekao je Kaspijan, "sada smo izvršili zadaću radi koje ste se svi vi ukrcali na ovaj brod. Pronašli smo sedam lordova, a kako se Cijuciks zakleo da se neće vratiti, vi ćete zacijelo, kad se vratite u Ramanduovu zemlju, zateći lordove Revilijana, Argoza i Mavramorna budne. Tebi, moj lorde Drinijane, povjeravam ovaj brod i nalažem ti da otploviš u Narniju najbrže što možeš i da se nikako ne zaustavljaš na otoku s Vrelom smrti. I poruči mojemu namjesniku, patuljku Dobriši, da svim mojim mornarima da nagradu koju sam im obećao. Pošteno su je zaradili. A ako se više nikada ne vratim, moja je volja da moj namjesnik i majstor Kornelijus, jazavac Tartufko i lord Drinijan izaberu novoga kralja, uz suglasnost..."

"Ali, Sire", prekinu ga Drinijan, "zar se odričete prijestolja?"

"Idem s Cijuciksom vidjeti Kraj Svijeta", rekao je Kaspijan. Tih zabrinut žamor začuo se među mornarima.

"Uzet ćemo čamac", rekao je Kaspijan. "Vama neće trebati na ovom mirnom moru, a na Ramanduovu otoku morat ćete napraviti novi. A sada..."

"Kaspijane", reče Edmund iznenada, strogo. "Ne možeš to učiniti."

"Sasvim sigurno", rekao je Cijuciks. "Njegovo Veličanstvo to ne može učiniti."

"Nikako", rekao je Drinijan.

"Ne mogu?" reče Kaspijan oštro, na trenutak pomalo nalik svojem stricu Mirazu.

"Oprostite, Vaše Veličanstvo", reče Rynelf s palube odozdo, "kad bi netko od nas takvo što učinio, vi biste to nazvali dezterstvom."

"Ti sebi previše dopuštaš, Rynelfe, na račun svoje duge službe", rekao je Kaspijan.

"Ne, gospodine! On je sasvim u pravu", rekao je Drinijan.

"Tako mi Aslanove grive", reče Kaspijan, "mislio sam da ste svi vi moji podanici, a ne moji učitelji."
 "Ja nisam tvoj podanik", reče Edmund, "i kažem ti da to ne možeš učiniti."

"Opet ne mogu", reče Kaspijan. "Kako to misliš?"

"Mislim da to ne smijete učiniti, ako se tako više sviđa Vašemu Veličanstvu", rekao je Cijuciks uz vrlo dubok naklon. "Vi ste kralj Narnije. Iznevjerili biste sve svoje podanike, a naročito Dobrišu, kad se ne biste vratili. Ne možete se prepuštati užitku u pustolovinama kao da ste neki običan čovjek. A ako se Vaše Veličanstvo ne želi ponašati razumno, dužnost svakog odanog čovjeka na brodu bit će da mi pomogne razoružati vas i vezati, dok ne dođete pameti."

"Baš tako", rekao je Edmund. "Kao što su učinili s Odi-sejem kad je htio otići k sirenama."

Kaspijanova se ruka spustila na balčak mača, kad Lucy reče: "A gotovo ste obećali Ramanduovoj kćeri da ćete se vratiti."

Kaspijan se zaustavi. "Pa, da. To je istina", rekao je. Trenutak je neodlučno stajao, a onda poviče na cijeli brod:

"Pa dobro, neka bude po vašemu. Potraga je gotova! Svi se vraćamo! Podižite čamac natrag!"

"Gospodine", rekao je Cijuciks. "Ne vraćamo se svi. Ja ću, kao što sam već objasnio..."

"Tišina!" zagrmi Kaspijan. "Otrpio sam poduku, ali neću trpjeti izazivanje. Zar nitko neće ušutkati tog Miša?"

"Vaše je Veličanstvo obećalo", rekao je Cijuciks, "da će biti dobar gospodar narnijskim Životinjama Koje Govore."

"Životinjama Koje Govore, da", rekao je Kaspijan. "Ništa nisam rekao o životinjama koje nikad ne prestaju govoriti." I on bijesno strci niz ljestve i odjuri u kabinu, zalupivši za sobom vratima.

No kad su mu se, malo kasnije, ostali pridružili, našli su ga izmijenjenog; bio je blijed, a u očima su mu bile suze.

"Ništa ne vrijedi", rekao je. "Mogao sam se baš i pristojno ponašati, ionako nikakva korist od bijesa i razmetanja. Asian mi se javio. Ne... ne želim reći daje stvarno bio ovdje. Ne bi ni stao u kabinu. Ali je ona lavlja glava na zidu oživjela i progovorila. Bilo je strašno... njegove oči. No, nije bio nimalo grub prema meni... samo pomalo strog na početku. Pa ipak je bilo strašno. I rekao je... rekao je... oh, ja to ne mogu podnijeti. Najgore što je mogao reći. Vi morate dalje - Ciks, i Edmund, i Lucy, i Eustace. A ja se moram vratiti. Sam. I to odmah. I kakva je sad korist od ičega?"

"Kaspijane dragi", rekla je Lucy. "Znao si da ćemo se morati vratiti u svoj svijet, prije ili kasnije."

"Da", reče Kaspijan kroz jecaj. "Ali ovo je prije."

"Osjećat ćeš se bolje kad stigneš na Ramanduov otok", reče Lucy.

Kasnije se malo razvedrio, no bio je to tužan rastanak za obje strane i neću se na tome zadržavati. Oko dva popodne, dobro opskrbljeni hranom i vodom (premda su mislili da im neće trebati ni hrana ni piće), i s Cijucikovim malim čunom, otisnuli su se čamcem od *Zorogaza* i zaves-lali kroz beskrajni sag od ljljana. Njima u čast *Zorogaz* je razvio sve svoje zastave i izvjesio štitove. Visokim, prostranim i sličnim domu činio im se brod iz niskoga čamca s ljljanima svud naokolo. Prije negoli im je nestao iz vida, vidjeli su kako se okreće i polako, na vesla, odlazi prema zapadu. I premda je Lucy prolila nekoliko suza, nije bila onoliko tužna koliko biste možda očekivali. Svjetlost, tišina, svjež miris Srebrnog mora, pa čak i (na neki čudan način) sama osama — sve je bilo suviše uzbudljivo.

Nisu morali veslati, struja ih je postojano nosila prema istoku. Nitko od njih nije ni spavao ni jeo.

Cijejele te noći i cijelog sljedećeg dana klizili su prema istoku, a kada je svanuo treći dan - uz toliko svjetla da ni vi ni ja to ne bismo mogli podnijeti, čak ni s tamnim naočalama — pred sobom su vidjeli čudo.

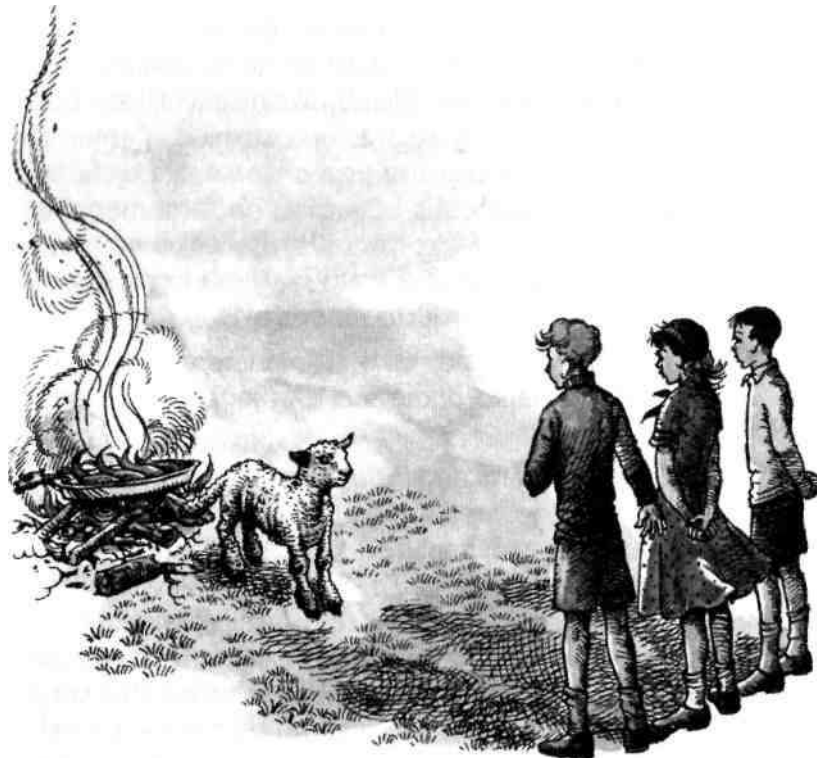
Bilo je to kao da se između njih i neba uzdigao zid, zelenkastosiv, drhtav, svjetlucač zid. Onda se počelo uzdizati sunce; najprije su ga vidjeli kroz zid, u prekrasnim duginim bojama. Sada su znali da je zid zapravo dug, visok val — val zauvijek učvršćen na jednom mjestu kao voda kakvoga slapa. Činilo se da je visok desetak metara, a struja ih je brzo nosila prema njemu. Možda mislite da su putnici mislili na opasnost. Ali nisu. Mislim da nitko ne bi ni mogao na njihovu mjestu. Jer sada su vidjeli nešto ne samo iza vala, već i iza sunca. Ne bi bili mogli gledati ni sunce da im oči nisu ojačale od vode Posljednjega mora. No sada su mogli gledati sunce na izlasku, jasno ga vidjeti, i vidjeti ono što je iza njega. A vidjeli su — istočno, iza sunca — niz planina. Bile su toliko visoke da im nitko nije vidio vrh, ili su to zaboravili. Nitko od njih ne sjeća se da je u tom smjeru vidio ikakvo nebo. A planine su doista morale biti izvan svijeta. Jer svaka planina visoka kao četvrtina dvadesetine tih planina morala bi biti prekrivena snijegom i ledom. No ove su bile tople, zelene, pune šuma i vodopada, koliko god visoko pogledali. Iznenada zapuše vjetrić s istoka burkajući vrh vala u raznolike pjenušave oblike i mreškajući mirnu vodu svud oko njih. Trajao je samo trenutak, no ono što im je donio u tom trenutku nitko od ono troje djece nikada neće zaboraviti. Donio im je miris i zvuk, melodičan zvuk. Edmund i Eustace nikada o tome nisu htjeli pričati. Lucy je mogla samo reći: "To bi ti slomilo srce." "Zašto?" pitao sam. "Zar je bilo toliko tužno?" "Tužno!? Ne", rekla je Lucy.

Nitko u tom čamcu nije sumnjao da gledaju preko Kraja Svijeta, u Aslanovu Zemlju.

U tom trenu, uz škripu, čamac se nasukao. Voda sad bijaše suviše plitka za njega. "Oдавde dalje", rekao je Cijuciks, "ja idem sam."

Nisu ga ni pokušavali zaustaviti. Sada im se činilo da im je sve to suđeno ili da se već dogodilo. Pomogli su mu da spusti svoj maleni čun. Onda je skinuo mač ("Neće mi više trebati", rekao je.) i bacio ga daleko preko mora ljljana. Zaustavio se uspravno ondje gdje je pao, s balčakom iznad površine. Onda se oprostio od njih, pokušavajući biti tužan njima za ljubav: no sav je treperio od sreće. Lucy je, prvi i posljednji put, učinila ono stoje oduvijek htjela učiniti, uzela ga je u naručje i pogladila. Onda je brzo ušao u svoj čun i uzeo malo veslo. Struja ga je ponijela te se udaljio, tako crn u usporedbi s bjelinom ljljana. No nikakvi ljljani nisu rasli na valu; val je bio glatka zelena strmina. Čamac je išao sve brže i brže i krasno se uspeo uz val. Na djelić sekunde vidjeli su njegov obris i Cijuciksa na samome vrhu. Onda je nestao i nakon tog trenutka više nitko ne može tvrditi da je vidio Miša Cijuciksa. No ja vjerujem da je sretno stigao u Aslanovu Zemlju te da ondje živi i danas. Kako se sunce uzdizalo, tako su planine s one strane blijedjele. Val je ostajao ondje, no iza njega je bilo samo plavo nebo.

Djeca iziđoše iz čamca i stadoše koračati kroz vodu — ne prema valu, nego prema jugu, tako da im je val bio s lijeve strane. Ne bi vam znali reći zašto su to činili; bilo im je suđeno. I premda su se na *Zorogazu* osjećali vrlo odraslima — a takvi su i bili — sada su se osjećali sasvim suprotno i držali se za ruke koračajući kroz ljljane. Nisu osjećali umor. Voda je bila topla i postajala je sve plića. Na kraju su se našli na suhome pijesku, a zatim na travi — na velikoj poljani fine kratke trave koja se, gotovo u istoj ravnini sa Srebrnim morem, širila na sve strane, bez ijedne uzvisine, čak ni veličine krtičnjaka. I naravno, kako to već biva na sasvim ravnom mjestu bez stabala, činilo se kao da se nebo spustilo sve do trave pred njima. No, kako su išli dalje, imali su čudan dojam da se ovdje nebo doista spustilo i spojilo sa zemljom — plav zid, vrlo sjajan, no stvaran i čvrst; više nalik staklu no ičemu drugome. Ubrzo su bili sasvim sigurni. Sad im je bio vrlo blizu. No između njih i tog podnožja neba na zelenoj je travi stajalo nešto toliko bijelo da su čak i svojim orlovskim očima teško u to mogli gledati. Prišli su bliže i shvatili da je to janje.

"Dođite i doručujte", reče im janje svojim slatkim mliječnim glasom. Tek tada su spazili da na travi gori vatra na kojoj se peče riba. Sjeli su i jeli ribu, osjetivši glad, prvi put nakon mnogo dana. A bila je to najukusnija hrana koju su ikad okusili. "Reci nam, janje", reče Lucy, "je li ovo put do Aslanove Zemlje?" "Ne za vas", reče janje. "Za vas vrata u Aslanovu Zemlju vode iz vašega vlastitog svijeta." "Što?" upita Edmund. "Zar i iz našega svijeta vodi put u Aslanovu Zemlju?" "Postoji put u Aslanovu Zemlju iz svih svjetova", reče janje; no dok je govorilo, njegovo snježno bjelilo zasja tamnim zlatom, oblik mu se promijeni i bio je to sam Asian; naginjao se nad njih, a svjetlost se širila iz njegove grive. "Oh, Aslane", reče Lucy. "Hoćeš li nam reći kako da iz svojega svijeta stignemo do tvoje zemlje?" "Neprestano ću vam to govoriti", rekao je Asian. "No neću vam reći koliko će dug ili kratak biti taj put; samo ću vam reći da vodi preko rijeke. No, nemojte se toga bojati, jer ja sam veliki graditelj mostova. A sad dođite; otvorit ću vrata u nebu i poslati vas u vašu zemlju." "Molim te, Aslane", rekla je Lucy, "prije nego što odemo, hoćeš li nam reći kad ćemo se opet vratiti u Narniju? Molim te! I, daj, daj, daj da bude uskoro!" "Sunašce", reče Asian vrlo blago. "Ti i tvoj brat nikada se nećete vratiti u Narniju." "Oh, *Aslanel!*" uzviknuše i Edmund i Lucy očajno. "Preveliki ste, djeco", reče Asian, "i vrijeme je da se bolje zbližite sa svojim vlastitim svijetom." "Nije to zbog Narnije, znaš", jecala je Lucy. "To je zbog febe. Tamo neće biti *tebe*. A kako ćemo

živjeti, a da te nikad više ne sretnemo?"

"Ali srest ćete me, draga moja", reče Asian.

"Zar — zar si ti i tamo?" upita Edmund.

"Jesam", reče Asian. "No tamo imam drugo ime. Morat ćete me naučiti prepoznati pod tim imenom.

Upravo zato ste i došli u Narniju, da biste me mogli, upoznavši me ovdje malo, ondje upoznati bolje."

"Zar ni Eustace nikada više neće doći ovamo?" reče Lucy.

"Dijete", reče Asian. "Zar zbilja moraš sve to znati? Hajde, otvaram vrata u nebu." Onda se u istom trenutku plavi zid proderao (kao kad se podere zastor), bljesnula je strašna bijela svjetlost iznad neba, osjetili su oko sebe As-ianovu grivu i lavlji poljubac na čelu i onda — opet soba u kući strine Alberte u Cambridgeu.

Još vam samo dvije stvari moram reći. Prvo, da su Kaspijan i svi njegovi ljudi sretno stigli na Ramanduov otok. I da su se tri lorda probudila iz sna. Kaspijan se oženio Ramanduovom kćeri i na kraju su se svi vratili u Narniju, gdje je ona postala velika kraljica, majka i baka velikih kraljeva.

Drugo, u našem su svijetu svi počeli govoriti kako se Eustace popravio i kako ga "ne biste prepoznali"; svi osim strine Alberte koja je govorila da je postao vrlo običan i zamoran te da je to zacijelo utjecaj one Pevensijeve djece.

DO NARNIJE I NATRAG

Plovidba broda Zorogaza posve je iznimna knjiga, čak i u narnijskome nizu, prije svega zbog majstorski predočene ideje koja vodi putnike kroz pustolovinu čije su tek obrise ocrtali sami, a granice joj određuje sila izvan njih, no i zbog izvanredno slikovitih opisa mora, bilo onoga mirnog poput ulja, bilo onog divljeg i olujnog. Sve je to Sanja Lovrenčić na iznimno dojmljiv način prenijela u hrvatski jezik. Prevoditeljica je to koju je, upravo zbog prijevoda *Kronika iz Narnije*, hrvatski odbor predložio za uvrštavanje na časnu listu IBBY-ja, svjetske organizacije za promicanje posebno uspješnih knjiga za djecu i mladež koja dodjeljuje i glasovitu Andersenovu nagradu.

Već se u prvom poglavlju ove knjige uspostavlja odnos između dvaju svjetova — našega i narnijskoga svijeta u kojem vrijede drugačija pravila, u kojem većina stvari od samoga početka djeluje prirodnije i čovjeku (i životinjama) primjerenije, u kojem se problemi uglavnom rješavaju neposredno i otvoreno, u kojem su ljudi još uvijek svjesni svoga mjesta u svijetu i odgovornosti za vlastite postupke. Taj se odnos uspostavlja na razini događaja i na razini simbola.

Na razini događaja autorski glas upozorava na jednostavne činjenice koje su zajedničke i jednom i drugom svijetu, na primjer na nešto toliko obično i prirodno da gotovo ne bi trebalo biti ni spomenuto, kao stoje kako se ponašati upadnete li u more odjeveni (treba skinuti cipele i mirno zamahivati rukama). No i to, kao i mnogo drugoga, mora biti izrečeno zbog toga što su ljudi, dijelom zbog vlastite komocije, a dijelom zbog prebrzog razvoja onoga što nazivamo civilizacijom, zaboravili pravila ponašanja u svijetu koji ih okružuje.

Na razini simbola, važno je more gdje se sve događa. Ono je most između dvaju svjetova. More, koje je, kao što se na kraju pokazuje, mjesto prijelaza i spoja, mjesto nesagledivo prostrano (plovidba broda *Zorogaza*, koji i svojim imenom i cjelinom svoga putovanja zaranja u zoru novoga dana) i ljudskim osjetilima tek površinski pojmljivo. More je prostor ploveći kojim se otkriva i sebe, svoje unutarnjega, no i druge, njihovu ljudskost, njihove snage i slabosti, poput onog pradavnog mitskog plova Odiseja i njegovih suputnika. (Odisej se potkraj knjige čak izrijeikom i spominje.) Plovidba je to koja je put prema sebi i stoga je sama sebi i sredstvo i cilj.

Samo putovanje prema istoku je, dakako, simbolično, zbog činjenice da je istok u ljudskoj predodžbi početak i ishodište svijeta. U ovom je slučaju riječ o putovanju prema svjetlu kao izvoru svega pozitivnog i dobrog. Pri tome se ostvaruju dva vidljiva prijelaza s onu stranu pojmljivoga ljudskim osjetilima — prvi je Eustaceov prijelaz iz jednoga svijeta u drugi, iz stanja neosvi-ještenosti u stanje razumijevanja, iz pozicije vlastite oholosti i napuhanosti u poziciju uvažavanja i poštivanja drugoga, dok je drugi prijelaz miša Cijuciksa u svijet sanjan od djetinjstva, od vremena prvih pjesama koje je čuo, a da ih nije mogao sasvim razumjeti, u svijet potpunoga ispunjenja svih životnih stremljenja. Kad razmišljamo o tim dvama prijelazima, postavlja se pitanje vrijednosti i načina prijelaza. U jednom je slučaju riječ o mukotrpnom Ijuštenju vlastite (zmajske) kože, Ijuskave i tvrde, koja nakon preobrazbe biva odbačena, no ne i zaboravljena, a drugi je put riječ o iskoraku u svjetlost bjelju od najčišćih ljljlana, prozirniju od bilo koje vode i svjetliju od Sunčeva sjaja. Unatoč tim razlikama, kojima se podcrtava osobnost i pravo na različitost, zajedničko je to što odluka mora biti posljedica vlastite volje, potaknuta unutrašnjom žudnjom za drugim i drugačijim svijetom i neprisiljena bilo čime izvanjskim.

I u ovoj knjizi, možda čak i više nego u drugima iz narnijskog ciklusa, C. S. Lewis sebe stavlja u poziciju onoga koji samo prepričava, a ne priča izmišljenu priču. Priča o Narniji za njega jest stvarnost sama, što se osobito dobro vidi prilikom isticanja piščeva autorskog *ja*:

Uzگرد budi rečeno, još nisam doznao kako su se ti daleki otoci priključili narnijskoj kruni, ali ako ikada doznam i ako mi se priča učini imalo zanimljivom, možda je zabilježim u nekoj drugoj knjizi.

Autor (koji je, kao što je poznato, jedan od vodećih literarnih umova svoga vremena, klasično obrazovan, profesor engleskoga jezika i stare engleske književnosti na dvama najuglednijim engleskim sveučilištima, Oxfordu i Cambridgeu, autor nekoliko desetaka znanstvenih rasprava i sudionik oksfordskoga književnog kruga poznatog pod imenom *The Inklings*, dugogodišnji prijatelj J. R. R. Tolkiena) na mnogim se mjestima poigrava s čitateljem, no i sa samim sobom, propitujući prije svega uvrježene stavove o književnosti kakvu bi djeca (osobito djeca iz "pristojnih obitelji poput Eustaceove") trebala čitati, no onda i stavove o onome što on smatra dobrom književnošću:

Većina nas znala bi što može očekivati u zmajevu leglu, no, kao što sam već rekao, Eustace je čitao samo pogrešne knjige. One su govorile mnogo toga o uvozu i izvozu, vladama i kanalima, no zmajeve nisu spominjale. Zato je bio toliko zbunjen površinom na kojoj je ležao. Neki dijelovi bijahu suviše

bodljikavi da bi bili kamenje i suviše tvrdi da bi bili trnje, a činilo se da tu ima mnogo okruglih, plosnatih stvari; sve je to zveckalo kad bi se pomaknulo. Uz otvor spilje bilo je dovoljno svjetla te je mogao ispitati o čemu se tu radi. I naravno, otkrio je ono što mu je svatko od nas mogao odmah reći — daje to blago. Bilo je ondje kruna (to su bile one bodljikave stvari), kovanica, prstenja, narukvica, zlatnih sipki, pehara, pladnjeva i dragulja. Eustace (za razliku od većine drugih dječaka) nikada nije mnogo razmišljao o blagu, no odmah je shvatio od kakve bi mu koristi ono moglo biti u ovome novom svijetu u koji je tako glupo uskočio kroz sliku u Lucyinoj spavaonici kod kuće.

Zbog tih su, no i brojnih drugih slojeva čitanja, *Kronike iz Narnije* prevedene na tridesetak jezika i tiskane u više od 200 milijuna primjeraka, i danas prostor odlazaka i povrataka i djece i odraslih u svijet koji supostoji s našim, samo je pitanje jesmo li sposobni otkrivati ga i živjeti i u njemu.

Anita Peti-Stantić

Sedam kronika iz Narnije

NARNIJSKE GODINE

GODINE U ENGLJSKOJ

1. *ČAROBNAKOV NEČAK*

1900.

Diqory i Polly pronašli su tajni prolaz koji povezuje njihove kuće. Iz našega su svijeta nestali na prijevru i našli se u drugom svijetu pomoću magije. U njemu su pronašli strašno mjesto Charn i probudili zlu kraljicu Jadis. Zabunom su je odveli u naš svijet, a potom su se, nastojeći je vratiti kamo pripada, ponovo našli u drugom svijetu i bili svjedoci stvaranju Narnije, koju je svojom pjesmom u život dozvao veliki lav Asian.

1000. *LAV, VJEŠTICA I ORMAR*

1940.

Peter, Susan, Edmund i Lucy pronašli su kroz stari ormar tajni put u svijet Narnije. Ondje su se ujedinili s Aslanom u nastojanju da pobijede Bijelu Vješticu i spase Narniju od vječne tame i zime. Zbog toga što su postali vrlo hrabri, a dokazali su da su sposobni donositi teške i važne odluke, postaju kraljevima i kraljicama u Narniji. A tko jednom postane kralj ili kraljica u Narniji, ostaje to zauvijek.

1014. *KONJ I NJEGOV DJEČAK*

Shasta je pobjegao iz Zemlje Kalormena s narnijskim ratnim Konjem po imenu Jih. Zajedno s Aravis i njezinim konjem po imenu Hvin, otkriva kalormensku zavjeru o osvajanju Narnije. Kako ne smije dopustiti da netko podčini Narniju, mora pronaći način da to spriječi i spasi Narniju i bića u njoj.

2303. *KRALJEVIĆ KASPIJAN*

1941.

Teška su vremena u Narniji zahvaćenoj građanskim ratom. Kraljević Kaspijan prisiljen je, pusući u Veliki Narnijski Rog, odaslati poziv za pomoć junacima iz prošlosti * Peteru, Susan, Edmundu i Lucy. Kako bi u Narniji mogao ponovno biti uspostavljen mir, oni moraju zbaciti s prijestolja Kaspijanova ujaka, kralja Miraza.

2306. *PLOVIDBA BRODA ZOROGAZA*

1942.

Lucy, Edmund i njihov rođak Eustace na magičan način bivaju preneseni na brod kralja Kaspijana po imenu *Zorogaz*. Ploveći tim brodom kralj Kaspijan traži sedam izgubljenih prijatelja svoga oca. Putnici na svom pustolovnom putovanju susreću mnoga fantastična bića, čak i velikog Aslana glavom.

2356. *SREBRNI STOLAC*

Na tajanstveni je način nestao kraljević Rilijan, obožavani sin kralja Kaspijana. Asian šalje Eustacea i njegovu školsku prijateljicu Jill u potragu za kraljevićem u uvijek mračnu Zemlju Podzemlja. Kao i toliko puta prije, zla Vještica remeti im planove vezane uz Kraljevica, i Narniju. Kakve ih sve avanture čekaju na putovanju i na mjestima kao stoje Kraj Svijeta?

2555. *POSljednja BITKA*

1949.

Lažni Asian luta Narnijom naređujući svima da služe okrutnim Kalormenima i unoseći strah u svačije srce. Mogu li Jill i Eustace, koji su čudesnim moćima pozvani u Narniju u pomoć kralju Tirijanu, pronaći pravog Aslana i ponovo uspostaviti mir u zemlji? Posljednja je bitka najstrašnija i najsilnija od svih prije i konačna je borba dobra i zla.

Lewis je u jednom pismu preporučio redosljed čitanja *Kronika iz Narnije* koji se razlikuje od redosljeda objavljivanja knjiga:

1. *Čarobnjakov nećak* (6. — 1955.)
2. *Lav, Vještica i ormar* (1. - 1950.)
3. *Konj i njegov dječak* (5. — 1954.)
4. *Kraljević Kaspijan* (2. - 1951.)
5. *Plovidba broda Zorogaza* (3. -1952.)
6. *Srebrni stolac* (4. - 1953.)
7. *Posljednja bitka* (7. - 1956.)